

Předmluva

Zákon z 30. 1. 1920 č. 80 stanoví, aby v každé obci byla založena kronika. Tato kniha je založená za účelem zachytit historii obce pro poučení příštích generací. Je majetkem obce Hradečné a jednou za 3 roky je v úřední místnosti po 14 dní vyložena k veřejnému nahlédnutí, což bývá veřejně oznámeno. Kniha nemůže být zapůjčena žádnou úřední osobou ani vypůjčena.

Tato kronika byla založena roku 1924 řídícím učitelem v Hradečné, Adolfem Sperlichem za starosty Franze Weigla č. domu 80. K této kronice bylo navíc učitelem Bartuschem pořízeno 160 fotografií o obci a jejího nejbližšího okolí jako cenný doplněk k historii obce. Snažil jsem se získat co nejvíce historických informací o obyvatelích této obce a jejich předcích. Nechť láska k domovu, který je posvěcen prací a potem našich předků vydrží i našim potomkům v příštích generacích.

Hradečná, léto 1924

Řídící učitel Adolf Sperlich

Domovina - Domov

Kdo nezná tu legendární Bradelskou skálu - Bradlo, je to moravský Rigi. Jako prorok ze starých dob stojí obklopen zelenými hvozdy. Každoročně k němu putují zástupy turistů, mladých i starých s kytarami ověšené barevnými fábory.

Jihovýchodně na úpatí Bradla, 35 km severně od Olomouce na trati Olomouc - Šumperk leží obec Hradečná, obklopená dlouhými pásy polí a ovocnými sady. Cestující, kteří jezdí vlakem na jmenované trati, vidí jen horní část obce s kostelem a návsi. Z dálky vyhlíží kostel jako hrad s podhradím. Tento kostel stojí na kopci zvaném Hůrka (Horkaberg - Horkei) a je ze všech světových stran dobře viditelný. Obec sama leží v podélném údolí na úpatí kopce Hůrky, kde je chráněna před ostrými větry. Na severovýchodě se zdvihá pohoří Nízkého Jeseníku.

Hradečná patří od roku 1910 k politickému okresu Šternberk (předtím náležela k okr. Litovel), její sousední okres je Uničov. Hradečná je tudíž součástí Uničovska. Hradečná je dlouhá řadová obec a celý její katastr měří 789 ha, 67 a, 6 m².

Okolní krajina je pahorkatina, jejíž nejvyšší bod je 601 m vysoké Bradlo. Tato vyvýšenina a naproti se nacházející Křížový Vrch nad Břevencem a rovněž sv. Kopeček u Olomouce jsou výběžky Nízkého Jeseníku.

Obec Hradečná se rozkládá od jihozápadu k severovýchodu, je nyní dlouhá asi 1 km a má v současné době 100 domovních čísel. V roce 1910 při úředním sčítání lidu měla 533 německých a 9 českých obyvatel. Nejvyšší bod obce je na jihozápadě, tam, kde se nachází kostel. Místní silnice, 3 uličky a jedna polní cesta vedou tam nahoru. Kostelní náves je z jedné strany ohraničena hřbitovní zídou a na ostatních stranách stojí domy č. 79, 89, 4, 60, 71, 73, 96 a 1.

Podél hřbitovní zídky rostou vzrostlé kaštiny a lípy, pod kterými se nacházejí dřevěné lavice zvoucí k posezení. V květnu, když stromy rozkvetou, jsou pastvou pro oči.

Od železniční zastávky vede silnice k rozcestí, vpravo pokračuje silnice ke kostelu do sousedních Troubelic, vlevo vede do vesnice. Přicházíme k domům č. 64 a 70. Selské usedlosti se nacházejí po levé straně silnice, jenom usedlosti č. 12 a 16 se nacházejí vpravo. Napravo na úpatí kopce Hůrky nebylo pro zemědělské usedlosti dost prostoru. Pro chalupníky a zahrádkáře ten prostor stačil. Všechny domy jsou bíle vápnem obílené a mají pečlivě udržované předzahrádky. Bílá barva domů krásně vyniká v zelené barvě stromů. Budovy jsou většinou kryté břidlicí. Jen několik ojedinělých budov je ještě kryto šindelem či slaměnými došky.

Před každou selskou usedlostí se nachází vysoká dřevěná brána, zavěšená do zděných sloupů, nad bránou zděné klenutí. Zahrady mají většinou dřevěné tyčkové ploty nebo kamenné zídky. U domů č. 39 odbočuje ze silnice ulička, která vede k usedlosti č. 80.

Pokračujeme po silnici dále a u domu číslo 21 se dostaneme k Pastýřskému plácku (mezi Jírovou a Hornišlem), kde ve starších dobách obecní pastýř shromáždil dobytek, aby ho pak hnal na pastvu. Zde opět odbočuje další ulička vlevo a vede k zahrádkářským usedlostem č. 31, 30, 29, 28, 27 a dále do polí. Tato ulice je lidově nazvaná „Hrnčířská“ (Teppergassa - Topfergasse), protože na čísle 28 žil hrnčíř Johann Weigel, zemřel 1921.

Nejkrásnější spojovací cesta do sousedního Hradce vede přes Hůrku. Zde máme krásný výhled na farní kostel a na obec Hradečná. Obzvláště krásný je tento výhled, když jsou stromy v květu.

Dolní část obce Hradečná je ve spojení se sousední obcí Hradec. Zde na dolním konci obce odbočuje cesta do polí zvaná Trieb (Výhon), protože po této cestě se v dřívějších dobách vyháněl dobytek na pastvu. Po této cestě se dostaneme do bukového hájku Piloska (Vyloska). Kolem Pilosky se nacházejí úrodná řepná pole. Východně od Pilosky se nachází první kopec Záhory, jehož výška je 326 m. Pole jsou zde úzká a dlouhá, sedláci jem trefně říkají „kšandy“. Když překročíme tyto přední Záhory přicházíme do Záhordoliny, osázené duby, buky a keři do Grundli pod dráhou.

Před sebou máme zadní Zahory, odkud krásně vidíme městys Německou Libinu. Za druhým kopcem Zahor se rozprostírají nejvzdálenější hradčanská pole zvaná „Schwerfläcken - těžké kusy“. Zřejmě proto, že byly obtížně dosažitelné a i půda tam je těžká a mokrá.

U domu č. 87 odbočuje se silnice doleva polní cesta zvaná „Příčná“ (Ouerweg). Tato cesta je nejkratší cestou do Libiny. Vlevo při této cestě stojí dřevěný kříž, jemuž po stranách rostou dvě osiky. Nacházíme se uprostřed polí, jež sahají od zahrad až k lesu. Tato pole se nazývají „Hoferb“ a každý sedlák vlastní jeden takový Hoferb. Stavbou dráhy se Hoferby rozdělily na přední a zadní. Jedině usedlost č. 25 nevlastní žádný Hoferb. S Hoferby sousedí Červeňák (Trashkenberg), na němž se tyčí pískovcový kříž. U wochtrovny se nacházejí pole nazvaná „Custuck“ (přídavný kus). Nazvány tak proto, že ještě před nepříliš dlouhou dobou tu býval les, který byl vymýcený a každý dostal kus pole přidáno. Před Custucky je kopec, který byl dříve zalesněn a to především borovicemi, jmenoval se Harfa. Dolina mezi Hoferby a Harfou se nazývá Haublův močál. Toto močálové území patřilo dříve majiteli, jež se jmenoval Haubl. Pole u wochtrovny pod lesem se nazývala „Pod drahou“, na druhé straně dál od wochtrovny se pod lesem nachází ovocný sad jež patří obci, pole pod tímto sadem se nazývá „Pastvina“.

Kolem nádraží se nacházejí knížecí Hechtenštajnská farní pole. Tam se také nachází pozemek (Schinderplatz), kde se v dřívějších dobách, když vypukly různé dobytčí mory zahrabával uhynulý dobytek, je to pozemek blízko lesa. Vedle potoka za dráhou se nacházejí obecní louky. Někteří majitelé vlastní pozemky i na Hůrce, ale většina pozemků na tomto kopci patří již do Troubelic.

Z Hůrky je nádherný rozhled o kraje. Není-li opar, vidíme odtud Olomouc, sv. Kopeček, Šternberk, Uničov, Bouzov, Litovel, hrad Sovinec, Rabštejn a pohoří Nízkého Jeseníku. Ještě lepší výhled za jasných podzimních dnů skýtá Bradlo. Půl Moravy až k Hostýnu leží před námi, Uničovsko, údolí Moravy, na severu na nás mávají pohoří Kralického Sněžníku a Jeseníků. Jak krásné jsou turistické výlety v těchto podzimních dnech, kdy listí stromů hýří všemi barvami. Za všech ročních období přichází od našeho Bradelského lesa hodně návštěvníků a hajný Stoppel má co dělat, aby zabránil škodám.

Byla haše domovina vždy taková? Ne, nebyla. Badatelé a geologové dělí rozvoj a vznik naší země do více etap, což není vůbec v rozporu s Biblií, neboť i ta líčí stvoření světa během 6. etap zvaných dnů.

601 m vysoká Bradelská skála - to jsou slepence křemene, žuly a ruly, spojovacím tmelem je slída. Také nedaleké Tři Kameny jsou téhož složení, ale daleko zvětralejší, výška Tři Kamenů je 576 m. 570 m vysoký Kočičí Kámen má podobné složení jako Bradlo a Tři Kameny. Podloží obou kopců Záhory a Hůrky je utvořeno ponejvíce z černé jílovité břidlice, nacházejí se slepence s křemene a šedé břidlice a dalších hornin. Také vápenec se ve zmíněných lokalitách nachází. Vedle dráhy pod Karníkem mezi Hradečnou a Troubelicemi se nachází kamenolom s modrým a černošedým vápencem. Dvě další ložiska stejného druhu vápence máme na Hůrce v lomu za hřbitovem a v kamenolomu na vrcholu Hůrky,

zvaný Hlochův. V tomto lomu se plně těží, zdejší vápenec se používá jako šterk i stavební kámen. Občas se zde nacházejí i krásné vápencové krystaly. Na severozápadě je naše obec ohraničena Bradelským lesem s převážně jehličnatým porostem. Převažuje smrk. Ostatní pozemky katastru tvoří úrodná zemědělská půda. Louky jsou zastoupeny málo. Pěstuje se tu převážně pšenice, žito, ječmen, oves, brambory, řepa krmná a cukrovka a jatelina. V malém množství pro domácí potřebu se pěstuje též proso, mák a len. Ještě v minulém století patřil len k hlavním plodinám.

Podnebí je zde celkem příznivé, neboť pohoří Nízkého Jeseníku nás chrání před příliš studenými větry. Průměrná roční teplota zde činí +8,7 stupňů celsia. Roční srážky činily v posledních letech 582 mm při 115 dešťových dnech. Začátek vegetace připadá na půli března, žně začínají v půli července a končí kolem 10. srpna. V horní části obce Lipinky pramení potok = Lipinský, protéká Lipinským rybníkem a celou Hradečnou a Hradcem, kde se vlévá do Oskavy. Potůček je to na první pohled nepatrný, ale způsobil také už velké záplavy.

Hlavní obživou zdejších lidí je zemědělství, které je vysoce rozvinuté. Chudší nemajetná část obyvatelstva si buď hledá obživu jinde, nebo slouží sedlákům jako čeledí nebo nádeníci. 16 % obyvatel patří k živnostníkům, avšak i oni se vedle toho zabývají ještě zemědělstvím, většina vlastní při živnosti ještě 1 - 2 ha pole, které obdělávají kravským potahem.

V roce 1924 byl v Hradečné: 1 stolař, 2 krejčí, 1 zámečník, 2 bednáři, 2 pekaři, 1 řezník, 2 ševci, 2 koláři, 2 kováři, 2 holiči, 1 kožešník, 4 obchodníci se smíšeným zbožím, 1 obchod se střížním textilem.

Sčítání zvířat v roce 1925: 49 koní, 269 ks hovězího, 203 prasat, 172 koz a 1287 ks drůbeže. Velikost zemědělské půdy je velmi rozdílná. Chalupníci vlastní třeba jen zlomek ha půdy a největší sedlák až x ha. Skoro každá zemědělská usedlost vlastní též les, i zde se velikost různí. Průmysl se v současné době zde nenachází. Někteří obyvatelé se živí ještě domácím tkalcovstvím. Dříve tu býval tkalcovský stav ve většině stavení, zahrádkáři i menší sedláci si přes zimu přivydělávali domácím tkalcovstvím. Dnes je tu jen hrstka domácích tkalců. Také les poskytuje chudším obyvatelům nějaké živobytí. V létě sbírají borůvky a houby a prodávají je ve městě na trhu. Ženy a děti sbírají na topení haluzí a šišky. Majitelé lesa kácují stromy v zimě buď jako stavební dříví nebo na topení. Ovšem zdejší les nestačí všechny zásobit topným dřevem, každoročně se ještě mnohem dřeva na topení dováží z hor.

Hradečná má také 5 hospod, z toho jsou 4 v provozu, 1 poštovní a telegrafní úřad, 1 dvoutřídní německou obecnou školu, krásný farní kostel se hřbitovem, 1 četnickou stanicí, 1 čítárnu a 2 knihovny, 1 mlékárnu s obcí Hradec dohromady. V místě je zastávka pro osobní vlaky pro trať Olomouc - Šumperk. Tato zastávka má nadmořskou výšku 303 m. K farnosti patří nyní 2 německé obce Hradečná a Hradec a české obce Lipinka, Troubelice a Pískov.

Osídlení

Před mnoha tisíci lety vypadala naše domovina jinak, nebyly zde vesnice a města. Po celé severní Moravě se rozprostíral hustý, místy močálovitý prales. Medvědi, vlci, jeleni, losy a divoká prasata tu žili vedle jiných menších zvířat. Bylo třeba mnohaleté těžké dřiny, aby se přeměnila tato země aspoň částečně na pastviny a pole. Za příbytek sloužil tehdejší lidem skalní jeskyně. Kde chyběly jeskyně, tam si lidé vyhrabali jámu v zemi, kterou přikryli chvojím. Později si lidé zarazili dřevěné kůly do země a proplétali je haluzím, tak vznikly stěny, vše zakryli haluzím a kůrou ze stromů. V močálovitých krajích si stavěli lidé chatrče na kůlech. Vydlabaný kmen stromu sloužil jako člun.

Lidé se tehdy živili lesními plody i masem ulovených velkých i malých zvířat a ryb. Kácet stromy, dobývat jejich kořeny ze země s tehdejší primitivním nářadím a takto získanou půdu přeměnit v pole vyžadovalo mnoho tvrdé práce. Nejdříve se lidé naučili chovat dobytek, pro který vyhledávali pastviny, později se naučili obdělávat půdu a pěstovat plodiny, tím se stali usedlými zemědělci. Zatímco pouhý chovatel, pastevec se stěhoval

z místa na místo za lepší nebo novou pastvinou a bydlel ve stanu. Když začali obdělávat pole, museli se usadit blízko pole, tak si začali stavět bytelnější příbytky ze dřeva nebo z kamene a hlíny. Pěstoval se oves a ječmen.

První obyvatelé Moravy, o kterých máme nějaké historické zprávy, byli Keltové a Bojeři, tak se jmenoval tento keltský kmen, byli vysokého vzrůstu, světlouhlaví a modroocí. Bydleli již v pevných dřevěných domech. Uměli vyrábět bronz, což je slitina mědi a cínu. Jejich zbraně byly meče, dýky a válečné sekery. Měli také již šperky - prsteny, náušnice, náhrdelníky z kovu i jantarových perel. Bydleli již ve větších či menších osadách při vodních tocích nebo na úpatí kopců. Keltové byli pohané a svým bohům obětovali na vrcholcích hor a kopců. Ještě dnes nacházíme taková obětiště. Také mnohá keltská pohřebiště byla objevená. Vedle pozůstatků lidí tam nalézáme zbraně, šperky a jiné nářadí. Čechy zdědily po Keltech jméno „Bojehemum“, německy Bohmen, Sudety a jiné názvy jsou připomínkou a pozůstatkem po Keltech.

V 1. století před Kristem museli Keltové ustoupit přesile germánských kmenů. Markomané obsadili Čechy, tedy Bojehemum a jejich spojenci Quádové byli vysokého vzrůstu, modroocí a světlouhlaví, děti mívali vlasy bílé. Římský historikové líčí germánské kmeny takto: Jsou velmi stateční, milují svůj kmen i svůj domov, mají rádi lov, jsou pohostinní, jejich ženy jsou cudné, manželská nevěra se u obou pohlaví přísně trestá, panuje u nich přísné jednoženství. Ženy nosí samotkaný lněný dlouhý oděv a v zimě kožešiny, starají se o dům, děti a vykonávají polní práce. Jejich největší ozdobou jsou dlouhé vlasy. Také muži nosí dlouhé vlasy, jen otroci a nevolníci jsou ostříhání na krátko. Muži a ženy se smějí intimně stýkat až ve věku 20 let.

Římané, zvyklí na velmi volné mravy a prostopášnost, jsou udiveni cudností germánských žen. Nepříznivou vlastností germánských mužů je jejich vášeň pro hry v kostky. Jsou schopni prohrát nejen majetek, ale i svobodu svou a své rodiny. Dále mají sklon k opilství. Ještě v prvních staletích našeho letopočtu Germané nestavěli města, ale bydleli ve venkovských osadách v dřevěných domech. Jsou pohanského náboženství. Jejich hlavní bůh je Odin, nazvaný též Wodán. Thor - Donnár je bůh hromu a deště, jezdí po obloze ve voze s kozlím spřežením. Fraya je bohyně jara a plodnosti. Germáni věří v posmrtný život a hrdinové padlí v boji přijdou do zvláštního nebe, jen pro ně zvané Walhala.

Zprávy o Germánech nám zanechali římský historici. Germáni sice měli již svoje vlastní runové písmo, jehož abeceda měla 24 písmen. To písmo však sloužilo především k věštění. Toto písmo nebylo asi všeobecně známé, znali je především kněží a moudré ženy věštkyň. Jednotlivá písmena se vyřezávaly z bukového dřeva, písmena se hodila do výše a podle toho jak dopadla, četlo se z nich proroctví nebo věštba. K literárním dílům či k dobovým záznamům se písmo zřejmě neužívalo. Zprávy o hrdinských činech kmene i jednotlivých rodech se předávaly dalším generacím ústním podáním a v písních. Za připomínku ještě stojí, že již ve 4. století našeho letopočtu germánský biskup Wulfila z kmene západních Gótů přeložil Bibli do germánštiny a použil k tomu runové písmo. Tato Bible, psaná na pergamentu zlatem a purpurem - Codex Argenteus - byla za Třicetileté války Švédy uloupena a odvezena do Švédska a patří dnes mezi nejvzácnější literární skvosty švédské Národní knihovny v Uppsale.

Římané porazili mnoho germánských kmenů a pronikli až do severního Německa, kde v roce 9 před naším letopočtem utrpěli zdrcující porážku v Teutoburském lese.

Nikdy se ovšem Římanům nepodařilo proniknout na Moravu a do Čech, kde sídlili spojenci Quádové a Markomané pod svým králem Marbodem, který je sem přivedl a jehož vojsko čítalo 7 000 mužů a 4 000 jezdců. Jejich zbraně byly meče, široké nože, oštěpy, luk a šíp. Quádové již znali výrobu železa. Jejich štíty byly upleteny z vrbového proutí a potaženy kůží. Jejich šperky - spony, jehlice, náramky a prsteny ze zlata, stříbra a bronzu.

Pěstovali již pšenici, žito, oves, ječmen a proso a k textilním účelům len a konopí. Při řekách v bývalých sídlišťích Quádů bylo nalezeno mnoho zbraní a šperků. Markomané a Quádové se v Čechách a na Moravě udrželi asi 5 století. Za zmínku ještě stojí a potvrzují to i historické prameny jako životopis sv. Ambrože „De vita s. Ambrosii“ - Migne: Patrologia latina, že se již markomanům a Quádům hlásalo křesťanství. Nakolik se tyto dva národy pokřesťanštili, o tom nemáme zprávy. Jisté je, že příchod pohanských Slovanů na Moravu a do Čech přerušil křesťanizaci na delší dobu.

Nemáme zprávy o tom, jak přicházeli Slované do našich zemí, zda došlo k bojům mezi Slovany a Quády nebo zda Quádové uprchli či podlehli, i římské prameny o tom mlčí. Každá legenda obsahuje nějaké pravdivé zrnko a píše-li slovanský kronikář o tom, že praotec Čech přivedl svůj kmen do země oplývající medem a strdím, pak to souhlasí. Tato země byla v rovinatějších částech již po mnohá staletí zemědělsky kultivovaná. Zde již nebylo třeba pracně kácet pralesy, aby se získaly pastviny a zemědělská půda.

Quádové a Markomané, jakkoli byli stateční i oni museli přijmout svrchovanost asijských Hunů, což znamenalo platit Hunům daně, společně s nimi bojovat proti dalším národům a kmenům a táhnout s nimi dále na západ.

Když na Katalanských polích ve Francii došlo k velké bitvě a Hunové byli římským vojskem poraženi, bylo i markomanské vojsko, které bojovalo na straně Hunů, úplně rozdrveno, což pochopitelně vedlo k velkému oslabení kmene Markomanů a Quádů. Vedle Quádů žil na Moravě ještě germánský kmen Rugů. Název „Morava“ - německy „Mahren“. Pochází od Quádů, oni se v pozdější době nazvali Marchwaren - latinsky Markari.

Quádové při příchodu Slovanů do našich zemí se uchýlili spolu s Markomany do Bavorska a tam se smísili s dalšími germánskými kmeny a splynuli v kmen „Bajuvarů = Bavorů“. Ne všichni však opustili tuto zem. Slované, to byli především pastevci zvyklí na širé asijské a ruské stepy, se v Čechách a na Moravě usídlili především v již kultivovaných nížinách. Pohraniční hory a kopce, pokryté pralesy a bez pastvin je nelákali. Do těchto těžko přístupných hvozdu se před Slovany uchýlil zbytek germánského obyvatelstva.

Změna nastala za doby českých králů - Přemyslovců na konci 9. století. Slovanské obyvatelstvo nebylo stále tak početné, aby muselo osídlit pohraniční horské kraje. Přemyslovi však chtěli mít užitek i z těchto jen málo obydlených ještě pralesy pokrytých hornatých krajů. Ze Slovanů pastevců se v Čechách a na Moravě stali usedlí zemědělci, řemesla mezi nimi příliš rozšířená nebyla. Čeští králové proto povolávali ze sousedního Německa a to především řemeslníky, horníky a německé osadníky hlavně ze Saska, Bavorska, Fankenu i Porýní a Durynska a usídlili je v pohraničních krajích. Noví osadníci museli ovšem nejdříve vymýt prales, postavit si skromná obydlí, pracně dobývat ze země kořeny stromů, aby si mohli zakládat políčka pro novou obživu. Tyto lidé sem přišli legálně z vůle českých panovníků, nikoho svým příchodem nevyháněli, nikomu nic nevzali, kultivovali půdu, která dosud ležela ladem. Zakládali doly, ve kterých se dolovalo zlato a stříbro i jiné barevné kovy. Zkušené německé horníky záhy objevili žíly těchto kovů, ne nadarmo měl jeden český král přídavek železný a zlatý. Čeští králové si vzali často za manželky též německé a maďarské princezny. Olomoučtí biskupové povolávali do své diecése též německé řeholnice a řeholníky, kteří zde vybudovali mnohé z klášterů a kostelů, s nimi přišli i německé řemeslníci, stavitelé, tkalci, zedníci, sochaři i malíři. Tito lidé si vybudovali vlastní vesnice a města, českému obyvatelstvu nic nevzali, nebyli to vetřelci. Povolání Němci se smíchali zde se zbytkem předslovanského obyvatelstva.

Ve středověku byla tady půdy zde asi v takovém rozsahu kultivována, jak ji vidíme dnes. Žili zde vedle sebe dvě národnosti, stejně jako nyní Češi a Němci.

Nejvyšší zákonnou moc na Moravě měl Markrabě, tento titul býval udělen mladším synům z rodu Přemyslovců.

V 10. století byla již veškerá půda rozdělená mezi vrchnostenskou šlechtu. Vrchnost byla: Šlechta, kláštery nebo města. Půdu většinou sama vrchnost neobdělávala, nýbrž ji dali k obdělání svobodným zemanům nebo poddaným.

Kolem obce Hradečné nacházíme několik vrchnostenských hradů. Severovýchodně od Bradla se nachází hradní zřícenina Brníčko. Tam vládli Tunklové, kteří byli u svých poddaných velmi oblíbeni. Při stavbě četných rybníků na svém panství bezohledně zatěžovali své podané robotou. Pověst praví, že poslední Funkl musí vždy o půlnoci, zapražen do ohnivého pluhu, orat vodu svých rybníků. Dva ďáblové ho přitom pohánějí bičem a volají: „Bijte Tunkla, aby voda žbluňkla.“ Když jeho vdova viděla toto hrůzné spřežení, ptala se čím by mu mohlo být pomoheno. Odpověděl jí, že vysvobozen nebude dřív, dokud nebudou všechny kameny z rybníčních hrází opět na svém původním místě.

Severně od Hradečné se nachází hradní zřícenina Rabštejn. Podle pověsti postavil tento hrad durynský rytíř Jindřich Gneisberg – chránělec biskupa Bruna. Později se tento hrad stal sídlem loupeživých rytířů. Roku 1350 markrabí Jan Jindřich dobyl a zničil tento hrad.

Na východ od Hradečné vidíme hrad Sovinec. Je to jeden z největších hradů na Moravě. Má 7 dvorů a 4 padací mosty. Již v roce 1025 najdeme záznam o tomto hradu, ke kterému patří i podzemní chodba. Hrad je rodovým sídlem slavného moravského rodu Sovinců. V roce 1545 přechází hrad do majetku Chrištofa z Boskovic a v r. 1623 přechází na Řád Německých rytířů.

Na jih od Hradečné se tyčí Šternberk. Zakladatelem hradu i města je jistý Zdislav z Chlumce, majitel šternberského panství v Čechách. Tomu daroval král Václav I. území, na kterém založil roku 1253 moravský Šternberk – hrad i město. Kolem roku 1700 přechází Šternberk do majetku Lichtenštejnů.

Jihozápadně od Hradečné vidíme krásný hrad Bouzov. Ten vznikl kolem roku 1000. Roku 1107 zde byl zemskoknížecím kastelánem nějaký Matiš. Potom zde sídlí rod Wildenberg. Majitelé se střídají až hrad koupí za 100 000 zlatých biskup z německého Wormsu, velmistr řádu Německých rytířů. Řád vlastní tento hrad podnes.

Naše vesnička patřila od pradávna k panství úsovskému. Hrady patří k starším, vesnice k mladším objektům.

Jak vznikla vesnice ?

Majitel hradu nemohl území obdělávat sám. Proto pověřil podnikatele – Lohatora, aby založil vesnici. Byl mu přidělen kus ladem ležící půdy nebo lesa. Protože území skoro vždy mělo různou bonitu půdy, Lohator toto území rozdělil podle bonity na úseky a každý úsek na hony. Každý osadník obdržel pak z každé bonity část půdy. Byl tu úmysl podělit osadníky pokud možno co nejspravedlivěji. To ovšem na druhé straně znamenalo, že každý osadník měl svá pole roztroušená často po celém katastru.

Rozlišovaly se hony Franské královské – přibližně 70 jiter a hony vlámské – asi 30 jiter. Německým osadníkům v podhůří a horách se přidělovaly hony francké. V nížinných českých oblastech najdeme hony vlámské. Nešlo tu o nějaké zvýhodnění německých osadníků. V nížinách stačilo 30 jiter i uživení selské rodiny. V horských oblastech musela být výměra větší, aby se rodina uživila. Navíc němečtí osadníci byli ponejvíce usídlení v pralese, který museli kácet a mýtit, což byla tvrdá práce na mnoho let. Proto musela být výměra větší než v nížinách. Lesní hony se proto rovnaly honům franckým královským.

Ale také navenek se liší německé vesnice od českých. Němečtí osadníci si stavěli vesnice podle vzoru své původní domoviny, tedy vesnice řadové, dlouhé, tak jak se staví ve Frankenu, Sasku a vůbec v Německu. Vesnice slovanské jsou vesnice kruhové, uprostřed vesnice náves s kostelem, kaplí či zvonicí a od tohoto náměstí se cesty rozbíhají paprskovitě na všechny strany a domy stojí na méně či více v kruhu kolem návsi. Zatímco v řadových německých vesnicích vede jedna cesta celou vesnicí, někdy je tu i druhá cesta, která prochází vesnicí souběžně s cestou první. Během staletí se některé české poněmčily. Ale právě podle řadového či kruhového uspořádání vesnice můžeme bezpečně určit, jaké národnosti byli lidé, kteří ji založili. Často nesla vesnice i jméno svého zakladatele – sponzora – Bedřichov, Petrov, Ondřejov atd. Podle způsobu zástavby vidíme, že Hradečná je typická řadová vesnice a německá.

Německý název Hradečné, Markersdorf, dříve Markgrafendorf nebo Markwarsdorf znamená vesnice markraběte. Panství úsovské patřilo původně moravským markrabatům. Také velikost přidělených honů ukazuje na německé zakladatele, 30 jiter je asi 75 měřic, zatímco větší sedláci v Hradečné vlastní asi dvojnásobek.

Nejstarší historie Hradečné

Kolem roku 1250 byla tato oblast osídlená. Z Bradla už bylo možno vidět vrchnostenská sídla. Olomouc a vedle klášter Hradisko a Úsov, ale byla tu i menší šlechtická sídla, zemanské dvory, Senice, Žerotín, Šumvald. Podle pověsti postavil úsovský hrad kolem roku 1000 olomoucký vévoda Vratislav. Kolem roku 1064 byl zřejmě týmž Vratislavem založen Uničov.

Hrad Úsov byl obklopen obranným valem, který byl dole 3 m a nahoře 2,1 m široký a vysoký byl 14 až 23 m. Ve vzdálenostech 20 - 30 m byly ještě silné věže. Část tohoto opevnění stojí ještě dnes - je tam ještě 5 polo a celokruhových věží. Některé kruhové věže sloužily i jako obydlí. Hrad Úsov byl knížecí lovecký zámek a byty ve věžích zřejmě sloužily loveckým hostům. Nejdůležitější věže jsou Vlašimská věž a věž hladomorna. Vnitřní nádvoří bylo ohraničeno dalším valem na kterém se opět nacházely hlídací věže. Tento druhý val byl 6 m vysoký a 2 m široký. Délka hradu byla 110 m. Vlašimská věž byl 18,5 m vysoká.

K úsovskému panství náležely vesnice Hradečná, město Úsov, Bezděkov, Mladoňov, Lazce, Dědinka, Nemrlov, Hradec, Hlivice, Klopina, Králová, Lipinka, Moravská Libina, Medlov, Mirostín, Mostkov, Oskava, Zadní Újezd, Troubelice, Břevenec, Třemešek, Veleboř, Václavov, Plinkouty, Pískov, Šumvald, Stavenice, Římice, možná i Polnice a Meierink, dále Litovel a samoty Nové Dvory, Nové Mlýny a Nové Zámky.

Tyto lokality jsou uvedeny v letech 1315 a 1345 a též roku 1371 v závěti markraběte Jana jako součást úsovského panství. Panství úsovské se všemi svými vesnicemi bylo až do roku 1440 majetkem zeměpána tedy markraběte. Markrabě měl výsostná práva, jaká původně náležela jen králi nebo císaři. Jen zeměpán nebo jeho pověřenci směli vykonávat práva jako zakládat doly a těžit horniny, razit mince, zakládat a držet trhy, budovat mosty a silnice, stavět opevnění. Zeměpán mohl určit lesy, ve kterých nesmělo být káceno, buď z důvodu obrany proti živelným pohromám nebo nepřátelům. K dalším právům patřilo - zakládání mlýnů, přehrad, udělení licencí, vybírání cla, prodej soli, atd. Markrabě měl právo odúmrť. To znamená, měl právo dědit po lidech, kteří zemřeli a neměli dědiců.

Dost často se ovšem stávalo, že zeměpán byl ve finanční tísní a proto prodal nebo dal do zástavy některé z uvedených práv. V roce 1330 dal král Jan Lucemburský (jež měl stále nedostatek peněz) celé panství úsovské se všemi vesnicemi do zástavy bratrům Jaroslavu a Albertovi ze Šternberka. Později bylo úsovské panství opět vyplaceno. Markrabě Jan Jindřich s ním naloží ve prospěch svých synů Jana Sobislava a Prokopa.

Hradečná mohla vzniknout kolem roku 1100. Její latinský název je uveden jako: "Marchioni villa".

První osadníci vykonali s primitivním nářadím tvrdou práci, než se z pralesa stala kultivovaná zemědělská půda. V roce 1330 měla Hradečná 88 domů, jež tvořily jednu ulici, a 332 mužských a 351 ženských obyvatel. Měla tehdy víc obyvatel než dnes. Pozdější války a epidemie snížily počet obyvatel.

Historik Volný píše ve svém díle, že obyvatelé pěstují převážně len, vyrábějí také síta a někteří je rozvázejí a prodávají až k tureckým hranicím. Přezdívka „sítař“ se udržela až do našich dnů.

Za vlády prvních Přemyslovců bylo na Moravě jen zemědělské obyvatelstvo. Od markraběte po posledního poddaného potřebovali všichni zemědělství. Řemesla tu byla jen pořídku zastoupená, existovali pořídku zlatníci, tkalci, výrobci sukna a zbraní. Ovšem nějaká početná živnostenská vrstva tu nebyla. To čemu se tehdy říkalo město, byla většinou jen početnější vesnice. Obyvatelstvo bylo rozděleno do dvou hlavních tříd - zemanská, která vlastnila veškerou půdu a poddaní, kteří tělem a duší náleželi vrchnosti. Rolníci nevlastnili půdu, ta jim byla pouze přenechána k obdělání. Poddaný neměl žádná práva, bez svolení vrchnosti se nesměl přestěhovat. Byli tu vlastně jen páni a poddaní. Panský stav měl všechna politická práva, jen on měl přístup k nejvyšším zemským úřednickým místům a ovládal soudnictví. Obyvatelé Hradečné byli od samotného jejího vzniku katolíci, neboť již kolem roku 150 tu byl farní kostel. Jedna z nejstarších zpráv, která je v majetku města Šumperka sděluje, že 15. února r. 1350 podává olomoucký biskup Jan zprávu papeži Klementu VI., že podle dohody uzavřené mezi císařem Karlem IV. a pražským arcibiskupem Arnoštem, šumperský děkanát odstoupil nově zřízenému

biskupství litomyšlskému benediktinský klášter Klášterec, Šumvald, Hradečnou, Cokyt, Temenice, Habartice, Brannou, Staré město, Rapotín, Losiny, Sobotín a některé další obce.

Války husitské

Za vlády krále Zigmunda vypukly husitské války. Husitství bylo původně hnutím náboženský, jehož původcem byl pražský universitní profesor a zpovědník královny Jan Hus. Husovo učení vycházelo z učení Angličana Johna Wycliffa, který popíral papežskou svrchovanost, proměňování při eucharistii, odmítal zpověď, odmítal celibát kněží a žádal přijímání podobojí.

Doposud v Čechách i na Moravě se obě zde žijící národnosti Češi a Němci snášeli dobře. Přemyslovci si vážili jejich dovedností a pracovitosti a navíc v nich měli oporu proti často odbojně české šlechtě. Učení Husovo bylo v rozporu s katolickou církví a protože Hus odmítal své učení odvolat, byl dán do církevní kletby. Již za života Husova se zakalilo porozumění mezi českou a německou národností na pražské universitě, kde docházelo k porušení práv Němců.

Hus byl předvolán na koncil do kostnice u Bodamského jezera, císař mu přislíbil bezpečnost. Na koncilu byl však zatčen a protože odmítl své učení odvolat, byl 6 června roku 1415 upálen na hranici. Tím ovšem problém ze světa nezmizel. Český venkov se stále více přikláněl k Husovu učení. Když císař Zigmund veřejně proti novému učení vystoupil a zakázal je, vypukly ničivé husitské války.

V roce 1422 se objevili Husité i v našem kraji. Celé vesnice byly od Husitů vypáleny, obyvatelstvo oloupeno, pobit, lidé v hrůze prchali do lesů. V tom samém roce Husité dobyli Uničov, ovšem města Olomouc a Litovel spolu s 2000 rolníky přišli Uničovu na pomoc a osvobodili jej.

V letech 1424, 1430, 1431 se tu Husité objevili znovu a zničili vše. Když se jim r. 1424 nepodařilo dobýt Olomouc, tak táhli na město Mohelnice, které náleželo olomouckým biskupům. Obyvatelé okolních obcí hledali ochranu před nimi za hradbami města. Ačkoli se Mohelnice statečně bránila, podlehla nakonec husitské přesile. Husité město vypálili, ženy a děti se uchýlily do kostela, kde je husitská vojska nemilosrdně dobýjela. Trvalo několik desetiletí, než město opět ožilo.

V roce 1440 přešlo úsovské panství se všemi vesnicemi do zástavy pánů z Vlašimi. Tento český šlechtický rod pocházel z Kouřimi - jihovýchodně od Kolína. V jejich erbů jsou 2 supí hlavy. Tento erb vidíme ještě dnes na farním kostele v Medlově a v zámku v Úsově. Václav Vlašim od roku 1497, jeho bratr Karel od roku 1464 a Jiří od r. 1492 mají panství v zástavě, stále je tu možnost vyplacení panství markrabětem.

V roce 1494 král Ladislav předává Jiřímu z Vlašimi vesnice Medlov a Troubelice. Po Jiřího smrti převzala jeho sestra Barbara Medlov, jeho bratr Jan převzal Troubelice a sestra Kateřina podíl z Hradce, Hradečné, Veleboře a Stavenice. Tento rod mýtí les Doubravu. Jiří obdržel od zeměpána pověření, aby u Medlova a Újezdu otvíral doly na železnou rudu a ušlechtilé kovy.

V roce 1495 půl Hradečné vyhoří. Silný vítr plameny rozdmýchal, dřevěné domy a doškové střechy shořely rychle. Jiří Vlašimský rozděluje mezi obyvatele, kteří před ohněm uprchli do lesa, potraviny a slámu. V noci na přelomu 15. století je všeobecně očekáván konec světa, protože hříchy bezbožných volají do nebe, církev nařizuje modlitby, půsty a pokání k odvrácení této pohromy.

V křížové chodbě kostela sv. Michala v Olomouci je náhrobek Jiříka z Vlašimi z červeného mramoru. Na podstavci s erbem Vlašimů stojí rytíř v brnění, v pravé ruce meč, po levici je další erb se supy, chlapecká postava drží nad tímto erbem listový věnec. V roce 1472 Karel z Vlašimi bohatě obdaroval tento dominikánský klášter. Roku 1507 se klášter za 200 dukátů zavazuje, týdně odsloužit 2 mše svaté za svého dobrodince.

V roce 1513 odstoupí král Vladislav pouze Vlašimům zastavený hrad Úsov s městem Litovel Ladislavu Boskovicovi v dědictví. Kolem roku 1530 vymírají Vlašimové po meči, jedna dcera Karla z Vlašimi se provdala za Kryštofa Černožského z Boskovic. Roku 1530 předal král Ladislav panu Ladislavu z Boskovic za věrné služby zámek Úsov se všemi državami do dědičného vlastnictví.

Tím se panství úsovské s konečnou platností dostalo z vlastnictví markraběte do soukromého vlastnictví rodu z Boskovic.

Boskovicové vyplatili všechny zastavené vesnice nebo jejich části a přikupovali nové. Od roku 1565 do roku 1848 patřilo k úsovskému panství 34 vesnic a 2 města - Litovel a Úsov.

Boskovicové patřili k nejbohatším šlechticům v zemi, šlo o velmi starý rod, o němž je zmínka již v roce 1062. Jejich erb - stříbrný hřeben v červeném poli. Po Kryštofu z Boskovic převzal úsovské panství roku 1547 Jan Dětřich z Boskovic a po něm roku 1554 až 1569 Albrecht z Boskovic. To je onen lidumilný pán, který roku 1565 daroval obci Hradečná Bradelský les.

Darovací smlouva je psaná česky, vždyť Boskovicové byli Češi. Smlouva je psaná na pergamenu, opatřená mohutnou dobře zachovalou pečetí Boskoviců. Originál smlouvy je dnes v majetku pana Engelerta Wollmanna v Hradci (bývalá Chovanečkova hospoda).

Zkrácené znění smlouvy:

„Já Albrecht Černoohorský z Boskovic a Černé hory se svými dědici a budoucími nástupci prohlašuji touto smlouvou po pečlivém uvážení a po úpěnlivých prosbách ctihodných mužů a jejich rychtáře, jakož i celé obce Hradečné, mých věrných a milých poddaných, že jsem si vědom jejich příchylnosti, věrnosti, poslušnosti jež prokázali mým předkům i mně a proto vyslyším je a udělím a prokazuje jim milost a daruji jim i jejich budoucím nástupcům les zvaný Bradelský, který začíná u mých lesů nad Lipinkou a sahá na hraniční cestu, která dělí úsovské a zábřežské lesy a sahá až na hranici lesu Německé Libiny (Horní Libiny). Daruji jim tento les, aby oni i jejich budoucí potomci si v tomto lese mohli pro rozličnou svou potřebu kácet dříví, s plody dubů a buků krmili svůj vepřový dobytek, sbírali si tam lesní plody, aniž bych jim já a moji budoucí potomci v tom bránili. Mohou toto vše konat mimo právo lovu. Toto právo lovecké zůstává vyhrazeno mně a mým budoucím potomkům.

Zato budou moji poddaní a jejich budoucí potomci mně a mým budoucím potomkům a naším pověřeným správcům odvádět povinný oves, podle nové míry jak stanoví moravské registry platné v moravském markrabství, potom každý osadník je povinen se svým potahem odvážet z našich dvorů (v Klopíně a Úsově) po 1 celý den hnůj na naše pole, jak jim bude ukázáno.

Tak jsem rozhodl já Albrecht z Boskovic a tak chci, aby místní rychtář, celá obec Hradečná, moji poddaní a jejich budoucí potomci ve užívali a dodržovali, jak jsem ustanovil.

Protože jsem já Albrecht z Boskovic k tomuto dokumentu připojil svou pečeť a podpis.

V pondělí po svátku sv. Apoštola Jakuba, léta Páně 1563.

Co vypovídá tato darovací smlouva?

Hradečná obdržela původně celý Bradelský les a teprve o několik let později nastalo nové přerozdělení, takže i obce Hradec a Troubelice dostaly z lesa svůj podíl.

Tehdejší Bradelský les nebyl smrkový jako dnes, ale převládaly v něm duby a buky. Žaludy a bukvice spásala prasata. Právo lovu si nechali Boskovicové pro sebe. Hradečanským poddaným byl lov zakázán.

Hradečanští poddaní museli být u vrchnosti velice oblíbení, jak o tom svědčí chvála jejich věrnosti, příchylnosti a poslušnosti od Albrechta z Boskovic. V podstatě má Bradelský les ještě stejnou rozlohu jako za časů Boskoviců.

Jako protislužbu museli Hradečanští vyvážet hnůj z panských dvorů a odevzdat předepsaný oves. Ale kromě toho měli zdejší ještě další povinnosti:

Tato listina z roku 1565 praví:

Já Albrecht Černoohorský z Boskovic a Černé hory dobře znám poměry svých poddaných v obci Hradečné a proto milostivě vyslyším jejich prosby a udělím jim milost a sice: aby každoročně o velikonocích mi místo 1 vola mohli odevzdat 3 ovce, tj. mně nebo mým budoucím potomkům. Mohou také místo ovcí zaplatit 2 zlaté (1 zlatý = 30 grošů a 1 groš = 7 pfenigů), jak je zvykem v moravské zemi.

Dále ve svátek sv. Vavřince (10. srpna) mi odevzdáte 1 tele a o vánocích 3 koše vlašských ořechů.

Pomáhat mají mně a mým potomkům moji poddaní z Hradečné při dopravě a dovozu nápojů. Z každého úroku mají zaplatit 36 kop a 16,5 grošů, 1 Pfennig (1 kopa = 60 grošů a 1 groš = 7 bílých Pfennigů).

Dále mají jako doposud platit Urbari - úroky z domů a pozemků, z odúmrťí a všechny ostatní platby. Také desátek mají platit. Pokud by někdo z nich si zvětšil svůj majetek a bude mu uloženo větší placení, nechť platí jako ostatní.

Připojují k tomuto dokumentu svou pečeť a podpis ve středu před sv. Jiřím léta Páně 1556.

Můžeme jen žasnout nad velkou mírou povinností a dávek, jež obec Hradečná musela vůči vrchnosti plnit. Albrecht z Boskovic zemřel roku 1569 bezdětný. Jeho nástupcem se stal jeho bratr Jan Šembera z Boskovic. Byl to lehkomyšlný patron, kolem jeho osoby vzniklo mnoho legend. Vyhlášené byly jeho lukulské hostiny v Úsově a Litovli, jeho noční orgie taktéž. Traduje se o něm, že si u nevěst vyhradil právo první noci. Každá nevěsta musela v tehdejší době osobně přijít na zámek do Úsova a vyžádat si na vrchnosti povolení k svatbě. Šembera každé po prožité noci odstříhl pramen vlasů, ze kterých si nechal zhotovit paruku, kterou nosil při svých hostinách jako důkaz svých milostných dobrodružství. Neměl syna, pouze dcery a proto jako důkaz pokání za své hříchy odstoupil majetek Boskoviců již za svého života minoritskému klášteru v Brně. Později ho tento dar mrzel, tak odjel do Brna k Minoritům, kteří mu připravili hostinu. Šembera mnichy opil, vylákal na Quadrianovi kláštera darovací smlouvu a roztrhal ji. Šembera z Boskovic zemřel roku 1597 a panství úsovské připadlo jeho dceři Alžbětě, která byla provdaná za Karla z Lichteštejna.

Další statky rodu Boskoviců jako Bušovice, Novygrad, Černá hora a Vranov zdědila Šemberova druhá dcera Kateřina, která zase byla provdaná za Maxmiliána z Lichtenštejna. Tak vidíme růst rodu Lichtenštejnů.

Roku 1591, 22. června se nad Hradečnou vyřádila hrozná bouře, vichřice strhala doškové střechy domů. Nad Bradelským lesem nastala průtrž mračen, v Hradečné i Hradci byla z toho velká povodeň, která způsobila velké škody. Odplavila i několik vozů. V domě č. 22, který patřil Vendelínu Kunzovi docílila povodeň výšky 2 a půl sáhů.

Hradečná po reformaci

Když darovací smlouva týkající se Bradelského lesa je napsaná česky, nemusíme se tomu vůbec divit. Za prvé Boskovicové byli český šlechtický rod, za druhé husitské hnutí bylo sice z počátku hnutím náboženským, ale brzy se změnilo i v nacionální - protiněmecké. Mnoho německých vesnic lehlo v husitských válkách popelem a obyvatelé buď byli vyvražděni, nebo utekli (tehdy se pak dost německých vesnic počestilo). Po husitských válkách přišel nacionální převrat, podporovaný českým králem Jiřím z Poděbrad. Tento král byl odvážný, ctižádostivý, chytrý, byl ztělesnění českého ducha, meče i kalicha.

Tento král zvýhodnil český element ve městech i na venkově. Proto i úřední jazyk směl být i v pohraničních německých oblastech pouze jazyk český a to až do roku 1650. Vedle tohoto českého úředního jazyka existoval pak hovorový jazyk německý. Od dob Wyclifových a Husových to stále v myslích vřelo. Ledacos bylo v katolické církvi nedobré. Martin Luther tyto nedostatky kritizoval, našel přívržence i mezi říšskými knížaty.

Roku 1517 vyvěsil Luther na dveřích zámeckého kostela svých 95 tezí a to byl impuls k rozkolu v církvi. Papež chtěl celý problém řešit smírně. Protože však Luther kázal dále, byl dán papežem do klatby. Luther papežskou bulu veřejně spálil. Jeho nové učení se rychle rozšiřovalo. Na severní Moravě rozšiřoval a kázal jeho učení Paul Speratus a to s takovým úspěchem, že kolem roku 1580 nebylo v německých oblastech sev. Moravy téměř fary která by nebyla protestantská. Také Hradečná měla protestantského faráře. Hluboké rozpory mezi katolíky a protestanty se staly příčinou ke 30tileté válce, nikoliv vyhazov dvou pražských sekretářů z oken, kterým se navíc nic nestalo. 30tiletá válka přinesla Německu, ale také Čechám i Moravě nesmírné utrpení a bídu. Bylo úplně jedno zda přišli vlastní nebo nepřátelé. Žoldnéři se živili tím, co místnímu obyvatelstvu uloupili.

Třicetiletá válka přinesla i Hradečné mnoho zla. Manfeldovi a Výmarští vojáci táhli tímto krajem na Uničov. Roku 1625 však uničovští občané porazili tyto vojáky a vyhnali je

z města. Poražená vojska loupila pak v okolních vesnicích, sebrali rolníkům dobytek ze chlívů.

Vrchol bídy nastal, když Švédové roku 1642 a to 17. června dobyli Uničov a po 8 roků toto město drželi až do 8. července 1650. Švédské vojsko pod Torstensonem.- to byla sebranka ze všech koutů světa, vypálili vesnice, loupili dobytek i obilí i ženy. K tomu všemu ještě vypukl v naší obci mor. Nebylo divu, že lidé se schovávali v lesích nebo táhli s sebou s vojenskou sebrankou.

Z té doby pochází přísloví: „Přišel Švéd a všechno sněd.“ V té době přestalo platit každé právo. Před 30tiletou válkou bylo v Hradečné: 39 sedláků a pololáníků, 119 koní, 186 kusů skotu a 240 ovcí. Po válce bylo obydleno jen 15 domů, ostatní byly pobořeny nebo vypáleny. Zbylým rolníkům chybělo osivo, polní nářadí, vozy, koně i dobytek. Jenom dvě věci byly v každém domě: puška a bodák. Do roku 1678 byly zase všechny usedlosti v Hradečné osídleny. Zůstaly prázdné jen 4 staré domy. Prázdné domy byly levně prodány Horalům. V tomto roce je Hradečná opět čistě německá a němčina je také vedle češtiny úředním jazykem.

Když uvážíme, že lidé za války odvykli práci, mravně zpustli, mládež vlastně mírové časy ani nepoznala a přece se z tohoto lidu opět stal zdatný rolnický lid, musíme žasnout. Ovšem trvalo to dlouhá desetiletí.

Po válce drasticky stouply ceny. Roku 1660 stála měrice žita 4 tolary a nebyla k dostání. Roku 1616, 4. května o půlnoci bylo v naší obci i v okolních obcích zemětřesení, ale zaplať pán Bůh, nezpůsobilo žádné škody. Roku 1618 od 11. listopadu až do Vánoc bylo zde vidět krvavě červené poskakující slunce. Kolem roku 1670 začínaly v našich krajích čarodějnické procesy, které trvaly do roku 1720. Nejhůře na tom byli lidé v Šumperku, Losinách a Mohelnici. Náboženský fanatismus, chamtivost inkvizičního soudce přinesly opět mnoho utrpení mezi lidmi, kteří si sotva oddechli po 30tileté válce.

Z Hradečné je známo, že odtud byl jako čaroděj v Uničově na hranici upálen Jakub Partisch, prapředek pozdějšího zdejšího učitele Prartische. Kolik lidí udávalo své bližní jen proto, že si tak chtěli vyřídit nějaký osobní účet? Byla to císařovna Marie Terezie, která 1. května roku 1775 vydává Edikt pro Moravu a Slezsko, ve kterém zakazuje pověru v čarodějnictví. Byla to žena, která byla osvícenější než muži a proti této strašlivé pověře účinně jednala. Podle úsovského urbáře z roku 1678 se v Hradečné vyskytla tato jména:

Jans Biyhl	2	halupář	-	-	5
non Waygel	8	1/2/4/	2	7	6
eorg Weigel	0	1/2/4	1	5	8
nton Halmi	7	1/2/4	2	9	6
org Dvořák	4	2/4	1	5	11
bias Raymer	1	2/4	1	4	7
enz Schmachtel	2	1/2/4/	2	8	8
eorg Mayer	4	1/2/4	-	4	8
bias Rohrich		hradník	-	1	5
kub Mauler	0	hradník	1	2	6
kub Partel	7	hradník	-	2	5
Petr Černý	7	hradník	-	1	4
dre Axmann	8	hradník	-	1	4
nn Kreuzinger	1	hradník	-	1	6
thias Reymer	1	hradník	-	1	9
Petr Straka	9	hradník	-	1	5
enti Nischak	7	hradník	-	2	5

Adam Peyl		hradník	-	1	6
Inzel Blahak		hradník	-	1	5
Kob Kunpfer	3	hradník	-	1	11
Matin Swatschka	8	hradník	-	1	4
Hel Schlemmer	4	hradník	-	1	6
Res Babutzka	4	hradník	-	2	7

Kolem roku 1690 měla Hradečná svou vlastní obecní pečeť. Je to kruh s obvodovým nápisem: „ die Gemeinde * Markers * dorf (obec Hradečná). Uprostřed je srdce, ze kterého vyrůstá větev s 11 hvězdičkami. Celá pečeť je z mosazi a vyniká dobrou ruční prací.

V tomto čase stála čtvrtina žita 8 grošů, pšenice 9 1/2, bečka piva na úsovském panství f1. Když Lichtenštejnové roku 1597 sňatkem s dcerou Šembery z Boskovic získali úsovské panství, přijali do svého erbu sedmizubý hřeben Boskoviců. Tento erb se nachází nad vchodem do našeho kostela. Lichtenštejnové nechali úsovský zámek z části přestavět.

Dědičné poddanství

Za časů Marie Terezie byla veškerá půda rozměřena podle lánů. Poddaní byli rozděleni na celoláníky, čtvrtláníky, třičtvrtěláníky a půlláníky. Podle toho se osadníci dělili na sedláky, zahrádkáře, chalupníky, nájemníky a čeledě.

Zahradníci na úsovském panství se od láníků lišili tím, že byli později usídlení než sedláci a své pole obdělávali kravským potahem, jelikož neměli a neuživilí koně, byli to vlastně maloročníci.

Zatímco láníci sídlili na staré rustikální (selské) půdě, zahradníci byli usídlení na dominikální (panské - vrchnostenské půdě).

1 lán měl podle toho, zda se nacházel v nížině nebo v podhůří 80 - 150 měřic. Půda byla buď rustikální - selská nebo dominikální - panská půda, tu obdělávala úsovská vrchnost ve vlastní režii. (panské dvory v Klopíně a Úsově nebo ji také za určitých podmínek pronajímala nájemníkům.

Daně platili pouze rolníci z rustikální půdy, zatímco dominikální půda byla od daní osvobozená. Teprve později se platila z této půdy nepatrná extraordinerikontribuce. Dominikální byl také výčep na rychtě - č. 53 v Hradečné.

Jak se dařilo poddaným v Hradečné v těch údajně dobrých starých časech.

Těžko na nich doléhala roboty, které podléhali jak sedláci, tak zahradníci i chalupníci. Manželky, čeledínové, nemocní a staří byli od roboty osvobozeni. Vrchnost žádala práci v panských dvorech, na polích a v lesích. Vyžadovala potah pro dovoz dřeva, vína, pro stavbu silni a cest, pro polní práce. Roboty stále přibývalo, protože vrchnost obdělávala stále více pozemků. Rozlišovala se pěší, vlastně ruční roboty a potahová roboty. Potahovou robotu s jedním nebo více koňmi byli povinni všichni sedláci až po čtvrtláníky. Zahradníci a chalupníci konali ruční robotu. Často se v Hradečné i selské usedlosti dělily se souhlasem vrchnosti, to když se další poddaný usídlil v obci. Původní roboty se zdvojnásobila.

Existovala měřená a neměřená roboty. Měřená roboty - to bylo obdělání určité polní výměry, vymlácení určitého množství obilí atd. Neměřená roboty směla být vyžadována jen ve velmi naléhavých případech a ne déle než tři dny v týdnu. Ovšem pod záminkou naléhavosti nutila vrchnost často po celé týdny poddané k robotě.

Podle nařízení z roku 1680 měla roboty trvat od slunce východu do slunce západu, což bylo 10 - 14ti hodinová pracovní doba. Churaví, sedření lidé a zesláblý dobytek ovšem také dlouhou denní pracovní dobu nevydrželi, proto nařídila vrchnost tuto chybějící pracovní dobu v dalších dnech odpracovat.

Dráb z úsovského zámku oznámil rychtáři, kolik robotníků a kam se mají dostavit. Rychtář musel vyrozumět poddané. Rychtáře dosadila vrchnost. Ten měl zajišťovat zájmy vrchnosti. Za to měl určité výhody.

Synové poddaných (pokud byli vojenské služby neschopní) a dcery museli vrchnosti povinně sloužit. Vrchnost si vedla takzvaný sirotčí registr, kam zapsala všechny děti svých poddaných. Každoročně na 1. Adventní neděli se do rychty museli od určitého věku dostavit všichni mladí lidé. Pokud se někdo nemohl dostavit, museli se a něj dostavit rodiče nebo nejbližší příbuzní. Vrchnostenští úředníci rozhodli, které z dětí bude rodičům ponecháno a které musí do služby k vrchnosti nebo k jejich úředníkům. Námitka otce, že syna nebo dceru potřebuje doma ve vlastním hospodářství nebyla často vyslyšena. Vrchnost platila těmto čeledínům a služkám stravu a malou mzdu. Ale časté stížnosti dosvědčují, že jim byla mzda často velmi liknavě vyplácena. Vyvolení museli povinně sloužit 3- 7 roků. Sirotci museli sloužit déle, neobdrželi mzdu, pouze stravu a ošacení. Bylo možné se od těchto povinných služeb vykoupit za 3 - 12 zlatých ročně.

Vrchnost mohla každého donutit ke službě za běžnou mzdu. Kdo nenašel službu u vrchnosti musel přijmout službu u sedláka. Kdo chtěl jít sloužit mimo úsovské panství, musel si vyzvednout u vrchnosti povolení, které stálo pro čeledína 30 krejcarů a pro služku 20 krejcarů.

Děti museli převzít povolání svých rodičů. Kdo se chtěl vyučit řemeslu či jít na studie potřeboval opět souhlas vrchnosti. Chtěl-li jít tovaryš do světa na zkušenou, opět musel mít povolení. Všechny povolení bylo ovšem nutno zaplatit.

Kdo se chtěl oženit, musel si opět vykoupit povolení. Poddaný se nesměl libovolně odstěhovat, neboť tím by připravil vrchnost o pracovní sílu. Zákon trestal toho, kdo uprchlému poskytl přístřeší a stravu 100 toлары.

Za povolení k vystěhování muselo se zaplatit vysoké odstupné, obvykle 5 % majetku. Poddaný byl prodán nebo koupen i s půdou, na které hospodařil. Otec směl svou usedlost odkázat své ženě či synovi jen se souhlasem vrchnosti. Vrchnost také vykonávala soud, vybírala daně od poddaných a vždy z nich uvízly nějaké peníze v kapsách vrchnosti i jejich úředníků. Vrchnost také potřebovala několik drábů.

Roku 1730 byl vedoucím úředníkem Tomáš Anton Kvapil, hejtman František Anton Finsk, rentýř Karel František Stehlík, hradním hrabětem Jan Rissy, pokladník Phillips Muller, který byl propuštěn, protože se obohacoval.

Poddaný nemohl svědčit ani podat žalobu, to za něho mohla udělat jen vrchnost. Podle zákona z roku 1717 se musel poddaný se všemi stížnostmi obracet jen na vrchnost, pokud během 6 týdnů se nestala náprava, mohl se obrátit na krajský soud v Uničově, což nemělo prakticky žádný význam, šikan vůči němu se tím jen zvětšil.

Poddaní měli i určitá práva: V čase nouze mohli žádat od vrchnosti podporu, obilí na jídlo či na setí za 20 - 25 % úroků. Vrchnost jim měla udržovat budovy a uhradit škody jež způsobil požár.

Teprve za vlády Marie Terezie se projeví snahy ochránit poddané před přílišným vykořisťováním. Nestalo se tak jen z lásky k bližnímu ale proto, že státu začalo záležet na udržení rustikální půdy a daňových poplatníků. Každý uprchlý poddaný znamenal pro stát ztrátu daňového poplatníka.

Rustikální pozemky se již nesměly připojit k pozemkům dominikálním. Až dosud se platila daň jen z obdělávané půdy, pastviny a lesy daním nepodléhaly.

Za Marie Terezie byly všechny pozemky přesně změřeny a zakládány katastrální mapy. Protože při přeměřování pracovali v Hradečné i čeští úředníci z úsovského zámku, proto mají některé naše lokality české názvy Záhory, Hůrka, Piloska (původně Viloska).

Pro upřesnění roboty je roku 1775 vydán robotní patent pro markrabství moravské. Nejdůležitější body jsou:

- 1) Daně se mají stanovit podle bonity půdy.
- 2) Půdní bonity jsou stanoveny podle současného roku 1775
- 3) Ruční robotníci stejně jako robotníci s potahem mají, pokud by za současný rok nečinili jejich daně více jak 8,75 zlatých, i nadále konat ruční robotu. Poddaní, kteří by měli platit vyšší daně jak 8,75 zlatých mají i nadále konat potahovou robotu.
- 4) Ruční robotníci mají příště robotovat takto: Nájemník muž nebo žena ročně 1 osoba nanejvýš 13 dní. Chalupník s roční daní do 52 1/2 krejcaru ročně s jednou osobou bude robotovat 26 dní. Kdo platí roční daně více jak 52 1/2 krejcaru, ale ne více

než 2 zlaté. 37 1/2 ten odrobotuje s jednou osobou 1 1/2 týdne. Kdo by měl platit více jak 4 zlaté, 33 3/4 krejcaru, do 8,45 zlatých odpracuje s jednou osobou týdně 2 1/2 dne. Kdo platí více jak 8 zlatých 45 krejcarů odpracuje s jednou osobou týdně 3 dny.

- 5) Potahoví robotníci: Kdo by za současný rok měl platit od 8,45 zlatých do 13 zlatých 7 1/2 krejcaru odpracuje s jedním tažným zvířetem týdně 3 dny. Od 13 zlatých 7 1/2 krejcaru s 2 zvířaty 3 dny v týdnu a mimoto od Jana do Václava týdně 1 den ruční roboty s jednou osobou. Od 26 zlatých 15 krejcarů do 39 zlatých 22 1/2 krejcarů by měl platit na daních odpracuje se 4 zvířaty 3 dny týdně a od Jana do Václava s jednou osobou 3 dny týdně.
- 6) Týká se poddaných jež doposud byli povinni sprádat pro vrchnost len: Ruční robotník bude povinen sprádat 1 kus příze, potahový robotník 2 kusy příze.
- 7) U ruční roboty od Jana do Václava má každý robotník nárok na 1 1/2 pfundu chleba od vrchnosti. Pokud na robotní den připadá svátek, musí se tento den napracovat.
- 8) 1 celý den ruční či potahové roboty má trvat: Od 1. října do 31. března 8 hodin a od 1. dubna do 30. září 12 hodin, povoleny jsou dvě hodiny na jídlo a krmení. V době žní může vrchnost vyžadovat prodloužení pracovní doby o 1 -2 hodiny.
- 9) Pokud během robotního dne se vyskytne dopoledne bouřka a práce nemůže pokračovat a robotník odejde domů, musí se tato doba napracovat v dalším týdnu.
- 10) Opozdilec, který přijde pozdě do práce nebo předčasně z ní odchází, musí zmeškané hodiny příští den napracovat. Za 1 zmeškaný den, pokud pro něj nemá robotník věrohodnou omluvu bude příště pracovat dva dny.
- 11) Roboty musí být nahlášeny robotníkům každý týden nejpozději v neděli, leda, že by počasí si vynutilo změnu, v tom případě musí být nahlášena brzy ráno v pondělí.
- 12) Roboty musí býti vykonány zdravými schopnými lidmi, zvířaty a nářadím. Není dovoleno na robotu používat špatná zvířata a nářadí.
- 13) Poddaným nesmí býti proti jejich vůli uloženo více roboty. Ale povinnou robotu mají konat dobře a svědomitě.
- 14) Mimo robotu jsou poddaní povinni konat hlídky ve vesnici u kostela, udržovat cesty do sousedních obcí, pomáhat při požárech a povodních.
- 15) Poddaní, kteří si neoprávněně stěžují na vrchnost, lenoší, svůj majetek tříští a nakonec přicházejí na mizinu mají být potrestáni při vězeňských pracích v okovech, ztrátou usedlosti a jinými tresty.

Přísné dodržování těchto paragrafů bylo pro poddané opravdovým břemenem. Jestliže ve žních několik dní přšelo a sedláci měli svoje obilí posečené, a když se počasí zlepšilo, přišel dráb a volal poddané na robotu. Pokud odpoledne přišla bouřka mohli jít poddaní domů, museli však bouřkou zameškaný čas napracovat. Tak se stávalo, že doma zůstali na práci jen staří nemocní lidé a děti.

Večer se otec vracel unavený z roboty, aby ráno před východem slunce znovu jel na panské. Neděle a svátky se musely světit. V pondělí je dráb opět volal na panské. Synové museli sloužit 14 let u vojska, malé děti běhaly coby poslíčkové po vesnici a staré mámy a babičky předly vrchnostenský len.

Nevěsta musela nejprve sloužit několik let u vrchnosti a ne jedna hezká sestřička musela se svou nevinností vykupovat bratra z vojenské služby, protože bída v domě to vyžadovala.

Tak se stalo, že často celé vesnice se bouřily proti vrchnosti, ale tyto selské rebelie byly vždy brutálně potlačeny a vůdcové skončili v hladomorně.

Že roboty byla velice přísná, dokazuje následující psaní:

„Rychtáři Lorenzi Maulerovi obce Hradečné na panství úsovském.“

Je prokázáno, že čtvrtláník Martins Greihs nekoná povinnou robotu a v pondělí přišel teprve k svačině do roboty. Z naší vůle a moci přikazujeme rychtáři Lorenzi Maulerovi, aby pilně pátral, proč zmíněný Martin Greihs zameškal robotu a pokud byl opilý, aby byl exudant v řetězech dnes dopraven na zámek k dalšímu potrestání.

Tyto řetězy jsou ještě dnes uchovány na obecním úřadě v Hradečné a jejich opotřebovanost dokazuje, že byly často používány.

Vrchnost se nespokojila jen s robotou. Poddaní museli jí také odvádět desátky, drůbež, vejčička, přízi, med, peří. Poddaní sice měli právo, místo naturálií odvádět peníze, ale v rolnické usedlosti chybělo oboje. V roce 1753 na úsovském panství stála měrice žita 1,93 fl, pšenice 1 fl, proso 1,45 fl, oves 1,15 fl., ječmen 4,48 fl.

Od třicetileté války měli poddaní zákaz nosit zbraně. V darovací smlouvě o Bradelském lese, dostali poddaní sice les, ale nesměli v něm lovit. Kronikář zaznamenal, že v Bradelském lese se to hemží všelijakou zvěří. Jeleni, srnci, rysy, divoké kočky, divoká prasata tu byli doma. Zvěř často nadělala velkou škodu na polních plodinách. Žádosti a prosby poddaných o náhradu škody zůstaly většinou nevyslyšeny.

Od 17. Století mělo úsovské panství i svůj vlastní pivovar a lihovar. V krčmách se smělo čepovat jen úsovské pivo.

Na křtiny, svatby a pohřby musela rodina odebrat povinně určité množství piva a lihovin. Na hody a jiných místních slavnostech musela povinně celá ves odebrat určité množství. Přišel-li poddaný do šenku na jiném panství, směl nanejvýš utratit 21 krejcarů za cizí pivo či lihovinu.

Vrchnostenský šenk v Hradečné se nacházel na rychtě. Vrchnostenští úředníci konali často u šenkýře domácí prohlídky, zda nečepuje cizí pivo a kořalku.

Záznam z roku 1790

obec	louky	astviny	koně	krávy
ské panství	201	-	-	402
ov město	84	81	115	151
ezděkov	10	40	13	16
Lazce	47	21	60	69
ědinka	7	70	15	21
Hlivice	47	15	54	76
Grálová	11	-	23	38
radečná	60	29	23	119
Medlov	100	91	237	200
inkouty	21	124	78	69
umvald	336	41	136	343
lní Újezd	8	39	24	27
oubelice	100	75	132	108

Mezi louky jsou též zařazeny zahrady a sady. Vrchnost přenechala obcím louky za placení úroků. V každé obci na úsovském panství byl rychtář. Úřad rychtáře se dal též koupit. O hradečanském rychtáři nás kronikář informuje, že si tento úřad zakoupil za 300 rýnských zlatek. Tento úřad nebyl z počátku dědičný. Po smrti rychtáře, jmenovala vrchnost nového rychtáře, jmenovala vrchnost nového rychtáře.

V roce 1770 ale bylo tehdejšímu rychtáři v Hradečné Lorenzi Maulerovi uděleno dědičné rychtářství, za což musel zaplatit 150 zlatých. Byl osvobozen od roboty, za což musel jednorázově provždy zaplatit 75 zlatých od vrchnostenské pokladny v Úsově. Byl povinen ve svém domě otevřít šenk. Pokud chtěl úřad s domem prodat, musel z kupní ceny odevzdat 10 % do panské pokladny.

Samotná kupní smlouva týkající se rychtáře v Hradečné je dosud velmi dobře zachovalá a je ve vlastnictví dnešního vlastníka rychtářství, pana Cyrila Pospíščila č. 53. Smlouva je psaná zlatem a tuří na pergamenu v němčině. Vystavil ji kníže Josef Wenzel Lichtenštejn roku 1770.

Hradečná musela stejně jako jiné obce na panství v určitých dnech poslat hlídače na zámek do Úsova. Kdo neuposlechl, byl v řetězech odveden na zámek a uvězněn v hladomorně.

V roce 1749 je obecním pastýřem nějaký Osladil. Domy si zde zakoupili nějaký Weigel, Fuchs, Ospald a Poisl.

Za vlády Marie Terezie, byly pozemky rozměřeny, rozděleny do daňových tříd a domy dostaly domovní čísla. Obvykle se s číslováním začalo na kraji vesnice, který byl vrchnosti nejbližší, u nás tedy u kostela. Čísla běžela souběžně po malé straně dolů a po velké zpátky. Kde dnes nejsou čísla souběžná, tam došlo později buď k dělení usedlosti, nebo byl mezi dvě usedlosti postaven třetí domek.

Tak dříve patřily do jedné usedlosti čísla 98 a 54, 82 a 44. Pokud zemřel podaný bez pokrevních dědiců anebo v důsledku trestu o svůj majetek přišel činila si vrchnost nárok na tento majetek, říkalo se domu odúmrl. Pro takové případy si poddaní rádi odúmrl vykoupeni. Hradečanská odúmrl stála 1,52 fl 4 slepice a 20 věrtelí ovsa.

Zrušení nevolnictví

K nejušlechtilejším činům císaře Josefa II., syna Marie Terezie patřilo zrušení nevolnictví. Hluboký dojem na něj učinil prosební list poddaného sedláka:

„Vznešený císaři, 4 dny v týdnu musím robotovat, 5 den musím pro vrchnost chytat ryby, 6. den musím vrchnosti nahánět při lovu zvěř, 7 den patří Bohu. Uvaž, nejmilosrdnější císaři, jak mám ještě platit daně a desátky?“

Ostrý vítr zatřásl s vrchnostenskými řády moravské šlechty. Protože šlechta nechtěla po dobrém se vzdáti svých nepřiměřených práv, Josef II. 1. listopadu 1781 vydal věhlasný patent, ve kterém diktátorsky oznamuje konec nevolnictví. Na jeho místo přichází jen mírná poddanost, jaká panovala v dědičných rakouských zemích. Tam nikdy nebylo zavedeno tak tíživé nevolnictví jako v zemích českých, moravských a slezských.

Poddaní mají sice i nadále vrchnosti býti do určité míry poddaní, ale mohou bez svolení vrchnosti provozovat řemesla a uměleckou činnost. Mohou se volně stěhovat, vrchnost jim musí bezplatně vystavit propouštěcí list. Povolení k ženitbě je bezplatné. Jsou zrušeny povinné služby mladých lidí u vrchnosti Jen oboustranní sirotci mají povinně vrchnosti sloužit nanejvýš tři roky, ovšem za běžnou mzdu.

Byla vydána řada nových dekretů. Roku 1781 vyšlo nařízení, podle kterého smí vrchnost uložit tresty jen tehdy, pokud k tomu byla apelačním soudem pověřena. Vězeňské tresty delší 8 dnů, smí uložit jen okresní soud. Hradečná podléhala okresnímu soudu v Uničově. Rozdělování usedlostí musí povolit okresní soud a to jen v případě, že dělená usedlost užíví 2 rodiny. Venkovan může se libovolně usídlit ve městě. Jen ze státu se nesměl vystěhovat.

Malé zbytky roboty zůstaly zachovány - byla to nutnost, neboť jinak by velké panské dvory zůstaly naráz bez pracovních sil. 3.9. 1770 naším krajem táhl pruský král Friedrich II. Do Uničova, kde se setkal s rakouským císařem Josefem II. Pro Uničov to byla velká sláva, když se tam setkali dva monarchové s velkým doprovodem.

Lorenz Mauler, rychtář v Hradečné dává vyhlásit: „Z rozkazu úsovské vrchnosti se všem poddaným na vědomost dává, že v Uničově se koná vzácné setkání našeho nejmilostivějšího císaře s králem pruským, město Uničov je přeplněno a není poddaným dovoleno jít okounět, zvědavci budou od kyrysarů vyháněni.“

Podepsán Lorenz Mauler, dědičný rychtář.

Tento rychtář také podepsal po zrušení nevolnictví robotaboliční smlouvu s vrchností za obec Hradečnou. Tato smlouva povoluje vykoupit se ze zbývající roboty penězi.

Celoláník: daň z pozemků, vína a předen ve výši 5,37 fl zůstává. Místo roboty zaplatí 9 fl ve čtvrtletních splátkách. Dále ročně bezplatně doveze 5 sáhů tvrdého a měkkého dřeva s panských lesů a narovná je na určené místo. Dále doveze 2 fůry stavebního dřeva, 1

bečka vína. Při podzimních honech pošle 1 honec. Kdyby vrchnost tyto práce nepotřebovala, vyplatí se poddaný penězi:

1 fůru dřeva 24 krejcarů, 1 fůra stavebního materiálu 30 krejcarů, dovoz vína 4 fl.

Pololáník: platí daně 3,2 fl – 2 denáry, místo roboty 9 fl ve 4 splátkách, 1 honec po 2 dny.

Čtvrtláník: platí 2,3 fl – 1 denár, místo roboty 6 fl ve 4 splátkách, nakácí 8 sáhů tvrdého i měkkého dřeva v panských lesích, 1 honec na 1 den.

Zahradníci: daně 1 fl 36 kr 3 denáry, místo roboty 4,3 fl, nakáčet 5 sáhů dřeva, 1 honec na 1 den. Čtvrtlánici a zahradníci pokud vrchnost nepotřebuje kácení dřeva zaplatí za 1 sáh 13 kr.

Chalupníci: platí daně 12 kr 2 denáry, místo roboty 2,10 fl.

Obec Hradečná platila kontribuci celkem 324,37 fl, daně -219,28 fl 2 1/2 denárů, 1275 potahových dnů a 4632 dnů ruční roboty. Protože hotové byly u poddaných vzácné byly i tyto poplatky velmi tíživé.

Roku 1785 vydal císař Josef II. nový daňový zákon, který zrušil rozdíl mezi zdaněním rustikální a dominikální půdy. Daně už nevybírala vrchnost, ale místní rychtář, který je odevzdal okresnímu výběřčímu. Základ k výpočtu daně poskytl hrubý výnos pozemků, aby se ten dal zjistit, založil Josef II. své věhlasné josefinské katastry, které byly vzorem pro celou Evropu. Všechny pozemky, pole, louky, lesy, sady byly rozparcelovány a každá parcela opatřena číslem, tak je ještě dnes máme v katastrální mapě.

Vydal též toleranční patent roku 1781, ve kterém poskytl protestantům náboženskou svobodu, rovněž tak židům. V roce 1772 přines pruský král Friedrich II. první brambory do Německa. Do našeho kraje přišly brambory teprve r. 1786 a na příkaz vrchnosti, která brambory rozdělila mezi naše sedláky je museli nasadit. Od té doby přestaly ony hrozné hladomory, které se dříve po letech neúrody vyskytly.

Josef II. prohlásil němčinu za státní jazyk. Neněmecké národy v tom viděli germanizaci. Musíme si ovšem připomenout, že v rakouské monarchii se hovořilo 16. různými jazyky a němčině připadala úloha esperanta. Poslanci jednotlivých národů, žijící v rakouské monarchii se ve vídeňském parlamentu domlouvali mezi sebou německy.

Na panovnických dvorech tehdejší Evropy se hovořilo více francouzsky a latinsky než v národním jazyce. I u dvora Marie Terezie se hovořilo více francouzsky a sám Josef II., když psal svým sourozencům, psal francouzsky, protože se v ní uměl lépe vyjadřovat než v němčině a latině.

Dnes se u nás všude kácejí sochy tohoto panovníka. Mnohá jeho nařízení a dekrety byly opět zrušeny, protože se neosvědčila. Ale jedno se popřít nedá. Venkovskému lidu, rolníkům v Čechách a na Moravě přinesl osvobození od tíživého nevolnictví. A právě v těchto zemích se nyní kácejí jeho sochy, které mu vděční rolníci, naši předkové postavili.

Francouzská revoluce z roku 1789 se v naší obci neprojevila, za to ale ony pozdější revoluční války ano. Roku 1805 vzplanula válečná pochodeň i nad Moravou. Došlo k bitvě 3 císařů u Slavkova. Pruské vojenské jednotky táhly naším krajem. Také Hradečná byla nucena dodávat potraviny, válečné daně a zdejší mládenci byli odvedeni k vojsku.

Navíc se v tomto roce strhla nad Bradlem průtrž mračen. V Hradečné a sousedním Hradci došlo k takové povodni, že voda se valila domů.

16. 9. Musela obec dodávat do Olomouce pro vojsko 124 q sena a 18. 11. Je obci nařízeno, aby dodala 38 měřic ovsa, 250 pecnů chleba, 4 q masa a 3 vědra pálenky pro ruskou gardu do Prostějova. 11. prosince musí jít 20 mužů pracovat do Olomouce na opevnění města.

V roce 1805 byla velmi špatná úroda, mnoho přšelo a hodně obilí se na polích zkazilo. Nastala velká drahota. 1 měřice žita stála 20 fl. Nešťastné války, které Rakousko v napoleonské době vedlo, otráslly státním rozpočtem. Tisknou se stále více papírové peníze a nakonec dojde ke zhroucení státní ekonomiky.

Dle finančního patentu z 15. března 1811 klesá cena papírových peněz na pětinu své hodnoty. Tehdejší zlatý – fl měl 30 krejcarů, nyní jen 12 krejcarů. Potraviny stouply nesmírně v ceně: 1 měřice pšenice 30 fl, 1 měřice žita 27 fl, 1 pfund cukru 5 1/2 fl. Lidé, jejichž úspory sestávaly z papírových bankovek, se přes noc staly žebráky. Situace se

zlepšila teprve po vydání mincového patentu, který místo vídeňské měny zavedl konvenční měnu. 1 fl vídeňské měny se rovná 24 krejcarům konvenční měny.

V roce 1811 vyhořely v Hradečné domy č. 50 a 51.

Roku 1815 tábořili v Uničově na 20 000 ruských pěšáků a Donkozáků. Sedláci z Hradečné jim museli poskytnout potahy až do Moravské Třebové. R. 1818 způsobilo krupobití v Hradečné veliké škody. Po roce 1820 nastaly opět klidnější časy. Roku 1837 bylo v naší obci opět velké krupobití, které způsobilo velké škody. V roce 1845 žádali naši rolníci u vrchnosti o povolení, aby směli část pastvin přeměnit v pole. V roce 1843 se v Hradečné a okolí vyskytovala rakovina brambor.

V roce 1846 stála měrice pšenice 12 fl., žito 10 fl., ječmen 8 fl. a brambory 4 fl. vídeňské měny.

Události roku 1848 vzrušovali i naši obec. Zejména březnová revoluce a útěk všemocného reakčního státního kancléře Metternicha do Anglie. 15. března byla vyhlášena konstituce. 22. července zahájí arcivévoda Jan římský sněm. 7. září navrhuje a obhajuje selský osvoboditel Hans Kudlich zrušení roboty a poddanství.

Sám selský syn od Opavy přinesl selskému stavu svobodu. Jako přední bojovník za svobodu a právo se zúčastnil jako legionář pouličních vídeňských bojů. Byl zatčen a znovu odsouzen k smrti. Ale podařil se mu útěk do Švýcarska, kde za velkých obtíží studoval medicínu. Potom se vystěhoval do USA a umírá tam ve vysokém věku, všemi vážený občan. Po 1. Světové válce byly jeho pozůstatky převezeny a pochovány v jeho rodišti. Vděční rolníci mu tam postavili pomník.

Ustavené komise mají upřesnit náhradu, jež má být vrchnosti vyplacena. 1/3 částky zaplatí bývalí poddaní, 1/3 země Moravskoslezská a 1/3 stát. Částky do 50 fl. se vyplatí v hotovosti. Vyšší částky i s úroky ve 20. ročních splátkách. Říšský sněm, který tyto zákony schválil byl rozpuštěn. Svoboda byla znovu potlačena. Ale 6 října vypukla revoluce znovu a 15. listopadu byl říšský sněm přeložen do Kroměříže a 2. prosince abdikoval císař Ferdinand. Roku 1849, 27. 3. Je vydán 1. konstituční zákon. Roku 1850 se vytvoří č. k. okresní hejtmanství. Hradečná náleží pod hejtmanství v Litovli. R. 1852 vypukla v naší obci i v okolních obcích cholera. Poprvé prožila Hradečná epidemii cholery v letech 1832 - 33. Tato choroba byla dovlečena z orientu, dříve byla v Evropě neznámá.

V letech 1850 - 51 se zde opět pohybovaly pruské vojenské jednotky. Roku 1854 se císař František Josef I. oženil s bavorskou princeznou Alžbětou. Ve farním kostele se porto slavila slavnostní bohoslužba a Tedeum za účasti obecního zastupitelstva.

Roku 1855, 3., 4. a 5. ledna, tedy po 3 dny by tu vidět zvláštní nebeský úkaz. Před západem slunce se vytvořilo kolem slunce větší množství stejně velkých koulí, které kolem slunce poskakovaly. 25. února 1859 zde vyhořely domy č. 29, 30, 31. 16. července 1865 zuřil v obci hrozný požár. Domy č. 34, 37, 38, 69, 83, 88 lehly dopoledne v 10 hodin popelem. 20. února 1866 vyhořel dům č. 6.

Roku 1866 vypukla vojna mezi Rakouskem a Pruskem. V důsledku rakouské porážky u Hradce Králové, vystupuje Rakousko ze svazu Německých zemí. Obec musela obět dodávat slámu a seno do Čech. Také propůjčit vojákům potahy do Čech. Daleko se ovšem nedostali, rakouští vojáci prchali do Olomouce. Prusové je pronásledovali. Po uzavření míru, tábořilo v Hradečné na farských polích mnoho pruských vojáků. Byla zde celá polní baterie s kanóny. Obyvatelstvo si všeobecně Prusy pochvalovalo. Vojáci rolníkům pilně pomáhali při žních a jiných polních pracích. Přinesli ale s sebou i něco nedobrého. Od 22. srpna do 20. října 1866 řádila v Hradečné a Hradci opět cholera a vyžádala si mnoho obětí.

27. 7. 1867 je nad Bradlem opět průtrž mračen s velkou povodní. Krupobití opět zničilo úrodu. Začátkem 70. let vypuklo v Hradečné velké vzrušení, povídalo se, že z Olomouce do Šumperka se bude stavět dráha přes naši obec. Roku 1872 se dokončilo vyměřování a v srpnu téhož roku byly odkoupené potřebné pozemky a v září 1872 byla stavba zahájena italskými dělníky a roku 1873 dokončena. Nejhorší práce nastaly v Rumpellochu, kde musela být skála odstřelena. Tam také byla dráha přemostěná velkým mostem. V pondělí 18. srpna na narozeniny císaře Františka Josefa I. jel přes Hradečnou první vlak. Lidé zírali s otevřenými ústy na tento technický zázrak a staré ženy prorokovaly blížký zánik světa. Můžeme děkovat bratřím Kleinovým ze Sobotína a pánům: Schwarzovi, Scholzovi a Oberleitnerovi ze Šumperka, že dráha vede tak jak vede. Původně byla naplánovaná do

Dolní Dlouhé Loučky, Ondřejova a do Rýmařova. Z Dlouhé Loučky měla vést lokálka do Uničova. 14. října 1873 byla trať z Olomouce do Šumperka a Hanušovic předána do veřejného užívání.

Roku 1876 vyhořel dům č. 68. Roku 1879 vznikl požár v hospodářských staveních č. 51 a oheň přeskočil na obytné stavení a výminkářskou chalupu č. 52.

Stříbrná svatba císařských manželů a svatba trůnního prince Rudolfa s belgickou princeznou Stefanií se v obci oslavila slavnostní bohoslužbou.

Roku 1891 na 24. května ve 3 hodiny odpoledne vypukl požár v domě 28, shořela i stodola s chlévem. Roku 1893, 8. července v 1 hodinu v noci vypukl požár v domě 26.

Roku 1894 byl v Hradečné založen pěvecký mužský sbor. Roku 1896 27. října večer v 6 hodin vyhořel hostinec č. 79 na návsi u kostela. V Hradečné tehdy ještě neexistoval hasičský sbor. Byla zde jen stará stříkačka z roku 1820, kterou vyrobil zvonař olomoucký Gottlieb Straub. Tato stříkačka putovala po celé farnosti. Než přišli cizí přespolní hasiči stačilo vše shořet. K obnově vyhořelého hostince poskytovali rolníci dřevo, písek a vápno i potahy.

Po tomto požáru bylo rozhodnuto založit místní hasičský sbor. Schválení předložených směrnic č. k. místodržícím došlo 24. února 1897: Mladý sbor se ubytoval s novou stříkačkou v bývalé márnici u vchodu na hřbitov. Roku 1897, 10. prosince v 5 hodin v podvečer prodělala nový sbor a stříkačka křes ohněm při požáru v domě zahrádkáře Moritze Fuchse.

10. září 1889 byla v Ženevě zavražděna císařovna Alžběta. 31. 12. 1990 na přelomu století byla sloužena slavná bohoslužba.

1. srpna 1893 byl v Hradečné na návsi u kostela v domě č. 89 v 1. Poschodí zřízen první Poštovní poštovní úřad. První poštmistrová byla paní Marie Koppová. Předtím se dopisy odevzdaly v hostinci u Pospischilů č. 60 a odtud se odvezly na dráhu do Troubelic nebo do Libiny. V Hradečné byla vlaková zastávka zřízena teprve roku 1889.

11. září rozhodlo zastupitelstvo, že postaví novou školu. K tomuto účelu postavili cihlářskou pec a napálili 60 000 cihel. Nová škola byla postavena roku 1892 za starosty Josefa Blaháka. Ze staré školy byla zřízena četnická stanice v roce 1904. Rok 1904 byl velmi suchý a horký (až 39 stupňů ve stínu) a některé studny úplně vyschly. Roku 1903 byl založen místní fond na podporu chudých ze základním kapitálem 200 fl. Roku 1904 byla také založena obecní matrika. Také zde byla postavena silnice (dříve vedla polní cesta vedle č. 86 nahoru ke kostelu). Byl také založen Svaz Němců severní Moravy a spořitelna. Spořitelna se pro svou přílišnou důvěřivost dostala do potíží a byla roku 1907 v likvidaci, trezor byl prodán do Oskavy.

14. května 1908 začala stavba silnice do Lipinky. Dokončena byla roku 1910. Roku 1912 byl postaven chlév pro plemenné býky.

Roku 1914 vypukla 1. světová válka.

Typy vesnic

Rozeznáváme u nás 3 hlavní typy vesnic. Jako často u domu poznáme stavitele, tak lze podle typu vesnice poznat jejich zakladatele. Kolonisté, kteří se vystěhovali ze staré vlasti do nové, vždy zakládali v novém místě novou vesnici podle zoru vesnic v staré domovině.

1. příklad: Vesnice kruhová

Osadníci staví své domy více či méně v kruhu kolem návsi. Na návsi byl dříve postaven kostel či kaple. Cesty se rozbíhají paprskovitě od návsi s kostelem. Tento typ vesnic je

slovanského původu a najdeme ho na Hané, na Valašsku, ve východní Evropě, v Polsku, v Rusku a v Galizii.

2. příklad: Vesnice řadová

Osadníci postavili své domy podél potoka často po obou stranách, za domy jsou zahrady. Mezi zahradami a poli vede cesta. Vesnicí vede jedna, někdy 2 cesty, souběžně přes celou vesnici. Existuje malá a velká strana. Každá usedlost má za svou zahradou úzký dlouhý pás pole. Další pole jsou rozmístěna v jiných lokalitách. Nevýhodou je značná roztržitost polí. Taková vesnice je typem německé vesnice. Najdeme je v Německu mezi Labem a Rýnem i v severním Německu. Vesnice jsou často velmi dlouhé, domy stojí v řadě.

3. příklad: Frankolesní vesnice

Tento typ vznikl kolem roku 1100 v německém Frankenu, tam kde je les, německy: Fränkisches Waldhufendorf. Je to rovněž řadová vesnice podél potoka s malou a velkou stranou. Za usedlostí je sad, ale za humny podél vesnice nevede cesta. Usedlosti nejsou postaveny tak blízko sebe jako v předchozím případě. Každá usedlost má své pozemky kolem sebe. Nevýhodou je, že v případě přírodní katastrofy může být celá úroda zničena. Výhodou je, že hospodář má všechny své pozemky blízko sebe.

Pak jsou tu ještě vesnic, co jsou mezi tím, mezi řadovou a frankolesní vesnicí. Takovou vesnicí je i Hradečná.

Změní-li dnes pozemek majitele, zaznamená se to do Pozemkové knihy. V dřívějších dobách se takové změny zaznamenaly v tzv. „Zemských deskách“, jež byly pro celou severní Moravu uloženy v Olomouci a založeny Karlem IV. Truhlice se zemskými deskami byla uložena v olomoucké dómě a bylo k ní několik různých klíčů. Záznamy v zemských deskách směly být psány pouze česky. Vždy za určitých let byla truhlice otevřena a dokumenty zkontrolovány. K tomu se sjížděli hrabata, baroni, vysoký klerus. Olomoucký biskup celebroidal v dómě slavnostní bohoslužbu. Následoval slavnostní průvod s truhlicí městem, což přilákalo hodně diváků. Všechny smlouvy převody a koupě byly zkontrolovány. Mezitím se konaly velké hostiny. Vše trvalo 8 dní. Pak byla truhlice opět uzavřena a uložena v dómě. Dnes jsou zemské desky nalezištěm historických dokumentů.

Každá vrchnost měla vlastní urbarie. Nejstarší urbarium z Úsova, které se dochovalo pochází z roku 1564. Obsahuje odúmrť pro Hradec a Hradečnou: „Pokud se do roka a do dne nepřihlásí o dědictví pokrevní příbuzný, připadá dědictví obci“.

Co se kněze týká, stačí když zůstavitel mu odkáže 1 kopu grošů pro spásu vlastní duše. Za tuto prokázanou milost budou mně a mým nástupcům osadníci obou vesnic platit ročně (vždy k novému roku):

Zahradníci: 1/2, čtvrtlánici 1, půllánici 2, třičtvrtělánici 3 a celoláni 4 groše.

Podepsal Albrecht Černoehorský z Boskovic, zemský podkomoří Moravy. Na zámku Černá hora v pondělí po apoštolu Jakobovi, roku 1563.

Urbárium Úsov, velikost usedlostí v Hradečné roku 1564

2 1/2 / 4 lánici č. domů: 44,42,40,39,38,37 = 6

1 1/2 / 4 lánici č. domů: 47,12 = 2

3/4 lánici č. domů: 52,41 = 2

2/4 lánici č. domů: 54,53,51,50,49,45,46,43,32,16 = 10

1/4 lánici č. domů: 30

Zahradníci č. domů: 3,58,57,48,31,29,20,28,11,10,9,27,5,8,13 = 15

Noví Zahradníci roku 1600 č. domů: 6,7,14 = 3

Historie školy

Bible bývala ve škole připevněná řetězem, neboť knihy byly vzácné a drahé. Nevěsta, která dostala do výbavy Bibli, bývala bohatou nevěstou. I po objevení knihtisku roku 1450 Němcem Janem Gutenbergem, bylo pořizení knihy drahou investicí.

Jisté údaje o nejstarší škole v Hradečné se nenacházejí ani ve farním ani vrchnostenském archivu. Pravděpodobně se vyučovalo v některé velké selské světnici. Vyučoval ten, kdo uměl číst a psát, většinou vysloužilí vojáci.

Český historik Pěnkava píše ve své knize „Uničovský kraj“: V Hradečné byla v letech 1656 -1677 již německá škola. Učitel dostal od rodičů 19 zlatých a za zvonění proti povětrí několik snopů obilí. Ve zdejší matrice zemřelých jsou učitelé označeni jako kantoři a to do roku 1701. Oni řídili kostelní zpěv, zvonili proti povětrí a na poplach a učili mládež. Tam, kde byl v obci klášter, vyučovali mniši. Bývalo zvykem, že učitelské povolání se dědilo z otce na syna.

Během 30tileté války se v Hradečné matriky ztratily. Jisté záznamy tu máme z doby Marie Terezie, ze kterých se dovídáme, že se u nás v obci u farního kostela nacházela katolická triviální škola, docházeli do ní děti z Hradečné, Hradce a Lipinky, Pískova a Moravské Libiny. První budovu školy vedle fary postavil roku 1701 patron kostela kníže Lichtenštejn. Od roku 1769 byl zde učitelem Josef Bartl, po něm nastoupil jeho syn Pavel Bartl a po něm syn Moritz Bartl, který zemřel 1802. Po něm nastoupil rodák z Moravské Libiny (z pily) a ten měl 185 žáků, z toho 91 chlapců a 94 dívek. Mezi nimi bylo 82 žáků chudobných, za které rodiče nemuseli platit za vyučování. Rodiče, kteří měli ve škole víc jak 2 děti, platili jen za první 2 děti.

Mzda učitele

Od církve:

- a) za školu a hru na varhany a chórový zpěv - 1 fl.
- b) místo koledy - 4,51 fl.

Od obce: - 16,48 fl.

Příjmy školy:

- a) za pohřby - 10 fl.
- b) za svatby - 2 fl.
- c) za křest - 6 fl.

Běžné školné od 103 platících žáků: od 80 žáků po 1 kr, od 23 žáků po 1 1/2 kr. Vyučovalo se 42 týdnů v roce. Deputát dřeva pro školu činil 6 sáhů.

Škola u farního kostela se nazývala farní škola, škola, kde kostel nebyl měla název střední škola. Obě školy však patřili mezi školy triviální. Vyučovací předměty byly: čtení, psaní, počty, náboženství a zpěv.

Roku 1807 zde nastoupil učitel Josef Matis. Ten podal žádost knížeti Lichtenštejnovi o stavbu nové školy. Stará škola z roku 1701 byla už ve velmi dezolátním stavu. Měla vlhkou učebnu, pro učitele 2 pokoje, 1 komora a sklep. Byla postavená z vepřovic - nepálených cihel a měla doškovou střechu.

Po mnohých dlouhých urgencích byla roku 1815 na stejném místě postavena nová škola, po té co byl odstraněn starý stavební materiál. Stavbu financoval opět kníže Lichtenštejn. Nová budova měla 2 pokoje, 1 kuchyň, 1 komoru a 1 sklep pro učitele a 1 třídu. Podlaha ve třídě byla z pálených cihel a v zimě byla citelně chladná a vlhká. V kuchyni byla obrovská pec. Během stavby školy se vyučovalo v Hradečné na rychtě. Protože do školy do Hradečné docházely děti z českých vesnic - Pískova a Lipinky, muselo být vyučování utrkvistické, tedy dvojjazyčné. Provádělo se to takto: Učitel míval ještě učitelského pomocníka. Jeden z učitelů učil německé děti v přední části třídy, druhý učitel učil české děti v zadní části, občas si to prohodili. V létě se jeden z nich se svými žáky přestěhoval do předsíně.

Za vyučování obdrželi učitelé mzdu v konvenční měně týdně a pro žáka a sice: Za vyučování písmen a slabikování 1 kr, za čtení 1 1/2 kr, za psaní a počítání 2 kr. Chudobní a neschopní rodiče neplatili nic.

Učitel měl ročně 120,48 fl., z toho si musel platit pomocníka, ročně 34 fl. a musel mu poskytnout stravu. Takže učitelů zbývalo 86,48 fl. Učitelský pomocník si musel ještě přivydělávat při tancovačkách. Spával v rohu třídy.

Roku 1789 byly příjmy škol na úsovském panství přesně stanoveny. Dřívější odměna 6,58 fl za zvonění proti bouřce byla zrušena, místo toho dostal učitel od Hradečné 12 snopů pšenice, 12 snopů žita, od obce Hrade 10 snopů pšenice, 10 žita. Moravská Libina měla dát 12 snopů žita a 10 pšenice. Lipinka 6 pšenice, 6 žita, Pískov 10 žita, 10 pšenice, Troubelice 14 pšenice a 14 žita.

Kromě toho u náležely na zelený čtvrtek od každé přiškolené obce koláče. Stávalo se ovšem, že tyto naturálie byly podřadné nebo nebyly dodány v plném počtu. Později třída nestačila a děti z Lipinky chodil učit v zimních měsících učitelský pomocník po 5 měsíců. Učební pomůcky byly: Slabikář, čítanka, evangelium, katechismus. Vyučovalo se dopoledne 3 hodiny, odpoledne 2 hodiny. Roku 1825 byl ustanoven učitelem Josef Partisch. Kronika vypráví, že byl malé postavy, vznětlivý, svědomitý, puntičkářský, citlivý a bojácný. Večer a v noci nikdy sám bez průvodce nevycházel. Při vyučování byl většinou ve fraku. Měl 3 syny a 2 dcery a nedostatek byl u něho častým hostem. Moravská Libina byla k Hradečné přiškolená jen do roku 1893.

Učitel se musel starat o chórový zpěv. Biskupský přípis z roku 1807 přísně nařizuje, že v chóru smějí z ženských osob zpívat jen učitelova žena a dcera a duchovní správce má na to dohlížet.

Od roku 1846 - 53 měl učitel Partisch za pomocníka svého syna Josefa, který se stal později učitelem v Lazcích. Také druhý Partischův syn Edvard se stal učitelem. Jako 12letý chodil v roce 1852 po 5 zimních měsících vyučovat děti v Lipince, za což dostal od obce Lipinky 8 fl. Otec mu za tyto peníze pořídil zelený zimní kabát. Tento Edvard se stal později ředitelem ústavu hluchoněmých v Brně.

Pomocníci obdrželi od učitele 12 - 34 fl. v konvenční měně. Školní docházka byla v té době povinná do 12ti let. Zameškaná školní docházka se musí dle výnosu ministerstva školství z roku 1851 dohánět i po dvanáctém roce věku.

Učitel Partisch zemřel roku 1856. Jeho nástupcem se stal Vincenc Klement narozen roku 1817 v Medlově, pocházel z 10 sourozenců. Do roku 1835 byl pomocníkem v Medlově. Pak byl pomocníkem učitele Adolfa Sperlicha v Úsově. Tam pracoval 1 1/2 roku zadarmo, jen za stravu. Pak mu učitel platil 8 fl. konvenční měny ročně. Roku 1839 sloužil v Olomouci učitelské zkoušky na c. k. diecesní hlavní škole. Pomocníci nepotvrzení biskupskou konsistoří podléhají vojenské službě. Učitel Klement nám zanechal písemné svědectví o trampotách učitelského pomocníka.

Starosti a trampoty učitelského pomocníka v Úsově

Pro vysoký věk učitele musí pomocník 130 žáků po 14 roků vyučovat. Denně v městě Úsově vyučuje 1 hodinu hudbu, za což od každého žáka dostane měsíčně 6 kr. Odpoledne od 3 - 7 hodin dává kondice v Úsově na zámku, za což dostává za hodinu 1 fl. konvenční měny, což mu umožnilo řádně se šatit. V pátek odpoledne musí pro principála pilně štípat dřevo a ve žních pilně pomáhat na poli a při mlácení. Kdo tak neučinil, toho principál beze všeho propustil.

28. dubna 1868 vykonal arcibiskup Friedrich z Fürstenbergu generální visitaci ve zdejší škole. Další den zde udílel svátost biřmováním.

Rok 1869 přinesl i pro učitele lepší časy. Dle výnosu ministerstva školství byl dohled nad školstvím svěřen okresnímu hejtmanství. Postavení učitelů a jejich práva se upravily. Byly zřízeny 3 skupiny učitelů: Nadučitel, učitel, podučitel. Byly zavedeny další vyučovací předměty: zeměpis, dějepis, geometrie, tělocvik, kreslení a ženské ruční práce. Zákon také upravil důchodové zabezpečení učitelů a jejich vdov.

Dříve obdržela učitelova vdova v nejlepším případě od patrona školy malou penzi z milosti. Zachoval se nám soupis, co všechno byl nucená prodat Partischova vdova.

Věc	Odhadní cena	Docílená cena
1 šedé vlněné šaty	1 fl	1,85 fl
1 odřené kartunové šaty	50 kr	85 kr
1 bílá spodnička	10 kr	45 kr
1 bavlněný přehoz	50 kr	85 kr
1 modrá bavlněná šála	10 kr	10 kr
1 hnědý šátek	5 kr	10 kr
1 tatý stůl - tvrdé dřevo	1 fl	3 fl 20 kr
1 lý stůl - měkké dřevo	30 kr	45 kr

ruhla - tvrdé dřevo	2 fl	9 fl 20 kr
ostel - měkké dřevo	30 kr	1 fl 55 kr
á truhla - tvrdé dřevo	1 fl 50 kr	4 fl
4 obrazy	40 kr	1 fl 55 kr
1 velké hodiny	8 fl	8 fl 50 kr
1 malé hodiny	3 fl	5 fl
2 židle	20 kr	65 kr
starý věšák na šaty	15 kr	1 fl 75 kr
líňka z měkkého dřeva	60 kr	1 fl 5 kr
1 stará skříňka	30 kr	40 kr
1 rýč	10 kr	30 kr
3 židle	10 kr	30 kr
hnůj		1 fl

24. dubna 1879 stříbrná svatba císařského páru - oslava ve škole a v kostele slavná bohoslužba a Tedeum laudamus. Po oslavě bylo přichystáno u paní Appoleny Brachtlové na rychtě č. 53 pro žáky, učitele a obecní zastupitelstvo.

22. července roku 1779 se Lipinka odloučila od školy v Hradečné, byla tam postavená jednotřídní škola s českým vyučováním. 21. 2. 1880 je třída v Hradečné uzavřena, hrozí zřícení stropu. Školní rada dostala příkaz do 3 dnů zajistit místnost na vyučování, která se našla na rychtě č. 53. Vzniká plán na stavbu nové školy. V roce 1880 udělila obec Hradec řídicímu učiteli v Hradečné Vincensi Klemesovi čestné občanství. Protože mezi obcemi Hradečná a Hradec vznikaly rozpory zažádala obec Hradec 25. 4. 1880 u c. k. okresní školní rady o zřízení vlastní jednotřídní školy.

26. 9. 1880 byla slavnostně vysvěcena nová školní budova v Lipince farářem Antonínem Bittnerem z Hradečné.

C. k. školní rada odmítla žádost obce Hradec o zřízení vlastní školy a doporučuje na rozhraní obou obcí zřídit novou školu a připravit pro ni vhodný pozemek. Na to školní rada vytipovala následující pozemky, čísla domů 17, 11, 36, 62 všechny v prostředku obou obcí. Na novou žádost obce Hradec, přišlo rozhodnutí z okr. školní rady, aby podučitel z Hradečné vyučoval v Hradci na č. 4 pod vedením školy v Hradečné. První vyučování v Hradci se uskutečnilo 7. 1. 1882 - učitel Gustav Frömmel, rodák z Oskavy.

Ve školním roce 1883 - 84 zde vypukla epidemie záškrtu, zemřelo 5 dětí. Jelikož mezi Hradečnou a Hradcem nedošlo k dohodě o stavbě nové školy obdržela obec Hradec 16. 4. 1889 souhlas ke zřízení vlastní školy. Proti stavbě nové školy na rozhraní obou obcí byl nejvíce farář Mader, který chtěl školu vedle fary. Takže ve školním roce 1890 - 91 má Hradec svoji vlastní školu v č. 4.

Stará školní budova z roku 1815 je opět v dezolátním stavu. Postavení jež 3. Školní budovy bylo 10. 3. 1891 předáno firmě Vodička v Uničově za paušální obnos 8 200 fl rakouské měny. 17. 3. Začaly demoliční práce na staré škole a 4. 4. 1891 byl položen základní kámen nové školy. Během stavby přšelo tak silně, že spadla i cihelná pec postavená pro pálení cihel na školu. Již 7. 12. 1891 se přestěhovalo vyučování do nové budovy, která má jedno poschodí, 2 třídy a školní zahradu. Díky tomu, že řídicí učitel Parsch je švagrem pan Vodičky, dostala naše obec levnou novou školu. 20. 1. 1892 zemřel řídicí Vincens Klement. 15. července 1892 byla nová školní budova slavnostně vysvěcena. 15. července pan arcibiskup dr. Theodor Kohn udělil svátost biřmování.

Řídicí učitel Parsch, byl zdatný učitel, dal do pořádku obecní pokladnu, vedl spořitelnu i Svaz Němců severní Moravy, velmi miloval lov. Léčil si žaludeční potíže v Karlových Varech. 19. 3. 1900 omdlel při vyučování, druhá léčebná kúra ve Varech zůstala bez účinku. Zemřel 22. 7. 1900 ve věku 49 let. Byl pochován v Uničově a zdejší mužský pěvecký sbor, jehož byl zakladatelem a členem mu zazpíval smuteční píseň. „Tam dole je

mír a klid“. Žáci mu zazpívaly „Stalo se z Boží vůle“. Roku 1900, po častých urgencích sem byla přidělena 1 učitelka ručních prací – byla to žena hradeckého učitele Anna Frömmlová, její roční plat činil 280 kr. 11. Listopadu 1904 školu navštívil a kontroloval c. k. okresní hejtman Rudolf Kuntscher. 15. 7. 1906 byla ve škole výstavka ženských ručních prací a kreseb. Výstavka byla velmi navštěvovaná. 24. 5. 1907 byl pochován 1. hradecký učitel Gustav Frömmel a jeho vdova a zdejší učitelka ručních prací se odstěhovala do Vídně. Její nástupkyně je slečna Josefina Petzna. 1. září 1914 si hradečanský učitel Jaroslav Navrátil místo s medlovským učitelem Adolfem Sperlichem, který učiteloval od roku 1910 v Medlově. Řídícím učitelem byl tu v té době Stindl, ten zemřel roku 1916. V obci zastával místo tajemníka a v kostele varhaníka. Od jeho smrti učil A. Sperlich obě třídy sám, protože mnoho učitelů bylo na frontě. V zimě měla škola občas prázdniny, když nebylo čím topit.

Roku 1919 byl Sperlich s definitivní platností jmenován řídícím učitelem v Hradečné. A. Sperlich se narodil v Sobotíně, měšťanskou školu navštěvoval v Šumperku. Vystudoval c. k. pedagogický ústav v Olomouci, maturoval 1910 a stal se provizorním učitelem v Medlově. Roku 1912 složil další zkoušku a byl jmenován definitivním učitelem v Medlově. Roku 1912 složil další zkoušku a byl jmenován definitivním učitelem 2. třídy v Medlově. Po svém sňatku s dcerou medlovského starosty si vyměnil místo a přišel do Hradečné. Během 1. Světové války pracoval též ve zdejší obci jako obecní tajemník a převzal místo varhaníka v kostele, je rovněž autorem této kroniky.

Od 1. 12. 1920 je nařízeno vyučování českého jazyka od 3. Ročníku a to 7 hodin týdně. Vyučuje provizorní učitelka pro Hradečnou, Hradec a Moravskou Libinu Marie Heinischová. Za učitele Sperlicha byly na školní budově instalovány 2 bleskosvody, pořízeno mnoho pomůcek, obrazů a skioptiskop. Do nynějška působilo na zdejší škole 10 kantorů a řídících učitelů, 23 pomocníků a učitelů, 2 učitelky pro ruční práce a 2 učitelky pro český jazyk.

Historie farního kostela

Hradečanská farnost je jedna z nejstarších na severní Moravě. Farní kostel byl založen kolem roku 1250. První kostel byl ze dřeva na kamenných základech a stál severněji, blíže k návsi, tam, kde je dnes brána ke hřbitovu. Farnost Hradečná byla tehdy mnohem větší než dnes. Patřily k ní obce : Hradečná, Hradec, Troubelice, Lipinka, Moravská Libina, Oskava, Mostkov, Nemrlov, Třemešek, Václavov a Mladoňov s Pískovem tam byly přifařeny později. Farnost patřila k šumperskému děkanátu. Za olomouckého biskupa Jana byla 15. Února 1350 odstoupena biskupství Litomyšlskému. První faráři jsou neznámí. Roku 1511 byl v Hradečné farářem Gregor. Dokument z Tiber judisiales consistorie Olomouc nám sdělí následující událost: 17. 5. 1511 se k církevnímu soudu v Olomouci dostavil farář Gregor na žádost Thomase, který je žalobcem a obžalovává faráře Gregora, že tento na faře proti Thomasově vůli přechovával po 4 týdny Thomasovu manželku Barbaru. Když Thomas za 4 týdny požádal faráře Gregora, aby mu vydal manželku, že ji potřebuje k domácím pracím, Gregor mu tuto žádost odmítl a vyhnal ho s bitím z fary, což mohou svědci dosvědčit. Thomasova manželka svěčila faráři pro případ své smrti 50 marek a 16 zlatých, ale farář odmítal peníze vydat. Farář Gregor uvádí, že ženu nezadržel proti její vůli a o penězích nic neví.

Vysoký komisař Jan Künzel na prosbu Thomase předvolá a vyslechne svědky. První svědek jménem Blasius, vypovídá pod přísahou: „kolem nanebevstoupení Páně před rokem přišla Barbara již v letech k faráři Gregorovi a postěžovala si mu, že ji manžel bije a působil jí zranění. Na to ho poslal ho poslal Thomas k faráři, aby mu vydal svěřené peníze. Farář odmítl ženu Barbaru vydat, dokud si Thomas nepřivede čtyři ručitele, kteří zaručí, že Thomas už nebude svou ženu bít, o penězích mu známo jen tolik, že před čtyřmi roky viděl u matky Anny, která je matkou Barbary nějaké peníze. Před rokem kolem Filipa a Jakuba ho Barbara požádala, aby s ní zašel k faráři Gregorovi jako svědek, že mu svěčila do úschovy 50 kop grošů a 15 maďarských zlatek. Ale svědek jí odpověděl: „Nechci s tebou k faráři jít, je to dobrý člověk a chci s ním vyjít v dobrém“. Radil jí, aby si vzala k faráři jiného svědka a jestli to udělala neví.“

Druhý svědek Mathias de Lybnik, 50letý vypovídá pod přísahou, že Thomasova žena Barbara pobývala 4 týdny u faráře a také později faráře navštívila. Svědek to ví, protože byl s Thomasem u faráře, aby ten Barbaru vydal, ale farář to odmítl s tím, že nejprve se musí 3 -4 ručitelé zaručit, že Thomas svou ženu nebude mlátit. Barbara vyprávěla svědkově manželce, že faráři svěřila peníze a také žádala svědka Mathiase, aby s ní zašel do Úsova k vrchnosti, aby dala příkaz faráři, aby svěřené peníze vrátil, ale několik dní na to Barbara zvláštním způsobem zemřela.

Třetí svědek, pololáník v Hradečné 30letý vypovídá pod přísahou, že od jiných lidí slyšel, že Barbara se zdržuje u faráře, kde našla útočiště před tyranským mužem. O penězích ví jen to, že Barbara k němu přišla a plakala, že se oběsí, jestliže farář peníze jí nevydá. Na což jí svědek radil, aby se obrátila na soudce nebo na vrchnost v Úsově.

Tím byl výslech ukončen, svědkové dostali příkaz, aby o všem zachovali přísné mlčení.

Tolik dokument z roku 1511. Ve farním archivu v Hradečné se nalézá vzácné historické umělecké dílo, s jakým se nemůže pochlubit žádný jiný vesnický kostel. Je to misál z 15. století, psaný na pergamen a na všech výstavách, kde byl dosud předváděn sklídl obdiv. Písmo ručně psané, barvy, iniciály jsou podivuhodně zachovalé.

Nám se zde ovšem nejedná jen o codex in biblio a jeho uměleckou hodnotu, ale i o poznámky napsané různými hradečanskými faráři na okraji listů. Jedná se o poznámky světské, které s obsahem misálu nesouvisí a některé jsou doslova v rozporu s důstojností této knihy. Někteří faráři to zřejmě cítili též a snažili se proto zvlášť nevhodné poznámky vymazat nebo přetřít inkoustem. Naštěstí nebyl poškozen text misálu.

Poznámky se vyznačují různým rukopisem a pocházejí z různých dob. Např. Anno domini 1410 král Vladislav porazil Prusy u Krakova. V roce 1414 výše jmenovaný král zvítězil nad řádem německých rytířů u Tannenburgu. Anno domini 1412 vytáhl král Sigismund proti Turkům. roku 1415 podlehl magistr Jan Hus kanovníckému právu a byl na hranici v Konstanci upálen. Roku 1416 byl v Konstanci na stejném místě jako Hus upálen Hieronýmus z Prahy. Z těchto záznamů můžeme soudit na stáří misálu.

Roku 1443 zaznamenává farář Gregor na vědomost svým nástupcům, že fara má 5 poddaných osadníků, z toho 3 oráče (rolníky), kteří orají farní pole, dovážejí dřevo, zúčastňují se honů a na sv. Jiří a sv. Václava odevzdají nějaké slepice, jak je v hlavním registru uvedeno. V Troubelicích má fara 3 poddané, kteří mají orat za odměnu (gentaculum). Farář má právo, podle libosti, lovit se stí nebo bez, dále povinnost vrchnosti poskytnout sluhu s koněm a králi odevzdat 1 kopy grošů. V Hradečné je dále poddaný nájemník, jehož povinností je v lese kácet dřevo, sklízet řepu, konopí a oves, ročně odevzdat 4 slepice a zaplatit 4 groše. Je zde též jeden kramář, poddaný faře, který rovněž podle registru je povinnen ročně odevzdat slepice.

Třemešek nad Oskavou zaplatí na Jiřího a na Václava půl zlatky. Za to je farář povinen týdně odsloužit 1 mši svatou za dobrodince. Každý též odevzdá farář sýr nebo bílý groš a jiné obilí. Za duchovní službu dostane farář ze všech vesnic dohromady 154 věrtelů pšenice a ova. Farář čte týdně 1 mši svatou za zemřelé poddané.

Po faráři Gregorovi je tu zmínka ofarářů Janu Stigri de Longavilla (z Dlouhé Loučky). Po Gregorovi od roku 1547 - 1552 byl zde farář Jan Chocholecký, který zde roku 1551 zaznamenával povinnosti poddaných vůči faře. Pět rolníků má povinnost orat, 3 - Bulík Beneš, Staněk Holíček a německý šenkýř Vogt na Trpkové mají povinnost kácet dřevo, krouhat zelí, trhat konopí, sekat řepu a platit 45 grošů ročně, také musí dvakrát hrabat seno a rolníci to musí svážet.

V letech 1552 - 1573 je farářem v Hradečné Mathias Moravý. V roce 1553 činil desátek z vesnic Troubelice, Hradečné, Hradec, Moravské Libiny, Mostkova a Lipinky ročně z každého lánu 1 věrtel žita a ova pro faru. Kdo se chce ženit, sedlák či zahradník zaplatí 6 bílých grošů. Kdo platí desátek - platí za křes 1 groš, ostatní 2 groše. Za pohřeb 4 groše a pokud jde farář do vesnice pro mrtvého tak 7 grošů. Kdo chce kázání na pohřbu zaplatí 30 grošů. Na Vavřinečka, kdy je slavnostní bohoslužba, jsou poddaní povinni poskytovat faráři 40 grošů.

Roku 1563 je uzavřena smlouva mezi troubelickým Staňkem a farními obcemi, které stanoví, že Staňkovi bude přenechán les Dolecký mezi knížecími a troubelickými poli, aby

ho mýtil a přeměnil v louku, kterou bude pak 6 let zdarma využívat. Po šesti letech bude z této louky platit nájem.

V roce 1568 radí farář svým nástupcům, aby sedlákům nepronajali farní pole, neboť sedláci pole vyčerpají a nechají ležet úhorem.

Od roku 1573 do roku 1585 je zde farářem Georg Zotner. Ten roku 1574 s Boží pomocí získal faře zpátky Dolesky a to tak, že farář se bude se Staňkem vždy po roce v obhospodaření Dolesky střídát, což je lepší jak nic. Pozdější záznam v misálu informuje, že z toho střídání byly jen velké mrzutosti a čert aby celou louku vzal

1585 - 1595 jezde farář Petr Břehovský. Ten zapsal do misálu, že pro požitok svých nástupců nechal naroubovat šest jabloní a pět hrušní. Dva se ujaly a rostly, jeden stromek zlomili kluci, kteří byli k tomu ďáblem navedeni.

Kolem roku 1560 si sem našel cestu protestantismus. Jeho ohniskem v našem kraji byla Rohle, její kostel byl od roku 1560 protestantský. Také úsovský Albrecht z Boskovic byl přesvědčený luterán. Farář Jan Chocholecký napomíná své nástupce, aby sem nedopustili příchod tohoto kacírství. Přesto i do Hradečné si nová víra našla cestu, stejně jako luteránští kněží.

Roku 1595 o Vánocích tu byl farářem Jakob Siedel ze Schildbergu (ze Štítů) o němž kronika informuje, že byl luterán. Jeho heslem bylo: Omnio Christe. Ten zaznamenal, že roku 1596 na Jana Křtitele a na Petra a Pavla bylo tak věrno, deštilo a zima jako o Vánocích.

Od roku 1601 tu byl farář Matheus Hirsitzer z Olešné - rovněž luterán. Roku 1601 byla na faře vykopána studna, 8 sáhů hluboko se kopalo ve skále, celková hloubka studně je 18 sáhů, studnu vykopali studnáři Jan kouřimský z Kouřimy a Martin Dulek z Rovenska. Za každý sáh odbrželi 1 fl, 2 věrtele žita, 2 kopy tvarůžek a 2 kopy vajec. Také farní budova byla opravena a v roce 1607 byla postavena nová stodola.

V tomto samém roce před Zvěstováním Pany Marie přišli vojáci ze Šumperka a vybírali 53 000 fl, byla jim ukázána cesta na Nový Jičín.

Když byli protestanští kněží vyhnáni, vzali sebou liturgické náčiní i ornáty. Proto darovala Anna z Boskovic - manželka Karla Lichtenštejna hradečanskému kostelu 1 zelený ornát a antependium a 2 režné plachty na oltář.

Roku 1608 daroval Vogt z Troubelic a jeho manželka a dále žena Markuse Jana z Králové hradečanskému kostelu plachty na oltář. Roku 1613 je v Hradečné farářem Jan Zeborius. Ve stejném roce po Vánocích tu byla taková vichřice, která vyvrátila vzrostlé stromy a strhávala střechy domů - to zaznamenal v Misálu výše uvedený Zeborius.

Roku 1619 sem přišel farář Stephan Valentin. O něm není nikde zmínka, ani u Volného. Jenom žaloba v konstistorní knihovně ho dokazuje.

Kolem roku 1630 zde nebyl žádný kněz a zdejší farnost spravoval farář z Medlova. Roku 1630 požár zničil kostel v Mladoňově, a proto byl Mladoňov přifařen k Hradečné. Od roku 1635 (30tiletá válka) zajišťoval duchovní službu ve zdejší farnosti minoritský kněz z Uničova Michal Angelus Bram. Kvůli Švédům tak mohl učinit jen tajně, nepoužíval cest, ale přicházel lesem a poli.

23. listopadu se na zámku v Úsově sešli na žádost úsovského hejtmana Bartoloměje Rebeneckera, mohelnický děkan Jan Benega, zvolenský farář Tobiáš Christian a Matiáš Harteneker - farář z Bušovic. Dále hejtmanu mírovské vrchnosti byla doručena žaloba od farníků z celé hradečanské farnosti na jejich faráře Stephanidese Valentino.

- 1) V Misálu vymazal starodávné Acidentie za křest, svatbu a pohřeb.
- 2) Není-li doma a lidé přijdou s nebožtíkem, nedovoluje jej pohřbít, ale lidé musí nebožtíka opět odnést domů.
- 3) Škodu, jež mu vznikla při vyhánění dobytka knížecích poddaných si nechal nepřiměřeně zaplatit.
- 4) Les, který byl určen pro opravu farní budovy a kostela, dal vykácet a zasel tam obilí.

Item anno et die ut supra in presentia. Výše jmenovaní pánové rozhodli mezi důstojným panem Stephanem Valentinem a jeho farníky takto:

- 1) Důstojný pan Valentin nechť v misálu renovuje původní acidentie křtů, svateb a pohřbů vlastní rukou.
- 2) Příště ať se nestane, že by nebožtík musel být odnášen znovu domů. Nebude-li farář doma, nechť uloží nebožtíka v kostele do příchodu faráře.
- 3) Pokud dobytek knížecích poddaných způsobí na farních polích škodu, ať požádá farář soudní úředníky, aby provedli odhad škody a tu ať žádá zaplatit.
- 4) Příště se už nemá stát, aby farní les určený pro údržbu kostela a farních budov byl vykácen pro pole. Les nechť bez omezení slouží jak bylo původně ustanoveno.

Farníci žádali, aby hejtman s hajným ohledali, jak daleko dříve sahal les a aby byly vysazeny hraniční kameny s knížecím erbem. Dále mají troubeličtí poddaní mít jako v dřívějších dobách právo vyhánět dobytek cestou přes farský les.

Dále farář to co vzal navíc za křty, svatby a pohřby od 27. července do 23. listopadu 1619 lidem vrátit, v budoucnu nemá za křty, svatby a pohřby více žádat než jak bylo zvykem od starodávna. Na straně faráře Valentina stáli úsovský, medlovský a šumperský.

Skutečně byly z Misálu odstraněny 2 původní listy a přilepeny 2 listy nové s příslušnými poplatky: Promluva při pohřbu 14 grošů, 14 grošů za mši svatou za mrtvého, za pohřbívání 1 1/2 groše, za sezdvání 6 gr, za křest peníze od kmotrů a 1 koláč.

Za 30tileté války byla Hradečná bez kněze. Volný píše, že v letech 1619 - 1666 se o hradečanskou farnost staral medlovský farář Klemens Bernhard Kulturiedes.

Minoriet Bram též pilně vypomáhal v duchovní správě a žádal roku 1647 konsistoř, aby mu přenechala opuštěnou faru v Šumvaldě. Přitom označil hradečanskou farnost za původně dobrou, ale nyní je úplně zpustlá ponejvíce cesolati ac inkulti, přitom podobýká, že moravsky mluvící obyvatelé jsou katolíci, ale že jsou tam též Švédové. Moravsky mluvící - Češi, Švédové - Němci protestanti. V Hradečné žili Češi a Němci.

Roku 1442 švédská vojska obsadila uničov a držela město 8 roků. Katolíci se v té době skrývali. O kněze byla nouze.

11. prosince 1653 byl pro Hradečnou, Mladoňov a Šumvald ustanoven farář Jan Petr.

Roku 1654 přišel do Hradečné novokněz Václav František Kobyłka. 26. 3. 1655 poslal na děkanát tuto zprávu: Že je narozen v Úsově, nižší svěcení přijal ve Vídni, subdiakonát v Olomouci, tamtéž byl roku 1653 vysvěcen na kněze.

Kostel v Hradečné vlastní 1 pozlacený a 2 stříbrné kalichy, 3 kazuly, 1 filiálku v Mladoňově s 1 kalichem, 1 kazulí a vším nutným k liturgickým nádobím.

Polnosti příslušející k faře jsou „valde desolate“, sám je obhospodařil, výnos je nevelký. Desátky se zmenšily, protože „Multi fundi desolati jsou“, Polnitentes habe 897, haere ticum 4, z nich ještě někteří odejdou odtud.

Zpráva z roku 1658 říká, že farář v Hradečné dostává ročně od farníků 63 věrtelů žita a ovsu a farská pole, která převzal jsou ponejvíce desolate at inculti sunt a akcidentní příjmy skromné, propter rarita tem paupertatem sub ditrum jsou dozvuky 30tileté války.

Roku 1662 nastoupil na faru Mathias Anton Hensel a roku 1666 Jakub Petr z Rökrscheitu z diecese Kolína nad Rýnem - klerikus sv. kříže z Jeruzaléma.

Roku 1668 zde nastoupil Georg Franz Huben, ten podává roku 1672 zprávu na děkanát o stavu dřevěného kostela v Hradečné. Dřevěný kostel má 3 oltáře, na hlavním oltáři je dřevěný obraz (nebo socha) sv. Vavřince. Kostel má 2 pozlacené kalichy, 1 stříbrný kalich, 1 měděnou monstranc, 1 stříbrný kalich sv. přijímání a 1 pacifikal, oboje pozlaceno, 6 kapslí peněz na hotovosti 26 fl a 340 fl mezi dlužníky, ti jsou však tak chudí, že návratnost těchto peněz je více než nejistá. K faře patří jeden neplodný lán, jeden les směrem k Lipince, jedna louka, ze které jeden troubelický sedlák sklízí každý druhý rok seno a ještě jedna malá louka. Desátky dostává farář takto:

Ročně 79 věrtelů žita, 79 věrtelů ovsu, dále sýr a peníze.

Přifařeny jsou obce Hradečná, Hradec, M. Libina, Troubelice, Lipinka, K filiálkám patří Mladoňov, Třemešek, Oskava. Kantor dostává od faráře 19 fl a za vyzvánění obilné snopy ročně.

Roku 1686 zde byl ustanoven farář Josef Zahálka, o kterém kronikář píše, že byl velmi přísný, pořádkumilovný a k dlužníkům nesmlouvavý.

Po něm sem přišel, není zaznamenáno kdy, Jakub Kozáček a farářoval tu do roku 1721. Od roku 1721 do roku 1730 zde působil Valentin Josef Siegel, rodák od Svitavy. Ve zprávě na děkanát uvádí, že má ve farnosti 4 330 převážně německých duší. Siegel neuměl moravsky a zemřel roku 1730.

Od 13. Července 1730 zde pak po 33 let působil farář Johann Georg Unger. Roku 1763 zde pak byl Ondřej Míhlík, rodák z Otrokovic, za něhož došlo ke stavbě nového zděného kostela. Zda starý dřevěný kostel vyhořel nebo byl zbourán, není nikde zaznamenáno. Skutečností je, že nedaleko starého kostela byl roku 1764 postaven nový kostel z cihel a kamene. Stavbu financoval jeho výsost, kníže Josef Wencel Lorenc Lichtenštajn, za spoluúčasti farních obcí.

Při stavbě nádherného klenutého stropu bylo do Malty jako pojídlo použito 30 000 vajec. Nad hlavním vchodem je umístěn erb Lichtenštejnů a letopočet 1764. V Mladoňově byl již roku 1740 od vrchnosti postaven nový kostel, pro Hradečnou zůstal ale nadále filiálkou. Nový kostel v Hradečné byl velmi prostorný a odpovídal tehdejší velikosti farnosti. Kostel je 43 m dlouhý, u hlavního vchodu 16,5 m široký, u hlavního oltáře 13 m vysoký. Vše měreno zvenčí. 1 m silné zdi jsou zesílené 6ti pilíři. Kostel má 1 hlavní a 2 boční vchody. Od hlavního vchodu až k presbytáři je to 33,6 m. Návštěvníci si vůbec nevšimnou, že kostel je u hlavního oltáře užší o 3,5 m, tak dokonalý je způsob stavby. Podlaha je vydlážděná modrými a bílými kamennými čtverci. Jeho 3 oltáře byly 28. června 1811 konsencovány jeho biskupskou milostí Krakovsky comes a Colovrat. Hlavní oltář je zasvěcen mučedníku sv. Vavřincovi. Obraz za hlavním oltářem znázorňuje tohoto světce, jak je opékán na rožni. Nad tím je obraz Boha otce. Boční oltář na evangelní straně je zasvěcen sv. Václavu, boční oltář na epištolní straně je zasvěcen sv. Josefovi, obraz nad ním znázorňuje umírání sv. Josefa. Pět oken vlevo a pět oken vpravo dodávají kostelu dostatek světla.

Kůr spočívá na mohutné klenbě. Krásné barokní varhany pocházejí z poutního kostela na Sv. Kopečku u Olomouce, má 15 registrů, 4 oktávy a pedalklaviaturu. Varhany mají velmi krásný zvuk. Akustika kostela je vynikající. Za varhany se nachází klenutá místnost s varhanními měchy, které má velká okna, vedle je pak uzamykatelná komora, kam se uschovávají koberce, prapory a jiné náležitosti kostela.

Vchod na kůr je zvenčí z jižní strany. Zákristie je 6m dlouhá, 5 m široká, má 2 zamřížovaná okna, nachází se na jižní straně kostela, vchod je zevnitř kostela. Na epištolní straně se nachází křtitelnice z černého mramoru, na jejím víku je znázorněno udělení křtu knížeti Svatoplukovi Cyrilem a Metodějem.

Nad křtitelnicí je dřevěné sousoší - křest Ježíšův skrze Jana Křtitele. Na evangelní straně je bohatě zdobená kazatelna. Je na ní znázorněn evangelista Jan s knihou a evangelista Lukáš sedící na obětním zvířeti.

Na levé straně kostela je 23 lavic, na pravé straně u zákristie 1 lavice, v kostelní lodi pak vpravo 24 lavic Každá lavice má přesně 3,5 metrů délky.

Dobrodinci vyzdobili kostel dřevěnými sochami Ježíše, Marie, Josefa, Petra a Pavla.

Střecha byla již oku 1764 krytá břidlicí, je 26 m vysoká, kostelní věž s křížem je vysoká 42 m, takže výška a délka kostela je téměř stejná. Ve věži byly tři zvony, velký zvon s obrazem Sv. Vavřince vážil 950 kg a měl průměr 1416 cm a nápis: „Vivos voco mortos piango, tempestatem depelo En ego campana nunquam pronuntio vana: (pestemvel nomen kost) ignem vel festum ,pestem vel nomen konistum. In komore S Laurentii M Aspere F. Hübl parachi refisa Leopoldo Fr. Stanke Olomucii anno 1848.“

Střední zvon pochází z roku 1650, vážil 510 kg, měl průměr 96 cm. Byl na něm obra žehnajícího Krista a Marie a nápis :“Jesus vinus imperat et regnatMax Samassa“ Wiener Noustadt - Anno jubil summi Pontificis Pius X. 1908 CCLXI post S Petrum ...= Kristus vítězí, kraluje, vládne ... V jubilejním roce pontifikátu papeže Pia X 1908, 261. Papež po sv. Petrovi...

Z toho vidíme, že druhý zvon byl roku 1908 přeléván, protože měl prasklinu.

Třetí a nejmenší zvon se zachoval bez přelévání dodnes a je to podle dr. Kuxe jeden z nejstarších moravských zvonů, který bez přelití dodnes slouží. Zvon váží 200 kg, průměr má 71 cm, je na něm obraz ukřižovaného spasitele a nápis: „Auf o rex Glorie venicum pace ad konorem Asneti Bartholomco A. D. MCCCC: CIII Master Johan Kondler mefacit. = O

ctihodný králi, přijď s mírem ke cti sv. Bartoloměje anno domini 1503 od Jana Kondlera z Olomouce - dílna ve Sporerově ulici.

Uprostřed kostelní střechy je malá věž a na ní kříž. Tato věžička je 5,7 m vysoká a visí v ní zvon, který svolává věřící na požehnání, tento zvon byl pořízen roku 1764 a váží 25 kg.

Kostel byl postaven za faráře Andrease Michlika, jehož olejový portrét visí v předsíni v 1. poschodí. Není zaznamenáno, kdo byl stavitelem kostela a jak vysoké byly náklady na stavbu. Ve zprávě z roku 1771 pro uničovský děkanát 52letý farář Michlik, který již 11 roků pod farářem Ungerem kaplanoval a nyní již 7 roků je farářem, uvádí:

Kdy vznikla tato farnost a její filiálka v mladoňově, které patří pop patronát knížete Lichtenštejna, není známo. Následuje popis roku 1764 postaveného kostela a dále: farní budova je částečně nová, ale není úplně zařízená. V přízemí jsou dva pokoje pro kooperatora a pro fomulicio, 1 kuchyně, sklep na 10 beček vína. V poschodí 4 pokoje a 1 coenaculum, jídelna. Střecha je krytá břidlicí, zdi jsou solidní. Chlévy jsou zde pro 4 koně a 10 krav. Krávy se pasou na vlastním úhoru. S farou sousedí scholiarcha Phillipus Schmidt, Gotfriedus Poch Hortulam a Johann Gabriel Gazarius. Farní budovu je nutno udržet v dobrém stavu a je-li nutno ji opravit, jsou k tomu povinni parchisiani, kteří se nikdy nezdráhali.

K faře patří tři pole s výměrou asi 70 měřic, jedno pole za farní zahradou o 25 měřicích a tři pole s 15 měřicemi, jsou ohraničená třemi cestami směrem na Troubelice a Úsov a dále jsou ohraničena Bradelským lesem. Obvykle se zasívá na 15 měřic ozimy, 5 měřic pšenice, 5 ječmene, 20 měřic ovsa, ostatní zůstává úhor. Farář pole obdělává vlastním koňským potahem. K faře patří tři louky, jedna z nich vedle hradeckého sedláka Johanna Riedla u říčky Oskavy, druhá naproti trobelickému lesu, třetí vedle farského lesa protékanou Lipinským potokem. Filiální kostel sv. Mikuláše v Mladoňově pobírá tyto příjmy:

Od olomouckého biskupství - 50 fl 5 kr

Hradečanská fara - 30 fl

Mladoňovská fara - 55 fl

Třemešek - 16 fl 40 kr

Oskava - 8 fl 20 kr

Z nově zřízené dominikální vesnice Václavov pobírá 20 grošů. K mladoňovskému kostelu patří 25 měřic které obdělávají mladoňovští sedláci.

Základním kapitálem hradečanského kostela je 1 080 fl.

Desátky	Žito	Oves	avné na zelený čtvrtek
Hradečná	9 měřic	6/8	1 fl 57 kr
Hradec	0 měřic	-	1 fl 18 kr
Troubelice	7 měřic	3/8	3 fl 30 kr
M. Libina	0 měřic	-	2 fl 15 kr
Mostkov	2 měřic	6/8	1 fl 15 kr
Lipinka	měřic	2/8	1 fl 3 kr
Mladoňov	5 měřic	4/8	-

Na Zelený čtvrtek z M. Libiny odevzdá 1 sedlák 12 vajec, 8 sedláků po 8 vejcích, 6 zahradníků po 6 vejcích a 19 chalupníků po 2 vejcích. Další 4 chalupníci po 6 vejcích = 3 kopy 27 kusů.

Do hradečanské farnosti patří 1 učitel a ten dostává:

Z Hradečné	7 fl 48 kr
Z Troubelic	13 fl 48 kr
Z Hradce	5 fl
Z M. Libiny	7 fl. 37 kr
Z Mostkova	5 fl
Z Lipinky	4 fl

Na zelený čtvrtek dále 8 kop vajec.

Učitel v Mladoňově má být zdarma žádné pevné příjmy, jen za zvonění dostává od každého sedláka v Mladoňově 2 pecny chleba = 40 pecnů, za ranní zvonění 3 fl, na zelený čtvrtek od všech k filiálce náležejících vesnic dohromady 3 fl a z Oskavy extra 2 fl. Datováno v Hradečné 28. Dubna 1771.

Poté, co zanikly oskavské hamry, byl sklad železa přestavěn na kostel, ke kterému byly přifařeny vesnice Oskava, Mostkov, Nemrlov.

Z tohoto důvodu byla roku 1783 k Hradečné přifařena obe Pískov, která dosud byla přifařena k Medlovu.

Roku 1793 se stal v Hradečné farářem Karel Wollmann - rodák z Mostkova, velmi elegantní a činný pán. Za jeho působení vedlo Rakousko válku s Napoleonem. Dlouhými válkami byl stát vyčerpaný a zchudlý a tak katolický stát zkonfiskoval část církevního majetku. Farář Wollmann byl nucen roku 1810 odevzdat církevní stříbro, za které stát vydal obligace za 170 fl. farář Wollmann zemřel v 70ti letech 10. 5. 1817 a je pochován na zdejším hřbitově.

Po něm, téhož roku, se stal zde farářem František Frank. Za jeho působení vypukla zde roku 1832 cholera, která si vyžádala mnoho obětí.

On dal také postavit na kraji farské zahrady při silnici do Troubelic sochu sv. Jana s latinským nápisem: Hanc Sttuam Fieri Fecit Franc Frank Anno 1837.

Roku 1838 byla postavena nová farská stodola. Roku 1839 se stal farářem František Hübl, velký přítel hudby, který byl též nadšeným myslivcem. On rozšířil farní zahradu, protože se obával, že fary přijdou o polnosti a zůstanou jim jen zahrady. Pole obhospodařoval sám, byl nejen dobrým knězem, ale i zdatným rolníkem, který se neostýchal vzít vidle do ruky. Za něho se konala sbírka na věžní hodiny roku 1841, které dosud slouží. V letech 1848 - 1851 zde opět vypukla cholera. Fr. Hübl zemřel 19. 5. 1861 a je pochován na zdejším hřbitově.

Jeho nástupcem se stal Jan Partsch, který zemřel 20. 5. 1865 a je rovněž pochován na zdejším hřbitově.

Po něm zde farářoval Anton Bitt. 28. 5. 1865 provedl arcibiskup Friedrich z Fürstenbergu visitaci zdejšího farního kostela. Roku 1875 byly renovovány varhany. Roku 1876 byla ze sbírek pořízena Olivová hora s Ježíšem a třemi apoštoly a andělem. Nejvíce k tomu přispěla rychtářka paní Apolonie Brachtlová z č. 53. Anton Bitt byl malé postavy, velmi čilý, polnosti obhospodařoval sám. Zemřel 2. 6. 1881 a je zde rovněž pochován.

Jeho nástupcem byl farář František Mader - byl laskavý, vlídný, vynikající kazatel. Ten nechal kostel znovu vymalovat roku 1883 a též obraz sv. Vavřince byl přemalován. On odkázal kostelu 3 000 kr, zemřel 22. 10. 1889 a je pochován na hradečanském hřbitově.

V únoru 1890 nastoupil zde farář Tomáš Sokele, za něho postavil kníže Lichtenštejn v Pískově roku 1892 tu krásnou kapli podle vzoru kostela v rakouském Semmeringu.

Kaple vlastní umělecký kříž, který stál na 20 000 kr. Roku 1894 obdržel náš kostel novou břidlicovou střechu za 6 364 kr 40 h. Z toho zaplatila farní rada 4 489 Kr a kníže Lichtenštejn 1 898 Kr. Roku 1898 byl renovován hlavní oltář. Roku 1899 Kr. Roku 1898 byl renovován hlavní oltář. Roku 1899 dostal kostel nová okna. Téhož roku věnovali dobrodinci sochy srdce Ježíšovo a Marie.

15. a 16. 7. 1895 vykonal zde arcibiskup Kohn generální visitaci a udělil biřmování. Roku 1901 byla pokrytá plechem střecha malé věže. Dobrodinci věnovali kostelu 2 sochy - sv. Anny s dítětem a sv. Josefa za 1 564 korun. Roku 1892 věnovala dobrodinkyně kostelu postní obraz za 280 Kr. Farář Sokele byl velmi pohostinný, kdo přišel na faru, jedno zda kněz, rolník či kominík, nikdo neodešel bez skleničky vína a nějaké svačinky. Pole obhospodařoval ve vlastní režii, byl spoluzakladatelem mužského pěveckého sboru. Roku

1911 odešel do důchodu do Červenky u Litovle, zemřel roku 1914. Jeho nástupcem se stal František Kopecký, klidný, málomluvný, zřídka opouštěl faru.

Roku 1914 vypukla 1. Světová válka, blokáda nepřátel měla za následek velký nedostatek kovů. 14. a 15. září 1916 došlo na oba velké zvony, které se na věži rozbily a pak oknem hodily dolů. Ještě předtím dal farář vyzvánět všemi zvony. Zvony dlouho odolávaly ranám kladiva, mezitím stál farář pod věží se slzami v očích. Kovu bylo 1 475 kg, za 1 kg bylo zapláceno 4 Kr. Roku 1917 (26 . 10) byl odebrán i malý Sanktus zvon o váze 18 kg.

23. 11. 1916 stihla faráře Kopeckého mrtvice ve věku 56ti let a byl pochován zdejším hřbitově.

1918 (1. 4.) přišel do Hradečné farář Edvard Pavlík, rodák z Hrabové na Zábřežsku. Byl velice pořádkumilovný. Mnoho se věnoval kostelu. Roku 1919 zavedl do kostela elektrické osvětlení. Roku 1920 firma Kolb rozebrala, vyčistila a renovovala varhany a byly vestavěny nové pedály. V červenci roku 1927 dostal kostel okapové roury. 1. 11. 1927 byl farář Pavlík jmenován děkanem uničovského děkanátu, který měl 11 farností: Uničov, Medlov, Dolní Dlouhou Loučku, Renoty, Újezd, Paseky, Šumvald, Rudu, Oskavu, Německou Libinu a Hradečnou.

Jeden kněz tyto farnosti charakterizoval ve farní kronice šumvaldské takto:

Medla (Medlov) - superba (hrdá)

Einotka (Rénoty) - vasta (zpusťovaná)

Libavia (Libina) - populosa (lidnatá)

Langavilla (Loučka) - nobelis (vznešená)

Eisenberga (Ruda) - misera (ubohá)

Újezda (Újezd) - pia (zbožná)

Markersdorfium (Hradečná) - opulentum (bohatá)

Oskavia (Oskava) - angusta (úzká)

Paseka - nemorosa (nemravná)

Untschovium (Uničov) - ...

Schumvalda (Šumvald) - furtiva (zlodějská)

U Uničova je vynecháno, ale lidová moudrost to doplnila „Uničováci - žebráci“.

K hradečanské farnosti patří nyní 75 měřic lesa a 20 ha pole.

V květnu 1928 zahájil děkan Pavlík sbírky na pořízení nových zvonů. Zvony ulila firma Oktavian Winter v Broumově a na nádraží je vyzvedl a dovezl sedlák Josef Schmachtl. č. 50 v Hradečné 29. 5. 1928.

Velký zvon nese obraz sv. Vavřince, č. 2 769, na přední straně nápis: „Sankte Laurenzi populo tuo in kuius Vitae ongstiis subveni te invante ne pereat in ultimu indicio!“ Na zadní straně „Parochius Ed. Pavlík Braunau, Oktavian Winter.“ Tento zvon má tón F a váží 442 kg. Malý zvon má tón F a nápis Sanktus, Sanktus a váží 14 kg. Svěcení zvonů bylo 17. června 1928 a světitel byl hradečanský rodák, olomoucký profesor teologie dr. Jan Nevěřil. Kostelní pěvecký sbor řídil řídící učitel Adolf Sperlich. Po obřadu v 11:30 hod byly silným lanem vytaženy na věž. Olomoucký univerzitní profesor pan Martinů měl slavnostní kázání v německé a české řeči.

Odpoledne všechny tři zvony poprvé zazvonily a zvaly věřící na požehnání. Starý zvon, který přežil konfiskaci je nyní nejmenší. Náklady na lití zvonů včetně dopravy až na věž byly 42 772 Kr a 73 h. Zvony zní velmi harmonicky.

Roku 1929 byla socha sv. Jana na kraji farní zahrady renovována. 2. Června 1929 udělil olomoucký světící biskup 400 biřmovancům svatost biřmování v Hradečné. Následující den tu byla generální visitace, kterou provedl probošt z dubu nad Moravou dr. Snášel.

V roce 1930 se kníže Lichtenštejn zřekl patronátu nad hradečanským kostelem, protože po vynucené pozemkové reformě již není v jeho možnostech poskytovat finance na to velké množství patronátních kostelů a kaplí. Kostelní rada obdržela odstupné 1 500 Kr a 1 600 Kr na opravy.

První částka bude uložena na úroky, druhá částka s úroky první částky je určena na opravy kostela a farních budov.

Od starodávna jsou bohoslužby organizovány takto V pondělí, čtvrtek a v sobotu je německá bohoslužba. V úterý, ve středu a v pátek jsou české bohoslužby. V neděli a ve svátky: Ranní se koná v 8 hodin. A odpolední požehnání německy, velká mše v 10 hodin česká a další neděli zase naopak, takže žádná národnost nebyla zkrácená. Kázání bylo podle bohoslužby. Česká strana se nyní za Československého státu pokoušela toto pořadí změnit ve svůj prospěch.

Vánoční jesličky, které o Vánocích jsou vystaveny na bočním oltáři pořídil děkan Pavlík. V roce 1930 byla pokácena stará lipová alej na hřbitově a vysázené nové lípy. Hřbitov náleží pod správu faráře. Protože se hřbitov stal malý, tak byl roku 1838 rozšířen o 2 měřice do farní zahrady. Za to museli farníci ročně zaplatit 5 fl v konvenční měně. Fara byla postavena v letech 1764 - 68 patronem knížetem Lichtenštejnem. Ostatní hospodářské budovy byly roku 1847 renovovány, na což přispíval patron Lichtenštejn a farní rada.

Již starý dřevěný kostel byl zasvěcen sv. Vavřinci. Jeho socha v životní velikosti stála na hlavním oltáři. Kterýsi farář dal sochu odstranit, protože prý působila rušivě na mladé dívky, které se příliš často zadívali na usmívajícího se světce. Socha byla uložena mezi harampádím v komoře vedle hlavního vchodu kostela. Socha je velmi stará a pochází z 15. Století. Farář Pavlík dal sochu renovovat, komoru vyklidit od starého harampádí a upravit na kapli zasvěcenou sv. Vavřinci. Do ní postavil nový oltář a na něj světcovu sochu. Na hřbitov vedou 2 brány, před hlavní bránou stojí kamenný kříž z roku 1797 s nápisem: STIMVLA VERAT PAROCHVS STRVX ERAT CVRA DIIT Vs.

Po pravé straně hlavního vchodu do kostela stojí dřevěný kříž z roku 1852 na paměť německé misie. Pískovcový kříž na hřbitově je bez nápisu i letopočtu byl renovován r. 1927. Na Hůrce za hřbitovem stojí kříž, přední strana je bez nápisu, na zadní straně je letopočet 1852 a český nápis: „postaveno od obce Troubelice“ .

Nejstarší sochou je sv. Jan, který stojí na cestě od farního kostela směrem k Hradci. Po obou stranách rostou 2 akáty. DA MPATRONIS ERECTA EST, na zadní straně Postaveno 1719, renovováno 1825.

Jeden pískovcový kříž stojí za usedlostí č. 80. V předu je bez nápisu. Na zadní straně je německý nápis „Postavil Laurenz Weigel v Hradečné v roce 1835.“

Další kříž stojí na vrcholu Traschkabergu (Červeňáku), jež dala postavit obec Hradečná roku 1817. Další dřevěné kříže a obrazy stojí porůznu v polích i v lese a svědčí o zbožnosti našich předků.

Na hřbitově žádná umělecká díla nejsou. Jen vedle hřbitovní brány (u studně) je ve hřbitovní zdi zabudován jednoduchý památník s nápisem v němčině: „Ignatz Baron Schirmling, nadporučík Švarzenbergských hulánů, zemřel 27. Listopadu 1820 ve věku 26 let. Věnují mu kamarádi a bratři ve zbrani“. Pod tím je vytesaná palmová ratolest, vojenská čepice s úmrlčí hlavou a mečem. U toho nápis. „Smrt prověřuje.“ Schwarzenbergští huláni tábořili tehdy v Uničově a Medlově a došlo mezi nimi na farské louce „V Pusté“ v Hradečné k souboji údajně kvůli rychtářově dceři. Krásný je náš hřbitov na svátek Všech svatých a dušiček.

Od doby zřízení filiálky v Mladoňově patří k faře v Hradečné pozemek o velikosti 19 jiter a 1 425 sáhů. Z toho bylo pronajato farnímu kostelu v Mladoňově část velká 2 jitry a 121 sáhů. Podle nájemní smlouvy obdrží hradečanská fara od Mladoňovské fary ročně 19. Fl. tento pozemek byl v roce 1922 farnímu benefiziu odstoupen za 6 005 K č.

V roce 1927 byla část silnice vedoucí přes farní les do Lipinky celé léto, jaro i podzim stále blátivá, nikdy nevyschla. Proto byly na levé straně směrem ke Kárníku 2 1/2 měřice farního lesa vykáceny a to v roce 1927 a přeměněno v pole. Z pokácených kmenů byly nařezány desky pro potřebu kostela farních budov.

Německá Libina, která dříve rovněž patřila do hradečanské farnosti se dočkala roku 1600 vlastní fary a kostela, ovšem roku 1630 tato farnost zanikla a byla znovu obnovena roku 1651. Roku 1927 byly obnoveny okapy na kostele a roku 1931 renovována hřbitovní zídka a pokrytá velkými plotnami z břidlice.

Výtah z Hradečanské matriky

Přírůstek obyvatelstva ovlivňují 2 faktory:

- 1) Vyšší počet narozených než je počet úmrtí.
- 2) Když přistěhovalectví je vyšší než vystěhovalectví.

Počet narozených v letech 1880 - 1900 je značně vyrovnaný:

37 narozených v roce 1802, nejnižší počet narozených je 17 v r. 1838. Po roce 1900 počet narozených klesá a je nejnižší v letech 1916 - 1918, kdy bylo jen 6 narozených ročně. Ovšem roční průměr narozených dětí za léta 1900 - 1936 je 14,6 ovšem v minulém století od roku 1800 - 1900 byl 24,7.

Od roku 1920 zaznamenáme zvýšené přistěhovalectví cizích lidí do naší obce (Byli sem přeloženi čeští učitelé, železničáři a další úředníci) a na vyvlastněných farních polích byly zřízeny stavební parcely, jež byly převážně prodány českým lidem odjinud.

Nejvyšší počet úmrtí měla obec v minulém století a to v r. 1806 - 51 úmrtí a v roce 1866 - 54 úmrtí, v těchto letech tu byly epidemie cholery a tyfu. Nejnižší úmrtnost vykazují léta 1926 a 1931, kdy bylo jen po 5 úmrtích.

Přestože počet živě narozených značně převyšuje počet úmrtí, počet obyvatel to nijak moc neovlivní, protože hodně mladých lidí opouští rodnou ves a hledají si obživu jinde.

Vesnické zvyky a obyčeje

Dříve se svítilo bukovými loučemi, jež se upevňovali do držáku a pod něj se postavil škopek s vodou, to aby padající jiskry nevyvolaly požár.

Protože se tu dříve pěstoval hodně len, ale i konopí, scházely se o zimních večerech ženy a dívky, aby předly lněnou přízi. Sedělo se v kruhu kolem loučí a předlo se. Za nimi posedávali chasníci, kteří pak doprovázeli dívky domů, aby se nebály. Tyto večery byly velmi oblíbené hlavně u svobodné mládeže. Při práci se vyprávělo, zpívalo vyměňovali louče. Jako občerstvení se podávaly jablka a kysané zelí. Končilo se kolem 11. Hodiny večer. Mnozí rolníci měli i svou vlastní přádelnu na len a dá se říci, že se tehdejší lidé oblékali do plátna, jež se jim na vlastních polích urodilo. Hotová příze se odvezla do Oskavy, kde byla bělárna na přízi i plátno. Přízi pak zpracovali domácí tkalci na plátno. V Hradečné bylo mnoho domácích tkalců, tkali nejen chalupníci, ale i menší rolníci - zahradníci měli doma 1 - 2 tkalcovské stavy, kde v zimě, kde v zimě, když nebyla práce na polích se tkala lněná příze, jednak pro vlastní potřebu a jednak na prodej.

Také čeledi se vyplácela část mzdy místo v penězích v plátně. Kolem roku 1870 zaniklo domácí předení příze. Pěstování lnu se značně omezilo, protože se začala místo něj pěstovat řepa cukrovka.

Ovšem domácí tkalcovství se v obci udrželo dále až do 30. let našeho století, kdy téměř vymizelo. Poznámka překladatelky: Poslední domácí tkadlec v Hradečné tkalcoval doma ještě po II. světové válce na domku, jehož dnešní majitelka je Františka Podešvová, rozená Konštanská. Přízi mu dodala a hotové plátno odebrala od něj textilka v Libině, dnes Moravolen.

Dále se ženy scházely a dosud scházejí k draní husího a kačeního peří. Tam už ovšem nevládne tak bujné veselí jako při přástkách. Peří je choulostivé a snadno se rozlétává.

Muži v zimě kácejí stavební a topné dřevo, vyvážejí hnůj na pole. V zimě se také dělají slaměná povřísla. Hotová povřísla se svážou po 60ti. Ve žních se do těchto povřísel vážou snopy obilí. Když ještě neexistovaly elektrické mlátičky, tak se obilí mlátilo v zimě ve stodole na mlatě dřevěnými cepy. Mlátilo se pěkně do taktu a kdo neuměl udržet takt, toho stihl posměch ostatních.

Na podzim pokud byla hojná úroda švestek se vařila povidla. A protože jedna taková várka se vařila v kotli 24 hodin i déle, nepřetržitě se muselo trdlem míchat, aby se povidla nepřipalovala. K této práci se opět scházela vesnická mládež. Vlastně se schází dosud, neboť povidla se vaří pořád.

V masopustě bývala a bývá co 14 dní v sále na rychtě tancovačka nebo bál. Mezitím jsou tancovačky v jiných obcích. Za 2 groše si mohl mládenec nechat zahrát sólo. Mládenci vyzývali dívky k tanci zamáváním nebo voláním. Pilo se pivo a pálenka podle žízně a

obsahu peněženky či spíše měšce. O hodech o vavřínečkové pouti se tancovalo 2 - 3 dny. Z tancovačky se často šlo přímo na pole a do chléva.

V úterý před popeleční středou bylo pochování basy. Vlastně se poslední 3 dny před popeleční středou protancovaly, v úterý před půlnocí se basa pokryla bílým prostěradlem, tanečníci utvořili pohřební průvod kolem sálu, necky sloužili jako hrob, končilo veškeré veselí a nastala postní doba - přesně o půlnoci. Hudba hrála smuteční pochod atd. Ráno v popeleční středu si všichni došli do kostela pro popelec, vařila se po celou postní dobu, kromě nedělí, bezmasá a nemaštěná jídla. 19. března svátek sv. Josefa se držel jako poloviční svátek. K večeru obvykle muzikanti obešli vesnici a v kterém domě byl Josef tam zahráli dostaveníčko.

K tancovačkám potřebovali mládenci též nějaké peníze, nejen na vstupné, ale aby své vyvolené pozvat na pivo či nechat si zahrát sólo atd. Protože tátové ovšem drželi peníze příliš pevně, pomohli si selští synci i čeledínové občas tak, že tajně nabrali na sýpce pytel obilí a prodali zájemci.

Na smrtnou neděli vynášejí dívky smrt - slaměnou ustrojenou pannu. Dívky s ní jdou dům od domu, u každého zazpívají nějakou průpovídku: „Pan Langer je moc hodný pán, ten nám jistě něco dá“, Marjána okatá chtěla by mít ženicha, my ho hledat pomůžeme, když nám za to něco dá.“ Těch popěveků znají dívky hodně. Na zelený čtvrtek chodí též chudší děvčátka s pytlek po domech a zpívají: „Na zelený čtvrtek jdu s pytlek na zádech, něco do něj dejte, moc nerozmýšlejte“.

Dále na zelený čtvrtek chodí chlapci klapat. Chlapci jsou rozděleni do 3 skupin - na velké, střední a malé. Každá skupina má svého velitele. Chlapci se scházejí ke klapání u kostela. U kříže na návsi se chlapci dříve než jdou klapat pomodlí. Ke klapání mají dřevěné klapačky, jdou ve dvojstupu a klape se do taktu - raz, dva, tři + čtyři, raz dva, tři + čtyři. V sobotu před velikonoční nedělí se klape naposledy. Potom jdou chlapci dům od domu vybírat za klapání. Dostávají peníze a vajíčka, velitelé pak vše rozpočítají mezi účastníky, ovšem velitelé mají nárok na větší podíl.

Na 1. Květnovou neděli chodí mladí i staří odpoledne na Bradlo. Setkávají se na Bradle známí z vesnic kolem bradelského lesa. Pod bradelskou skálou se prodávají horké párky, perníková srdce, pivo, sodovky. Několik muzikantů hraje na harmoniku a mládež tančí po nerovné lesní půdě. Dále na 1. Neděli dopoledne chodí malé dívky s pestrobarevnými papírovými stromky po domech a zpívají: „Potmaja, potmaja, zima je ze nama, pan je hezký, paní hezcí, dítě jako andílek, chce ta-li nám něco dáti, dejte nám to raděj hned.“

Že se 1. dubna malí i velcí posílají aprílem, je známo. Na 1. máje postaví mládenci na návěs vysoký máj, ten je ovšem třeba noc co noc hlídat, aby ho chasa z některé sousední obce neukradla, což by byla pro obec velká ostuda a stihl by ji posměch. Naopak mládenci, kterým se podaří ukrást sousedům máj, získají slávu po celém okolí.

Kácení máje většinou na svatodušní svátky je opět vítanou změnou ve vesnickém stereotypu. Ještě nepřiliš dávno, co mládenci stavěli svým dívkám menší májky pod okno. Nevrhlo to na dívku dobré světlo, jestliže měla pod oknem víc než 1 májku.

21. června večer se pálí oheň slunovratu a to na louce u kříže na Červeňáku. Školní děti za tím účelem sbírají po staveních stará březová pometla, která se namočí do téru. Po setmění se mladí a staří vypraví na Červeňák, kde už mládenci připravili dřevo na hranici. Je přednesen projev, zpívají se lidové písně, děti tančí se zapálenými smolnými pometly kolem ohně. Když oheň dohořívá, mládenci a dívky skáčí přes řezavé zbytky. Další ohně zdraví nás z kopců sousedních vesnic.

Dříve mnoho zemědělských dělníků táhlo z Rakous, kde žně začínali dříve než u nás. Na Vavřínečka jsou žně téměř vždy ukončeny a lidé si po tvrdé práci dopřávají svátek.

Sv. Vavřínek, vavřínečková pouť v Hradečné je známá široko daleko. Vlákem přijíždí mnoho poutníků. Přicházejí i procesí z jiných farností. V kostele jsou slavné bohoslužby za účasti cizích hostů - kněží.

Na návsi před kostelem pod kaštany je plno stánků. Snad si zde dali dostaveníčko všichni kupci z okresu. Nabízejí se horké párky i kvašené okurky, perníková srdce, látky, hračky, nádobí, obrazy, růžence, vše je tu k máni. Obě hospody u kostela - u starého Posche a u Rollera jsou přeplněné. Přes sto 25tilitrových beček piva se vypije za jediné odpoledne. V lomu za hřbitovem se utábořil majitel kolotoče, střelnice a houpačky.

Na podzim, když začíná sklizeň ovoce, přijíždějí horalé od Starého města, Lipové, Jeseníku vlakem v celých procesích a nakupují jablka. Naši lidé tak získají v úrodných letech nějaké peníze navíc. Hradečná má hodně ovocných sadů a v nich povětšinou vysokokmeny, které dávají bohatou úrodu.

V půli října se zde slaví též císařské hody. Ty už nejsou tak slavné jako Vavřineček. Přicházejí příbuzní z okolí, po dobrém jídle si posedí v milé společnosti.

Dalším všeobecným slaveným svátkem je svátek Všech svatých, kdy příbuzní po delší či dlouhé době se sejdou u hrobů svých blízkých.

5. prosince přichází k našim dětem Mikuláš s čertem - Krampusem a s andělem. Na Vánoce přijde k našim dětem Ježíšek, který se ovšem dětem neukáže, ale neviděn dětem naloží dárky pod vánoční stromek.

Námlyvy: Chce-li se mládenec oženit, navštíví se svými rodiči rodinu své vyvolené. Je zvykem, že rodiče nevěsty je provádějí po celé usedlosti a po svých polích. Za týden rodiče nevěsty návštěvu oplácejí, domluví se termín svatby a další náležitosti. Nejvíce svateb je v masopustě. Při cestě do kostela se svatebčanům zatarasí cesta lanem a svatebčané se musí vykoupit.

Večer pak mládenci podpírají stěny domu, ve kterém novomanželé tráví svatební noc, trámy, žebříky, železnými tyčemi.

Světová válka

28. 6. 1914 byl v Sarajevu zavražděn rakouský následník trůnu František Ferdinand d'Este a jeho manželka Žofie.

Srbové snili a usilovali o „Velké Srbsko“. Srbské království vyšlo velmi posíleně ze dvou balkánských válek s Bulharskem, čímž velice narostl srbský nacionalismus. Ferdinand d'Este jako generální inspektor rakouských branných sil byl stále proti vojenským zásahům v Srbsku. Stále musel krotit nedočkavé generály, kteří usilovali o válku se Srbskem. Následník správně předvídal, že válka by se neodehrála jen mezi Rakouskem a Srbskem, ale že by do ní zasáhly i další evropské mocnosti. Rusko by se postavilo na stranu Srbů už proto, že usilovalo přes Srbsko o přístup k moři a k Byzancii. Německo - spojenec

Rakouska-Uherska se rovněž přiklonil k válce. Ovšem Ferdinand d'Este si byl vědom, že do případné války by rozhodně zasáhla i Anglie, která se obávala, že úspěšné německé zámořské pozice a obchodní styky ohrozí její prvenství. Dále Francie ještě nezapomněla na roky 1870 - 1871, kdy byla Německem poražená a proto se po boku Anglie do války proti Německu a Rakousku určitě zapojí. Toho všeho si byl rakouský následník vědom. Ovšem po jeho zavraždění nebylo nikoho, kdo by válce bránil, staříčkový rakouský císař se dal přesvědčit o nutnosti války, když rakouské ultimátum Srbsku, které žádalo potrestání vrahů a rozpouštění protirakouských svazů zůstalo bez odezvy.

Rakousko-Uhersko vyhlásilo 28. 7. 1914 Srbsku válku. Rusko mobilizovalo a stáhlo své jednotky do blízkosti rakouských hranic. Německo vyhlásilo carskému Rusku válku 1. srpna a Rakousko 6. srpna. Francouzské jednotky překročí 2. srpna 1914 německé hranice bez vyhlášení války. Německo, aby se proti Francii mohlo bránit, musí k tomu použít Belgické území, což má za následek vyhlášení války Anglie vůči Německu.

Itálie zradila své německé a rakouské spojence a přeběhla 23. 5. 1915 k nepříteli. Rumunsko tak učinilo o něco později 27. 8. 1916. Válka ponorek přivolala vyhlášení války USA dne 2. 4. 1917 Rakousku-Uhersku, Německu, Turecku a Bulharsku.

Mobilizace byla u nás vyhlášena 31. července 1914. Zprávu o ní přivezlo ve tři hodiny v noci auto ze Šternberka do Hradečné. Postupně bylo čím dál tím více starších ročníků povoláno do armády. Nakonec už museli rukovat i 55letí muži. 3. srpna 1914 byly zrušeny 3 osobní vlaky. Poštu musíme vyzvedávat v německé Libině. Jsou zavedeny občanské legitimace, každé auto i každý cizí cyklista je kontrolován. Stahují se zlaté a stříbrné mince. Jsou zavedeny potravinové lístky, ale i lístky na petrolej a mýdlo. Sbírají se barevné kovy a Hradečná děkuje jen zásahu dr. Jana Nevěřila, že nemusela odevzdat kovové varhanní píšťaly.

21. 11. 1916 zemřel náš císař František Josef I. Ve věku téměř 88 let.

13. 9. 1916 přicházejí sem židovští uprchlíci z Galie a Bukoviny. Každé selské stavení v obci muselo přijmout nějaké uprchlíky. Několik uprchlíků zemřelo v září 1916 na skvrnitý tyf. 4. března je uzavřen mír s Ruskem. V Německu a Rakousku roste touha po míru za každou cenu, což ale znamená přistoupit na 14 Wilsonových bodů, vyklidit obsazená území. Německý císař Wilhelm musí abdikovat a odejít do exilu.

Rakouský císař Karel oznámí 16. října 1918, že přemění Rakousko-Uhersko ve spolkový stát. Ovšem toto prohlášení přišlo příliš pozdě. Češi už nechtěli autonomii, ale vlastní stát. 29 německých obcí v soudním okrese Uničov se společně rozhodlo na základě práva na sebeurčení vyhlásit vlastní samosprávu a přihlásit se k německému Rakousku. K těmto obcím se přidalo i město Úsov.

Byl vytvořen zvláštní zplnomocněný okresní výbor, v jehož čele stál uničovský starosta dr. Marzeli. Ale 16. prosince 1918 nastala násilná česká okupace Uničova a předtím Šternberka. V obcích byly utvořeny vojenské rady a domobrana, rovněž i v Hradečné. Ale v prosinci pak byly všechny vojenské rady a domobrana rozpuštěny. Němečtí železničáři, četníci a další úředníci byly z německých obcí i z Hradečné přeloženi a nahrazeni českými.

Spolky

Hasičský sbor v naší obci byl založen v únoru 1897 s 45 muži. Kníže Lichtenštejn daroval nově vzniklému sboru 100 fl.

Svaz Němců severní Moravy byl zde založen 27. května 1887. Roku 1913 založil Svaz Němců severní Moravy z Olomouce v Hradečné sirotčí osadu. Sirotci jsou umístěni v rodinách a do jejich pěstounské péče. Jejich počet se pohybuje od 18 do 25 dětí. Jejich prvním patronem - otcem byl do roku 1916 řídící učitel Stindl, po jeho smrti se o sirotky stará a do rodin dochází učitel Adolf Sperlich.

Finanční prostředky na tuto sirotčí osadu poskytuje ústřední svaz v Olomouci.

Pěvecký mužský sbor byl založen v dubnu 1894 a měl 21 zakládajících členů. Do roku 1899 měl sbor 20 vystoupení. V roce 1900 pořídil sbor jeviště s oponou za 386,8 fl. V roce 1925 byl otevřen sál při restauraci u nádraží, pěvecký sbor pořídil divadelní jeviště za 17 000 Kč. Do roku 1932 měl sbor 143 vystoupení.

Sbor hasičů si pořídil díky obětavosti členů i dalších dárců potřebné vybavení v hodnotě 1 400 fl. Během žní drží vždy 2 členové noční hlídku. První hasičská slavnost v říjnu roku 1897 vynesla čistý zisk 13,26 fl. 1913 byla zde velká hasičská slavnost ukázkou cvičení u kostela, potom zahradní slavnost v zahradách usedlosti č. 9 a 10. Roku 1921 opět hasičská slavnost v zahradě Mořice Fuchse č. 6. Moravský zemský výbor daroval zdejšímu sboru 400 Kč. Roku 1925 věnuje hostinský Jindřich Buchsbaum sboru 400 Kč. Roku 1926 je postavená nová zbrojnice. Stavební místo stálo 4 000 Kč. Stavební náklady financovala obec a práci provedla firma Vodička z Uničova za 10 000. 9. června 1926 se stříkačka v slavném průvodu stěhovala do nové zbrojnice. Odpoledne pak byl u restaurace u nádraží zahradní koncert, kde vystoupily pěvecké sbory z okolí i náš mužský pěvecký sbor.

Roku 1927 hasičský sbor oslavil 30tileté trvání snovou motorovou stříkačkou. Roku 1928 sbor prodal zbývající část stavebního místa Heinrichu Starkerovi za 4 000 Kč.

Pohřební spolek byl založen roku 1883. Impuls k založení tohoto spolku se stal pohřeb Edvarda Falka, k jehož pohřbu se dostavili pouze 2 nosiči, takže se sháněli rychle další nosiči. Zakládajících členů bylo 13, ale spolek brzy získal další členy.

Cílem spolku bylo v případě nemoci vyplácet členům podporu a v případě úmrtí vyplatit jednorázovou podporu pozůstalým. Jednorázový členský příspěvek činil od 16 - 30let 50 kr, od 30 - 40 roků 75 kr, od 40 - 50 1 fl, od 50 - 60 roků 2 fl. Měsíční příspěvky činily 10 krejcarů pro každého a platily se vždy 1. neděli v měsíci. Od roku 1884 byl spolkovým lékařem dr. Müller z Uničova za roční paušál 30 fl. Spolek měl členy nejen v Hradečné a v Hradci, ale i v Troubelicích, Pískově, Lipince, Oskavě, Nemrlově. M. Libině, Nedvězí, Kamenné, Rohli i Šumvaldě.

V prvním roce to dotáhl spolek na 58 členů.

Roku 1885 si spolek objednal spolkové odznaky u vídeňské firmy Ad. Belada. V červeném oválu zlatý kříž, vše bíle olemované s jménem spolku s černožlutými stuhami, které se nosily při každé akci. Roku 1895 spolek zažaloval u okresního hetmanství v Litovli uničovské fabrikanty Justa, Bayera a Zemského z toho, že odmítali členům spolku u nich zaměstnaných poskytnout podporu. Spolek pořídil též kříž, který se dosud nosí při pohřbu před rakví. Kříž byl posvěcen v klášteře v Července u Litovle.

Roku 1894 se stal spolkovým lékařem dr. Stellvag z Rohle. Byl velmi oblíbený, lidé se rádi na něho obraceli, protože byl velmi levný. Se zlomeninou se lidé rádi obraceli na doktora v Břevenci. Toho úřady sice pronásledovaly jako šarlatána, přestože měl podivuhodné léčebné výsledky. Trhání zubů obstaral kostelník v Hradečné, jenž se tomuto umění naučil od svého tatínka, který zubařské kleště i umění zdědil po panu faráři, který toto vysoké umění rovněž ovládal a vykonával. Při poskytnuté podpoře chodili dva revizoři do domu nemocného navštěvovat.

Nyní v roce 1932 je členský příspěvek 6 Kč ročně. Nemocný dostává 1,20 Kč denně, lékaře a léky si musí v současné době platit sám. Spolek pomalu vymírá, noví členové se nehlásí. Svaz Němců severní Moravy má nyní 70 členů. V roce 1924 oslavil náš pěvecký mužský sbor 30tileté jubileum s lampiónovým průvodem a novým spolkovým praporem. Průvodu se zúčastnilo dalších 30 pěveckých spolků.

Úřední zásahy během světové války

Rok 1914

- 27. 7. - Částečná mobilizace
- 2. 8. - V 6 hodin ráno odjez narukujících
- 31. 7. - Všeobecná mobilizace
- 4. 8. - Odvod koní po 1 koni z čísel 46, 54, 52, 5, 88, 41, 16, 43, 27.
- 5. 8. - Nejezdí osobní vlak pouze vojenské vlaky, pošta se musí vyzvednout až v Německé Libině. V 9:30 hod bylo zkontrolováno cizí auto. Řidič měl falešné papíry
- 7. 8. - Zřízení domobrany, zavedení občanské legitimace
- 13. 8. - Příkaz kontrolovat cizí potahy
- 24. 8. - Na Červený kříž odesláno 145,70 Kč.
- 14. 9. - Hlídnání telegrafního zařízení, zjištění zásob
- 16. 9. - Evidence zásob obilí, sena, slámy.
- 15. 10 - Příkaz, že k pečení chleba musí být použito 50 % žitné mouky, 30 % ječmenné a 20 % bramborové
- 25. 10. - Odvody ročníků 1892,93,94
- 28. 10. - Obec musí odeslat dělníky na údržbu silnic pro armádu.
- 21. 11. - Vypsání 1. válečné půjčky
- 25. 11. - Odvody ročníků 1878 - 1890
- 26. 11. - Z úsporných důvodů je zakázáno pečení rohlíků
- 1. 12. - Obec musí odevzdat 105 q pšenice 90 q žita, 45 ječmene, 170 q ovsa.
- 7. 12. - Stanovení maximálních velkoobchodních cen obilí a mouky. 1 q pšenice 41,50 Kč, žito 34 Kč, ječmen 28,8 Kč mouka 69,50, žitná mouka 46 Kč, ječmenná 45Kč, kukuřičná 36 Kč. Tyto ceny platily pouze na papíře.
- 8. 12. - Ceny koní podle klasifikace: Jízdní koně 825, lehké koně 850 a těžké koně 1 000 Kč.

Rok 1915

- 6. 1. - Odvody ročníků 1895 - 96
- 15. 1. - Konfiskace všeho obilí
- 21. 1. - Dva koně z usedlosti č. 12 byli odvedeni
- 20. 1. - Povolání do armády pro ročníky 1878,85,91,95,96
- 15. 2. - Obec dodala 60 q ovsa
- 16. 2. - dodáno 30 jatečných zvířat.
- 2. 3. - Povolávací rozkaz pro ročníky 1873 - 77.

30. 3. - Zákaz prodeje obarvených velikonočních vajíček. Kdo je neschopná vojenské služby musí jako ošetřovatel do nemocnice ve Šternberku.

4. 4. - Zákaz tanečních zábav.

8. 4. - Všeobecná úprava obilných a moučných produktů na hlavu určeno 300 gr.

11. 4. - Obec dodala 2 040 kg ovsa.

29. 4. - Obec dodala 20 jatečných zvířat:

4. 5. - Povolávací rozkaz pro ročníky 1873 - 77

14. 5. - Omezení výroby kávy žitovky

15. 5. - Vypsání 2. válečné půjčky

20. 5. - Za asistence četníků odevzdáno 22 q ovsa, na 1 koně je určeno 1 kg ovsa denně.

23. 5. - Sběr kovů odeslán do Olomouce. 2 dělníci musí do Opavy pro potřeby armády.

26. 5. - Omezení domácích zabijaček

27. 5. - Zákaz zkrmit zelené obilí, opětovné odvody ročníků 1878 - 90 a 1892 - 94

28. 5. - Povolávací rozkaz pro 2 koně z usedlosti č. 80

30. 5. - Rozšíření bezmasých dní, odvody pro ročníky 1897

4. 6. - Povolávací rozkaz pro starostu Josefa Knolla. Povinnost domobrany od 18. let.

9. 6. - Dodáno 22 q ovsa s prémie 480 Kč pro 1 q.

20. 6. - Sbírat léčivé byliny.

21. 6. - Odměna za chycení dezertéra 20 - 25 Kč.

3. 7. - Evidence dezertérů.

22. 7. - Povolávací rozkazy pro koně z usedlosti č. 50 a 27.

6. 8. - Odvody ročníků 1865 - 72

20. 8. - Konfiskace luštěnin

15. 9. - Odvody ročníků 1873 - 77, 91, 95, 96

3. 9. - Výměna mosazných moždířů za železné

15. 10. - Sbíráni kopřiv jako náhrady za bavlnu.

19. 10. - Hradečná musí týdně odevzdat do Šternberka 8 kg másla

21. 10. - Dodatečné odvody ročníků 1865 - 72, 73, 74

28. 10. - Odevzdání stříbrných předmětů

13. 11. - Dodání 20 q brambor do nemocnice

16. 11. - Povolávací rozkazy pro ročníky 1875, 76, 77, 91, 92

6. 12. - Povolávací rozkaz pro ročníky 1872, 73, 74, 96

Rok 1916

29. 1. - Povolávací rozkazy pro ročníky 1868 - 69

10. 2. - Odevzdáno 50 q slámy a 50 q sena

5. 3. - Odevzdáno 15 q brambor

2. 4. - Povolávací rozkaz pro ročníky 1898.

22. 4. - Další válečná půjčka, Hradečná - 20 000 Kč

12. 5. - Odevzdáno 45 q sena, 80 q slámy

13. 5. Hejtmanství není schopno pro nesamozásobitele dodat do obce mouku. Nezbyvá než rolníků, kteří mají zásobu mouky víc než na měsíc, tento přebytek zkonfiskovat.

27. 7. - Dodatečné odvody ročníků 1866- 1897

13. 9. - Povolávací rozkazy pro ročníky 1892, 91, 90, 84, 83, 82, 81, 80, 71, 70, 69, 68, 67, 66

22. 11. - V Hradečné vypukl skvrnitý tyf.

25. 11. - Vypsání 5. válečné půjčky, Hradečná - 5000 Kč

27. 11. - Povolávací rozkazy pro ročníky 1872 - 1879

Rok 1917

8. 2. - Odvod ročníků 1899, povolávací rozkaz pro ročníky 1891, 72

14. 2. - Těžce pracující již nemají vyšší příděl chleba

16. 4. - Povolávací rozkaz pro ročníky 1891, 87.

19. 4. - Snížení přídělu chleba

6. 5. - 6. Vypsání válečné půjčky

1. 8. - Konfiskace brambor, dodatečné odvody ročníků 1897 - 1899.

14. 8. - Přišlo 1 683 Kč od vojenské správy za odevzdané měděné kotle.

21. 10. - Odevzdáno 90 q sena, 108 q slámy

Rok 1918

17. 1. - Odvody ročníků 1900

12. 2. - Odevzdáno 5 250 kg. lněného semene.

11. 4. - Dodatečné odvody ročníků 1894 - 99

23. 5. - Další válečná půjčka - Hradečná v celku 40 000 Kč.

29. 10. - Vytvoření zplnomocněného sudetoněmeckého výboru v Uničově.

16. 11 - Vytvoření vojenských rad ve všech německých obcích i v Hradečné.

25. 11. - Ustanovení domobrany

16. 12. - České vojsko obsadí Uničov.

Z Hradečné bylo povoláno během války do armády 99 mužů. Padlo 23 mužů.

Převrat

V říjnu roku 1918 se Rakousko-Uhersko rozpadlo, lépe řečeno bylo rozbito na jednotlivé státy a sice: Německé Rakousko, Československo, Maďarsko a Jugoslávii.

Rakouský císař Karel odešel do Švýcarska do exilu. Území zvané Sudety, osídlené Němci, bylo přes protest jejich obyvatel, kteří se stejně jako Češi dovolávali svého práva na sebeurčení, přičleněno k novému státu - republice Československé. Prezident nové republiky se jmenuje Tomáš G. Masaryk a je narozen 7. 3. 1850.

Roku 1919 si obec Hradečná spolu s Hradcem zavedla elektrické osvětlení. Elektrický proud dodává firma Plhák z Háje u Mohelnice. Rozvod elektrické vedení v obci a ve většině usedlostí obstarala firma Scherner z Uničova. 1. Budova, která měla elektrické světlo byla škola. Rozvod sítě a transformátor přišlo na 75 000 Kč. Instalaci v jednotlivých domech si zaplatili jejich majitelé.

15. 2. 1921 bylo první sčítání lidu v ČSR. Sčítání provedli čeští úředníci, kteří chodili dům od domu. Hradečná má 790 ha, 98 obytných domů, 129 domácností, 521 obyvatel, z toho 229 mužů a 292 žen, z toho 417 Němců a 100 Čechů. Vyznáním 514 katolíků, 2 protestanti, 5 židů a 4 cizí státní příslušnosti.

Rolníci Cyril Pospíšil, František Weigel a H. Mauler provedli tajné soukromé sčítání, protože tomu oficiálnímu nevěřili. Byli však přistiženi a byla jim uložena pokuta ve výši 5000 Kč. 3. 3. 1920 byla v Hradci v sále v Weinlichů otevřená česká menšinová škola pro obce Hradečná, Hradec a Moravská Libina. Prvním učitelem byl Jan Kryl. Od 1. 9. 1920 je na německých školách zavedeno vyučování českého jazyka od 3. třídy.

Roku 1922 byly u kostela vysazeny 2 lípy, 1 dub, dále podél hřbitovní zídky byly vysazeny další lípy a 1 lípa byla vysazena u č. 83.

31. 5. 1923 na Boží tělo tu byla hrozná průtrž mračen a silné krupobití, kroupy jako holubí vejce vytvořily půlmetrovou vrstvu, obilí a řepa byla zničená. Voda sebrala mosty, ploty, stromy, níže položené domy v Hradci byly 2 metry pod vodou. Nejhůře postižené byly Toubelice, některé domy byly 6 metrů pod vodou, která 9 domů úplně strhla. Krávy a prasata se utopily. Voda odnesla i těžký parní val o 200 m dále. Vláda vyhlásila zde stav ohrožení.

Roku 1924 byl Bradelský les napaden mniškou, na každém kmeni bylo více jak 100 motýlů. V noci se rozdělávaly v lese ohně, aby se škůdce zničil. Opravdu jej zničila až příští zima. Roku 1925 v 1 hodinu odpoledne vypukl požár na č. 10. Shořela stodola s obilím a mlátičkou.

12. listopadu tu řádila hrozná vichřice, která vyvrátila tisíce domů, strhala i v Hradečné několik střech.

15. 11. 1925 byly volby do parlamentu a do senátu

Strana	Parlament	Senát
Německá nacionální strana	83	67

Německá křesťanskosociální strana	60	58
Němečtí sociální demokraté	39	32
Německá nacionální socialistická strana	10	10
Německý svaz zemědělců	54	50
Německá komunistická strana	2	2
Židovská strana	4	0
Českoslovenští živnostníci	2	2
Československá sociální demokracie	12	9
Českoslovenští nacionální demokraté	3	2
Československá strana socialistická	1	1
Československá republikánská strana	5	5
Československá klerikální strana	15	17

Silvestrovská zábava se konala v novém sále restaurace u nádraží. Sál je 17 m dlouhý a 13 m široký. Vestavěné jeviště je 6 m dlouhé a 7,5 m široké.

6. 4. 1927 zemřel český učitel v důchodu Jan Ošťadal, byl to čestný přímý člověk a i zdejší Němci si ho velmi vážili. V roce 1927 byla vyměřena budoucí silnice z Hradečné přes Červeňák do Německé Libiny.

1. března 1928 byla v domě č. 79 u kostela v 1. poschodí otevřená česká mateřská škola, v tom též roce probíhalo drenážování polí, práci řídil Ing. Fuchs ze Znojma.

25. 4. 1928 byly vyvlastněny farské pozemky. Na jednom z nich je postavená nová česká škola.

V domě č. 35 byla 1. 9. 1928 byla otevřena německá mateřská škola.

3. 12. 1928 byly volby do okresních a zemských úřadů.

Strana	Okres	Země
Něm. sociální demokraté	29	34
Něm. svaz rolníků	19	21
Něm. nacionální socialisté	14	6
Něm. nacionální strana	88	83
Něm. křesťanskosociální strana	29	33
Něm. živnostenská strana	39	40
Německá komunistická strana	7	5
Něm. pracovněhospodářský spol.	-	4
Lidová strana	18	19
Sociální demokracie	17	17
Československá socialistická strana	4	3
Republikánská strana baráčníků	6	7
Klerikální domkáři	-	1
Národně demokratická strana	-	1

Rok 1928 byl velmi suchý, mnoho studní je bez vody. Leden a únor 1929 jsou velmi studené až -27 stupňů celsia. Je mimořádně mnoho sněhu. Sněhové závěje jsou na denním pořádku. Vlaky mají až 10 hodin zpoždění. V únoru pro celých 14 dní nejezdily vlaky vůbec. Všechny školy v republice měly prázdniny. Je nedostatek vody. Zajíci, srnky a koroptve hromadně hynou.

2. 6. 1929 bylo zde biřmování - 400 biřmovanců. V tomto roce se rozvíjela velká stavební činnost na vyvlastněných farských polích. Na užší straně staví rodinné domky Němci, na širší české rodiny od jinud a Národní jednota.

16. 8. 1929 byla opět velká průtrž mračen. 27. 10. 1929 nové volby do parlamentu a senátu. Volební místnost je u Jindřicha Buxbauma č. 6. Je zakázáno prodávat alkoholické nápoje.

Strana	Parlament	Senát

Něm. komunistická strana	2	4
Něm. svaz rolníků	34	27
Něm. sociální demokracie	41	36
Něm. nacionální strana	77	67
l. křesťanská a živnostenská strana	65	60
Něm. nacionální socialisté 44	44	38
Židé	1	1
skoslovenská strana socialistická	4	4
skoslovenská sociální demokracie	21	23
Československá strana lidová	26	19
skoslovenská maloroľnická strana	8	8
Hlinkova strana	-	1

Roku 1930 přesídli česká škola ze sálu v Hradci do bývalé hospody č. 79 patřící nyní Národní jednotě.

Roku 1930 zakoupí obec také dům č. 56 na bydlení pro nemajetné občany za 42 000 Kč (na pastoušku). Dřívější dezolátní pastoušku č. 33 prodali rodině Appelové. Dům č. 64 se po sebevraždě svého majitele Moritze Fuchse dostane do majetku rodiny Petznerových.

20. 9. 1930 bylo sčítání ovocných stromů.

Stromy	ará výsadba	ová výsadba	Celkem
Jabloně	897	303	1200
Hrušně	238	39	277
Třešně	273	59	338
Višně	55	6	61
Švestky	850	158	1008
Meruňky	9	-	9
Broskvoně	2	1	3
ašské ořechy	71	11	82
rbízové keře	78	64	142
Angrešt	37	85	122

Švestky jsou silně napadeny mšicí.

2. 12. 1930 bylo sčítání lidu, které provedli dva komisaři ze Šternberka.

Hradečná má obyvatel:

613 (1921 - 517)

467 německých (1921 - 417 + 4 cizí)

164 českých (1921 - 100 obyvatel)

Národní Jednota vyvíjela v minulých letech velkou stavební činnost v Hradečné na farských polích, proto ten přírůstek hlavně českých obyvatel odjinud.

Roku 1931 opět velká stavební činnost, postaven dům č. 111 - Měřil. Také dvojdomek č. 108/109 postavila Národní jednota a prodala českým zájemcům. Cena stavebních parcel na vyvlastněných farských polích byla 3 - 4 Kč/m².

Do místní mlékárny byla vestavěná chladárna. Dům č 21 přešel do vlastnictví rodiny Kroupových. Přilehlou stodolu obec Hradečná odkoupila a zřídila v ní německou mateřskou školku. Přestavba stodoly stála 70 000 Kč, subvenci na toto zařízení poskytl Německý kulturní svaz v Praze.

27. 9. 1931 zde byly obecní volby.

Strana	čet hlasů	et mandátů
Německá sociální demokracie	43	2
Němečtí živnostníci	38	1
ká nacionální strana a nacionální socialisté	200	10

České spojené strany	51	2

Roku 1932 obec zakázala vytvořit za nádražím obytné sídliště ze starých vyřazených vagónů. Proto tu vyrostly další české domky.

8. 5. 1932 Národní jednota zorganizovala 1. Českou národní pouť na Bradlo. V zimě roku 1931 - 32 byly firmou Töndel z Uničova opraveny věžní hodiny, které nešly od roku 1914. Hodiny dostaly nové ciferníky.

10. 7. 1931 byla slavnostně vysvěcena nová mateřská školka, která bude sloužit dětem z Hradečné a Hradce. Místní pěvecký sbor zpíval večer při svitu pochodní staré lidové písně. Před budovou byl postaven polní oltář a sloužena polní mše, při které opět účinkoval pěvecký sbor. Mši sv. celebroidal univerzitní profesor dr. Jan Nevěřil. Potom následovalo vysvěcení nové školky a prohlídka. Odpoledne prošel slavnostní průvod vesnicí do nádražní restaurace, kde byl další program.

28. 8. 1932 hasičský sbor oslavil 35. Jubileum svého založení. Za 25 let členství bylo vyznamenáno 12 členů, mezi nimi i Jindřich Buxbaum z č. 6. Léto bylo v tomto roce suché a horké. V tomto roce firma Vodička z Uničova opatřila novou fasádou věž a čelní stranu kostela.

V září tohoto roku se někdo vloupal do mlékárny a navrtal pokladnu a ukradl 19 000 Kč. Zloděj unikl autem. Kolem Vánoc dělaly námrazy na stromech velké škody, polámaly na 1000 stromů. V obci je 19 rozhlasových přijímačů.

Roku 1933, 5. 3. Se v Německu konaly volby do říšského sněmu. Na to došlo v hospodě v Hradci u Winluchů ke rvačce mezi sociálními demokraty a nacionálními socialisty, kde nechyběli zranění. V tomto roce tu řádila též epidemie záškrtu a vyžádala si několik úmrtí.

28. 11. 1933 byly rozpuštěny strany: Německá nacionální dělnická a nacionální socialistická. U jejich funkcionářů se konaly domovní prohlídky. V Německu je velmi napjatá situace mezi marxisty a nacisty.

Roku 1934 byla na návsi před kostelem u hřbitovní brány vykopána 25 m hluboká studna, práci provedl studnářský mistr Balcárek z Veleboře za 6000 Kč. Načatá již 20 m hluboká studna na hřbitově byla na příkaz faráře zasypána.

19. 5. 1934 byly volby do parlamentu, senátu, okresu.

Strana	lament	nát	aské správy	kres
eská agrární strana	1	-	2	3
í sociální demokraté	39	37	35	36
ká nacionální strana	10	9	12	12
Komunisté	-	-	1	1
řestřanskosociální str.	21	16	14	-
nečtí soc. demokraté	33	29	29	27
mecký svaz rolníků	34	33	27	26
str. křestřanskosociální	23	22	27	28
á živnostenská strana	4	4	5	-
idetoněmecký blok	14	12	-	-
Henleinova strana	182	156	185	82

Českých hlasů	75	66	69	66
právněných voličů	396	49	361	61
Platné hlasy	361	18	337	32

14. 2. 1935 odstoupil po 17 letech ze zdravotních důvodů prezident Masaryk. Jeho nástupcem se stal 18. 12. 1935 Edvard Beneš.

1. března 1936 otevřela obec Hradečná čítárnu v mateřské školce. Nábytek navrhoval zdejší architekt ing. Franz Staffa a zhotovil zdejší stolařský mistr Karl Schmachtel. Čítárna je otevřena každou neděli, k dispozici je na 500 knih a mnoho různých novin a časopisů.

Sčítání ovocných stromů r. 1936:

Druh	počet
Jabloně	507
Třešně	186
Švestky	1038
Meruňky	97
Vlašské ořechy	107
Angrešt	168

Druh	Počet
Hrušně	427
Višně	93
Trnky, ryngle	192
Broskvoní	4
Rybíz	519

26. 6. 1936 zemřel arcibiskupský rada, děkan a farář Edvard Pavlík, nar. 11. 9. 1865 v Hrabové na Zábřežsku. Byl korektního charakteru a velmi se zasloužil o zvelebení zdejšího kostela: nové zvony, věžní hodiny, elektrifikace kostela, oprava hřbitovní zídky, nová fasáda a zřízení studny před kostelem jsou jeho zásluhy.

Jeho pohřbu 30. 6. Se zúčastnilo 75 kněží, všechny spolky z farnosti, zástupci obcí a škol a školní mládež.

29. a 30. 7. 1936 bylo na úřední nařízení nacvičována civilní protiletadlová obrana.

Nástupcem zemřelého Edvarda Pavlíka se stal zdejší kaplan Antonín Pospíšil 1. 12. 1936.

Zdejší restaurace Bradlo u nádraží, jejíž majitelkou je p. Emilie Kchwaserová, je silně zadlužená. Nebyly zaplacené ani úroky. Proto přišel celý objekt na prodej a koupili jej někteří místní rolníci za neznámou cenu. Nový hospodský - nájemce je pan Bodstieber, rodák z Břevence. Protože uničovský pivovar zapůjčil na nákup objektu bezúročnou částku, prodává se nyní v tomto lokálu uničovské pivo.

V noci ze 4. na 5. října 1937 se stala v Hradečné 3 vloupání. Pravé boční dveře na kostele byly navrtány a zámek násilně rozlomen, stejně tak i těžké zlaté relikvie. Vzácné monstrance bývají přes noc uchovány na faře. Další vloupání bylo u sítaře Drtila na č. 79 a v nádražní pokladně, kde zloději nic nenašli. Na č. 79 ukradli vajíčka a marmeládu. Věcná škoda byla daleko větší než ukradené věci. Po zlodějích žádná stopa.

K 1. 11. 1937 byla kronika státním úředním orgánem přezkoumána.

25. ledna 1938 večer se náhle objevila nádherná polární záře v celé střední Evropě. Tmavorudá záře sahala od severního nebe až k zenitu a byla protažená světlejšími pruhy a paprsky, vše trvalo až do 23:15 hod. Mnoho lidí se domnívalo, že v dáli zuří ohromný požár.

Tímto zápisem kronika obce Hradečná končí. Kronikář Adolf Sperlich vyučoval jako řídící učitel v Hradečné do května 1945. Proč ve psaní kroniky nepokračoval, ani kroniku nepředal jinému, není známo.

Pověst o Bradle

Pře dávnými a dávnými lety žil v jedné malé vesnici sedlák, jehož pole rodila víc kamení než obilí. K tomu ho stihlo ještě neštěstí ve chlévě, uhynul mu dobytek a sedlák byl doslovně na mizině. Tu se mu zjevil ďábel a nabízel mu pomoc, když se mu sedlák upíše svou krví. Sedlák povolil, upsal se svou krví a ďábel se zavázal, že bude sedlákovi sloužit dvacet roků a splní mu každé přání. Po této době si ho ďábel odnese do pekla. Jen pokud by nebyl ďábel schopen splnit nějaké sedlákově přání, ztratila by smlouva platnost a sedláku bude úpis vrácen.

Od té doby se dařilo sedlákovi dobře, na polích měl vždy nejlepší úrodu, ve chlévě měl nejlepší dobytek. Sedlák při tom blahobytu vypustil smlouvu s ďáblem z hlavy. Ovšem 20 let uteklo a sedlák se začal strachovat. Jeho žena poznala, že se s jejím manželem něco děje naléhala na něj, aby se jí svěřil. Když to žena slyšela, přemýšlela jak ďábla obelstít.

Poradila svému muži, aby si přivolal ďábla a uložil mu úkol. Sedlák tak učinil a přikázal ďáblovi, aby mu tu poslední noc posbíral všechny kamny a balvany ze širokého okolí a postavil z nich věž, která se bude dotýkat podnoží božího trůnu. Sedlák si dal podmínku, že věž musí být hotova dříve než kohout zakokrhá. Ďábel zuřil, že se má poslední noc ještě tak dřít, ale pokud nechtěl sedlákovu duši ztratit, musel se podvolit. Pustil se tedy do práce a snášel balvany na hromadu. Selka se sedlákem zatím rozžaly posvěcenou svíci a

začali se horlivě modlit růženec. Zatím venku ďáblova stavba rostla a zdálo se v měsíčním svitu, že se už musí dotýkat nebe. Sedlák se se svou ženou se modlili už kolikátý růženec a rozžali další posvěcenou svíci a další a další ...

Zář pronikla oknem ven a škvírami do dřevěného kurníku. Světlo probudilo kohouta, který myslel, že se rozednívá a začal kokrhat a po něm další kohouti. To už chybělo jen málo, aby věž dosáhla nebe a božího podnoží. Ďábel slyšel kohouta a věděl, že prohrál a sedláková duše mu unikla. Ve zlosti začal bourat to, co právě s námahou postavil. Svými kopyty a ocasem rozmetával balvany široko daleko, kde leží podnes. Z celé věže zůstalo jen torzo.

Léta páně 1578 se obec Hradečná chystala na velkou slavnost. Na sv. Vavřinečka měla se jako každoročně slavit pouť. Ale letošní pouť měla být mimořádná. Měla se ve farním kostele též slavit slavná primice. V rodném domě primicianta se konaly všechny přípravy na slavnou ostinu po primici. Mladý novokněz – primiciant se mezitím vyšel na procházku do polí, aby se soustředil na zítřejší slavný den. Prošel poli až do Bradelského lesa, kde usedl na balvan, aby se pomodlil. Když uslyšel kukat kukačku, mu to divné. V srpnu kukačka? Díval se kolem, aby kukačku zahlédl. Hlas kukačky ho vábil dál a dál, vždy když si myslel, že již musí být na blízku, ozvalo se kukání o kus dál. Mladý kněz se přitom ani nestačil podívat, kam ho kukačka zavedla.

Najednou zjistil, že se nahází v jemu neznámé krajině. Rozprostíraly se zde šťavnaté zelené pastviny, na kterých se pásly běloučké ovečky. O kousek dál se nalézal ovocný sad, jehož stromy právě krásně kvetly. Šel dále a náhle se před ním vynořil krásný zámek, který měl bělostné stěny a obepínaly jej popínavé růže. Ze zámku se vyhrnula smějící se skupina mládeže a děti v doprovodu krásné paní. Stařec s bílým vousem zve kněze dál. Stařec ho provázel komnatami zámku a nabízel mu k jídlu krásné nevidané ovoce a nabízel mu, aby tam zůstal. V tom však mladý kněz vyhlédne z okna a vidí, že slunce zapadá a doma budou mít starost a proto se rozhodl, že ze zámku odejde. S díky odmítl co mu stařec nabízel. Ten ho vyvedl ze zámku a najednou celá tato krajina i se zámek zmizela. Byl tu zase Bradelský les a mladý kněz viděl, že stojí na úpatí Bradelské skály, vystoupil na ni, aby se rozhlédl, kterým směrem vystoupit k Hradečné. Ale co nevidí! Vrchol Hůrky není zalesněný, ale jsou na něm pole a pastviny i hradečanský kostel vyhlíží nějak jinak. Sestoupil ze skály a dal se lesem směrem dolů k Hradečné. Ale nepoznával ji. Už zde nestál dřevěný kostel, jak si jej pamatoval, ale stál tu nový velký zděný kostel, ale také statky a domy se hodně změnily. Lidé, které potkával mu byli cizí, i jejich oblečení bylo nezvyklé. Našel svůj rodný statek, vešel dovnitř, ale bydleli tam cizí lidé, kteří se na něho udiveně dívali, když jim vysvětloval, že tam mají bydlet jeho rodiče.

Nakonec mu došlo, že v oné krásné krajině a zámku nebyl jen několik hodin, ale staletí. Vydal se tedy na faru a požádal faráře, kaplana a kostelníka, aby jej vyslechli. Vyprávěl jim svůj příběh, a když skončil, zhroutil se na zem a rozpadl se na hromádku prachu.

Udivený farář s kaplanem hledali v matrikách a našli zápis o tom, že roku 1578 den před sv. Vavřincem, se rodičům Slávovým ztratil syn – novokněz a primiciant. Vystala domněnka, že ho v lese zabilo divoké zvíře, neboť Bradelský les byl tehdy pln zvěře, nejen jelenů a srnců, ale i rysů, divokých koček a vlků.

Na jihovýchodním svahu Bradelského vrchu se nachází starobylý kamenolom pod Hejtmanem.

Na zámku v Úsově byl hejtmanem Talian Benno Minkvic. Jednou o svátku sv. Jana Křtitele byla na faře v Hradečné veliká hostina, na kterou byl pozván i úsovský hejtman. Ten byl pro svou tvrdost vůči poddaným velice neoblíbený. A přímo ho nenáviděli loupežníci z hradu Rabštejn, na které často posílal vojáky.

Hejtman odjížděl z hostiny až pozdě večer v doprovodu kočího. Když přijížděli mezi olše u potoka, bylo slyšet z lesa Kárníku soví houkání, znamená to zbojníků. Najednou byl hejtman ztržen z kočáru, kočí práskl do koní a zmizel co nejrychleji k Úsovu, kde vyburcoval hradní čeládku na pomoc hejtmanovi. Našli jej až druhý den ráno viset mrtvého na stromě, roubík v ústech, se svázanýma rukama blízko lomu. Od té doby se lomu říkalo „Pod hejtmanem“.

Na farských loukách vedle farského lesa, kde se říká v Pusté, došlo roku 1820 k souboji dvou Schwarzenbergských hulánů kvůli rychtářově dceři, která prý později vstoupila do kláštera. Jeden z těch hulánů, Ignatz Baron Schirmling, byl přitom zabit. Na dušičky o půlnoci lze prý vidět v Pusté dva černé muže a mezi nimi bílou ženskou postavu, která lomí rukama a pláče. Pomník barona Schirmlinga se podnes nachází u hřbitovní zídky vedle hřbitovní brány v Hradečné.

V Bradelském lese, nedaleko Bradelské skály je studánka. V Bradelských skalách má svůj úkryt též zakletý hadí král se svou hadí družinou. Krásná čarodějnice se kdysi do tohoto krále zamilovala, ale jelikož král již měl svou snoubenku, odmítal si vzít čarodějnici za ženu. Ta z pomsty zaklela jeho i jeho družinu v hada. Existuje jen jeden způsob, jak krále vysvobodit. Na svátek Božího těla hadí král se doplází ke studánce, aby se v ní vykoupal. Přitom odloží svou korunku na zem. Kdyby dívka (panna) tuto korunku vzala do lněného šátku. Len k tomuto šátku musí být pannou zasety, příze z něj pannou zpředená a potom pannou v šátek utkaný a hotový šátek papežem ve svátek nějaké sv. Panny posvěcený. Když v takový šátek hadí korunku během Božítělového průvodu uloží a potom k nejbližšímu kostelu poběží, hadí král, který ji bude pronásledovat ji nedostihne. Zlatník musí z hadí korunky monstranci zhotovit a když pak kněz při mši svěcenou hostii do monstrance uloží a křížem přezehná, bude hadí král vysvobozen i se svou družinou a vrátí se mu lidská podoba. Pannu, která ho vysvobodí, bohatě odmění zlatem a drahokamy. Podmínky jsou ovšem těžké, že se to žádné nepodařilo a hadí král na vysvobození stále čeká.

Nad Hradečnou, nalevo silnice vedoucí k Lipince je les Kárník. Vypravuje se, že v něm straší. Občan se vracel o půlnoci Kárníkem z Lipinky, kde byl na návštěvě. Na mýtině viděl umrlce, jak s lidskými lebkami a hnáty hráli kuželky. Na kraji mýtiny ležely nepohřbená lidská těla.

Jiný člověk šel štědrovečerním Kárníkem do Lipinky a viděl smrt s kosou, jak žala vřes. O sv. Janu Křtiteli je prý možno vidět a slyšet v Kárníku hejkalky, což jsou lesní mládenci a panny, jež si tropí rády žerty hlavně z milenců.

Dodatek:

V kronice sice o tom zmínka není, ale kronikář, řídící učitel Sperlich nám často ve škole hovořil o tom, že ze starého dřevěného kostela pochází ještě obrazy křížové cesty, které v kostele visely ještě v semdesátých letech našeho století, snad by se měly renovovat a znovu umístit na původní místo.

Kdesi jsem se dočetla, že v Hradečné byly ve středověku vysázeny též vinohrady, kronika se o tom nezmiňuje. Je to však velice pravděpodobné, když uvážíme, že panství úsovské patřilo moravskému markraběti a tím byl svého času též pozdější český král a císař německého národa Karel IV. Tento panovník jak známo se velice zasloužil o pěstování vinné révy v českých zemích a určitě měl zájem, aby byla vysazena i na jeho panství. Snad se tyto vinohrady nacházely na svazích pod Bradelským lesem, které jsou obrácené k jihu. Dále nám kronikář ve škole sděloval, že Dolní Libina, dříve nazývaná Moravská, Němci jí říkali Česká Libina, byla původně skutečně česká při svém založení, později snad po 30tileté válce se poněmčila, zatímco obce Troubelice a Šumvald byly založeny německými kolonisty, ale během středověku, snad po husitských válkách se počestily. Typ vesnic na úsovském panství svědčí o tom, že markrabata zde usídlili převážně německé kolonisty, ovšem úřednictvo na zámcích bylo české.

V tomto kraji existovaly po staletí české a německé obce a města vedle sebe, lidé v nich se navzájem ženili a vdávali a národnost nebyla překážkou. Rodiče, pokud chtěli, aby se jejich dítě naučilo druhému zemskému jazyku, tak si jej na jeden rok vyměnili, své dítě dali do české rodiny a vzali si české dítě, které se u nich za ten rok naučilo obstojně německy. Dále mladí lidé často nastoupili službu v cizojazyčném prostředí jen aby se naučili druhou řeč. Často se tam i zamilovali a tak došlo k národnostně smíšeným

sňatkům. Tak jako v německých obcích vyskytovala se česká jména jako Mikuláš, Černý, tak najdeme v českých obcích soustavu německých příjmeních. Jenom kolik se jich vyskytuje v malé Lipince - Wiesner, Bittner, Appl, Brachtl, Hofmann, Lachnit, Schreier, Schmid, Stoppl, Kreisl, kolik jich najdeme v ostatních obcích - Müller, Mauler, Langer, Schwarz, Kochwasser, Unzeitig, Klein, Gott, Korrn, Heer, Herrmann svědčí o německém předku v těchto rodinách a ten kdo má sice ryze české příjmení, určitě by ve svém rodokmenu našel i nějakou německou babičku, tak jak by sudetský Němec našel nějakou českou prababičku.

Německá příjmení se sice již často píšou českým pravopisem ale znění je původní. O to nepochopitelnější je potom nedávný český a německý nacionalismus, který štval obě národnosti proti sobě.

Nakonec jednu perličku, která se přihodila v roce 1949: Jedna paní z Hradečné, která měla také německé příjmení, měl nějaké vyřizování na ONV ve Šternberku, kde se příslušný úředník pozastavil nad jejím německým příjmením a vyslovil se v tom smyslu, že správný Čech nenosí německé příjmení, ale požádá o změnu jména na české.

Paní mu pohotově na to odpověděla, že by tedy měl změnu příjmení navrhnout prezidentu Gottwaldovi a jeho ministru Fierlingerovi.

O hradisku - lokalitě toho jména se kronika nezmiňuje. Pokud tam po příchodu Slovanů bylo nějaké Hradisko založeno, pak ovšem bylo slovanské, i když obyvatelstvo bylo německé v obci, protože německé obce měly nad sebou českou vrchnost.

Proč se zabývám studiem historie tohoto kraje? Jednak jsem se o ní již mnoho dozvěděla v německé škole, jednak mě zlobilo, že moje děti se ve škole o historii své obce, své školy a svého rodného kraje nedozvěděly vůbec nic, to by se mělo změnit. Historií bychom měli přijmout popravdě, ať už je pro nás lichotivá či nikoliv. Barvení historie na růžovo, bylo v minulém režimu běžné, ale jen pravdivá historie je poučná. Nezakrývejme chyby svých předků, ale poučme se z nich.

Edith Kobzová

Nedvězí 83

Tento překlad byl pořízen z německého originálu, některé, pro dnešní české obyvatelé již nezajímavé věci (jako kdo všechno byl členem toho či onoho spolku a podobně) jsem vynechala, některé pasáže, kde jsou stručně uvedené věci, každému Němci známé ze školy, ale Čechům neznámé (Germánské kmeny) jsem o několik vět doplnila a některé příliš rozvláčné pasáže (vznik různých hornin) podávám ve stručnější formě.

Pověst o vzniku Bradelské skály není sice v kronice zchycená, ale kronikář nám ji ve škole vyprávěl. Ostatní pověsti jsem převzala z Kneiblovy hradečanské kroniky. Kdo byl Kneibl? Podle vyjádření vedoucího okresního archivu v Olomouci psal pan Kneibl po roce 1945 české kroniky na objednávku českých novoosídlenců, kteří přišli do německých obcí. Měl sice znalosti o historii kraje, ale nikoliv konkrétní znalosti o obcích, kterým kroniky psal, což se při čtení pozná. On nepřeložil původní německé kroniky, ale napsal jiné.

